

FINANCIËLE STEUN VOOR INVESTERINGEN IN ENERGIE

Verdelingsanalyse van REG-premies en belastingvoordelen

Griet Verbeeck

FINANCIËLE STEUN VOOR INVESTERINGEN IN ENERGIE

Verdelingsanalyse van REG-premies en belastingvoordelen

Griet Verbeeck

Leuven, november 2016

Het Steunpunt Wonen is een samenwerkingsverband van de KU Leuven, de Universiteit Hasselt, de Universiteit Antwerpen en de Afdeling OTB - Onderzoek voor de gebouwde omgeving van de TUD (Nederland).

Binnen het Steunpunt verzamelen onderzoekers van verschillende wetenschappelijke disciplines objectieve gegevens over de woningmarkt en het woonbeleid. Via gedegen wetenschappelijke analyses wensen de onderzoekers bij te dragen tot een langetermijnvisie op het Vlaamse woonbeleid.

Het Steunpunt Wonen wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid, binnen het programma 'Steunpunten voor Beleidsrelevant Onderzoek 2012-2015'.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Verbeeck G. (2016), *Financiële steun voor investeringen in energie. Verdelingsanalyse van REG-premies en belastingvoordelen*, Steunpunt Wonen, Leuven, 101 p.

Voor meer informatie over deze publicatie griet.verbeeck@uhasselt.be

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

D/2016/4718/055 - ISBN 9789055506170

© 2016 STEUNPUNT WONEN

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

p.a. Secretariaat Steunpunt Wonen
HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving
Parkstraat 47 bus 5300, BE 3000 Leuven

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntwonen.be

Inhoud

Managementsamenvatting	vii
Inleiding	1
1. Beschikbare data over financiële steunmaatregelen voor energiebesparende maatregelen	2
1.1 REG-premies	2
1.1.1 Historiek van de REG-openbaredienstverplichtingen	2
1.1.2 Beschikbare data per jaar	3
1.1.3 Evolutie van de premies	4
1.1.4 Hoogte van de premies	7
1.2 Belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen	7
1.2.1 Enkele voorafgaande verduidelijkingen	7
1.2.2 Beschikbare data per jaar	9
1.2.3 Evolutie van de belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen	10
1.3 Conclusies	15
2. Resultaten van de analyses van de REG-premies	16
2.1 Aanpak analyses	16
2.2 Globale resultaten	16
2.3 Geografische verdeling van premies	19
2.4 Resultaten per categorie	22
2.4.1 Premies voor isolatiemaatregelen	22
2.4.2 Premies voor maatregelen voor verwarming	26
2.4.3 Premies voor hernieuwbare energie	29
2.4.4 Premies voor ventilatie	31
2.4.5 Premies voor energieprestatie	33
2.4.6 Premies voor andere ingrepen	37
2.5 Premies voor beschermde afnemers	39
2.5.1 Globale resultaten	39
2.5.2 Analyse per categorie	40
2.5.3 Conclusies bij de premies voor beschermde afnemers	44
2.6 Efficiëntie van de REG-premies	45
2.6.1 Efficiëntie van de premies om de energieprestatie te verbeteren	46
2.6.2 Inspanning van de overheid en netbeheerders om de energieprestatie te verbeteren	51
2.7 Conclusies	54
3. Resultaten van de analyses van de fiscale data	56
3.1 Aanpak analyses	56
3.2 Globale resultaten	56
3.2.1 Algemene resultaten over de belastingaangiften personenbelasting	56
3.2.2 Globale evolutie van de belastingvermindering	59
3.3 Resultaten volgens type aangifte, leeftijd, eigenaarstype en inkomen	61
3.3.1 Belastingvermindering volgens type aangifte	61
3.3.2 Belastingvermindering volgens leeftijdscategorie	63
3.3.3 Belastingvermindering volgens eigenaarstype en –statuut	67
3.3.4 Belastingvermindering volgens inkomensgroep	71
3.3.5 Fiscaal voordeel via het belastingkrediet	75
3.4 Resultaten volgens type energiebesparende maatregel	77
3.4.1 Belastingvermindering voor passiefhuizen	78
3.4.2 Uitgaven voor specifieke maatregelen	81
3.5 Conclusies	84
4. Algemene conclusies	87
Bibliografie	89

Managementsamenvatting

Dit rapport bevat de analyse van de REG-premies uitbetaald aan particulieren door de netbeheerders in de periode 2009-2014, en van de fiscale voordelen voor particuliere belastingplichtigen voor investeringen in energiebesparende maatregelen, voor de aanslagjaren 2006-2013. De REG-premies zijn door de Vlaamse Regering opgelegd aan de netbeheerders in het kader van de REG-openbare dienstverplichtingen en gelden dus enkel voor Vlaamse huishoudens, terwijl voor de belastingvermindering (tot 2014 een federale bevoegdheid) enkel de gegevens voor het Vlaams Gewest geanalyseerd zijn.

In hoofdstuk 1 is eerst een overzicht gegeven van de soorten premies en belastingvermindering die jaar na jaar konden worden aangevraagd. Hieruit blijkt de zeer grote complexiteit en volatiliteit van zowel de premiereregeling als de fiscale voordelen in die periode. Het bijna jaarlijks wisselen van zowel het soort maatregelen waarvoor een financiële ondersteuning mogelijk was als de voorwaarden en hoogte van het voordeel, zijn zeker een belangrijke drempel geweest voor veel huishoudens om gebruik te maken van deze ondersteuningsmaatregelen.

Vervolgens zijn in hoofdstuk 2 de REG-premies in detail geanalyseerd. Er zijn premies (geweest) voor isolatiemaatregelen, hoogrendementsglas, verwarming, ventilatie, hernieuwbare energie, energieprestatie en andere. De analyses tonen aan dat zowel naar aantal premies als naar totaal uitbetaald bedrag de premies voor isolatiemaatregelen het meest uitbetaald zijn. Premies voor beglazing en premies voor verwarmingscomponenten staan qua aantallen op de tweede en derde plaats. Maar qua uitbetaald bedrag staan de premies voor hernieuwbare energie op de tweede plaats, vooral door de sterke stijging van het premiebedrag voor een zonneboiler sinds 2012. De premies voor hernieuwbare energie zijn dan ook de hoogste, gevolgd door de premies voor energieprestatie en voor isolatie. Geografisch komt de verdeling qua aantal premies per provincie redelijk goed overeen met de verdeling qua wooneenheden. Idem voor het procentueel aandeel in het totaal uitbetaald premiebedrag. Enkel voor de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant liggen zowel aantal premies als uitbetaald premiebedrag iets lager dan hun procentueel aandeel in het aantal wooneenheden, terwijl in de provincie Limburg het aandeel in het totaal uitbetaald premiebedrag iets hoger is dan hun aandeel in het aantal wooneenheden. Bekijken we meer in detail de premies volgens maatregel, dan komt uit de verdeling van premies voor isolatie duidelijk de evolutie van de focus van het energierenovatiebeleid naar voren: daar waar onder impuls van het Energierenovatieprogramma 2020 de focus eerst vooral op dakisolatie en beglazing lag, is die focus sinds 2012 uitgebreid naar globalere renovaties met ook aandacht voor muur- en vloerisolatie. Dit is vooral zichtbaar in het totaal uitbetaalde bedrag, want in aantal premies zijn dakisolatie en beglazing steeds de meest populaire ingrepen voor een premie geweest. Opvallend is dat vanaf 2010 het bedrag voor premies voor muurisolatie wel toeneemt en in 2012 is dit bedrag zelfs hoger dan het totaal uitbetaalde bedrag voor beglazing (al ligt het aantal premies voor beglazing hoger dan voor muurisolatie). Dit sluit aan bij de toenemende aandacht van de overheid voor het na-isoleren van buitenmuren. Premies voor vloerisolatie zijn slechts zeer beperkt aanwezig, al is er voor vloerisolatie een duidelijke toename van premies (totaal aantal en totaal uitbetaald bedrag) vanaf 2012. In m² isolatie uitgedrukt is dakisolatie veruit het meest geplaatst, gevolgd door muurisolatie en superisolerend glas als vervanging van enkel glas. Zo werden tussen 2009 en 2014

323 670 premies uitbetaald voor samen 29 431 125 m² dakisolatie; 273 948 dossiers vertegenwoordigden samen de vervanging van 3 559 042 m² enkel glas door superisolerend glas en 79 711 dossiers vertegenwoordigden samen de plaatsing van 7 997 750 m² muurisolatie.

Tot 2014 werden enkel premies voor enkelvoudige maatregelen gegeven, maar vanaf 2014 is er een verhoogde premie als de vervanging van enkel of dubbel glas door superisolerend glas (incl. raamvervanging) wordt gecombineerd met de plaatsing van buitenmuur- of spouwmuurisolatie. Het effect is voorlopig beperkt positief.¹ Zo zijn in 2014 ca. 1 170 gecombineerde premies uitbetaald tegenover ca. 13 000 premies voor enkel of dubbel glas en 17 700 premies voor (spouw)muurisolatie. Ook blijkt dat in geval van combinatie de gemiddeld geplaatste glasoppervlakte hoger ligt dan in geval van een enkelvoudige premie.

Bij de premies voor verwarming is veruit het hoogste bedrag aan premies uitgegeven voor de plaatsing van een condensatieketel of vervanging van een oudere ketel door een condensatieketel. Echter, deze premies bestaan niet meer voor facturen sinds 2012, behalve voor beschermde afnemers. De premiehoogte voor warmtepompen was steeds hoger dan die voor condensatieketels, maar toch zijn ze nooit heel populair geweest: daar waar er tussen 2009 en 2012 164 222 premies voor condensatieketels zijn uitgereikt, zijn dat er slechts 4 131 voor warmtepompen tussen 2009 en 2014. Bij zonneboilers heeft de stijging van de premiehoogte wel een impuls gegeven aan het aantal geïnstalleerde zonneboilers. Zo is vanaf 2012 gemiddeld 3 000 euro premie voor een zonneboiler voor enkel sanitair warm water gegeven tegenover gemiddeld 500 euro in de periode daarvoor. Voor een zonneboiler voor sanitair warm water en ruimteverwarming was de gemiddelde premiehoogte zelfs 3 500 euro. Dit heeft het aantal installaties met premie doen stijgen van ca. 10 000 tussen 2009 en 2011 naar meer dan 25 500 tussen 2012 en 2014.

Ook de premies voor energieprestatie hadden tot doel om bouwheren te stimuleren om veel beter te doen dan wat de wetgeving oplegt. De resultaten tonen aan dat effectief zowel de woningen als de appartementen waarvoor een premie wordt uitbetaald jaar na jaar een betere energieprestatie hebben. Maar de vooruitgang is bij de woningen veel sterker dan bij de appartementen. Daar waar bij woningen met bouwaanvraag vóór 2010 slechts 16% van de woningen een E-peil lager dan E50 had, is dat voor woningen met bouwaanvraagjaar 2010-2011 gestegen tot 45%. Bij appartementen heeft slechts 7% een E-peil lager dan E50 vóór 2010 en dit stijgt tot 32% in 2010-2011. Het aandeel woningen met premie dat aan de BEN-norm voldoet (E-peil \leq E30) evolueert van 4% bij bouwaanvragen vóór 2010 naar 12% bij bouwaanvragen in 2010 en 2011 en 24% bij bouwaanvragen in 2012 en 2013. In totaal voldoen van alle woningen en appartementen met bouwaanvraag vóór 2014 met premie 1 044 woningen (of 6,4%) en 6 appartementen (of 0,8%) aan de BEN-norm.

We hebben ook de efficiëntie van de premies bekeken, uitgedrukt als de bereikte energetische verbetering van de gebouwschil in verhouding tot de uitgereikte premie. Dit is de efficiëntie van de premies om een energiebesparing te realiseren, vanuit het standpunt van de overheid (aangezien zij de premie betaalt). Hieruit blijkt dat dakisolatie via zelfplaatsing de meest efficiënte ingreep is, in de zin dat hiermee de grootste energetische verbetering per 1 000 euro premie wordt bereikt. Op de tweede

¹ VEA bezorgde alle huishoudelijke premiedossiers uitbetaald in de periode 2009-2014. De analyses in dit rapport werden evenwel uitgevoerd opgedeeld naar factuurjaar. Gelet op de tijd die burgers hebben om een premie-aanvraag in te dienen en de tijd die de netbeheerders hebben om dan ook effectief uit te betalen, zijn de in dit rapport gepresenteerde cijfers zeker voor de recentere jaren nog onvolledig. Ook in 2015 werden immers nog heel veel dossiers uitbetaald voor facturen van 2014 en in mindere mate (vooral bij discussie) voor nog oudere facturen.

plaats staat de vervanging van enkel glas als enkelvoudige maatregel gevolgd door dakisolatie geplaatst door een aannemer, die voor eenzelfde premiebedrag slechts de helft van de energetische verbetering geven van dakisolatie via zelfplaatsing. Muurisolatie levert voor eenzelfde premiebedrag een verbetering die ongeveer een derde van de verbetering van dakisolatie via zelfplaatsing is, terwijl bij vloerisolatie de verbetering slechts een vierde is voor eenzelfde premiebedrag. Deze volgorde (dakisolatie, beglazing, muurisolatie, vloerisolatie) komt overeen met de logische hiërarchie van energiebesparende maatregelen zoals die al veelvuldig via onderzoek is afgeleid. Echter, ook muur- en vloerisolatie zijn essentiële onderdelen van een echt energiezuinige woning. Het is dan ook belangrijk dat hierop voldoende gefocust wordt in het premiebeleid, naast de focus op dakisolatie en hoogrendementsglas.

Afsluitend in hoofdstuk 2 worden de premies voor beschermde afnemers besproken. Daar waar aan de reguliere huishoudens in de periode 2009-2014 in totaal bijna 1,1 miljoen premies zijn uitbetaald voor een totaalbedrag van ca. 358 miljoen euro, zijn er in dezelfde periode voor beschermde afnemers premies uitbetaald voor een totaalbedrag van ca. 12,5 miljoen euro. Het exact aantal premies voor beschermde afnemers is moeilijk te achterhalen uit de beschikbare data, want sommige premies zijn uitbetaald via OCMW's of andere sociale organisaties. Maar houden we de premies voor huishoudtoestellen en energiescans buiten beschouwing, dan blijkt dat 2% van alle premies en 3% van het totaal uitbetaald bedrag naar beschermde afnemers is gegaan. Dit is slechts een zeer beperkt aandeel. Bij de beschermde afnemers blijken de meeste premies te zijn uitbetaald voor isolatie, beglazing en verwarming en de premies voor isolatie maken ook het grootste aandeel van het totaal uitbetaald bedrag uit, gevolgd door het premiebedrag betaald voor verwarming en beglazing. Premies voor ventilatie, hernieuwbare energie en energieprestatie zijn in aantallen zeer weinig uitbetaald, maar het uitbetaalde bedrag voor hernieuwbare energie vertegenwoordigt wel 19% van het totaal uitbetaalde bedrag (voor slechts 3% van alle premies), een gevolg van de zeer hoge premie voor zonnecollectoren. Het feit dat de beschermde afnemers zo ondervertegenwoordigd zijn in de premies heeft verschillende oorzaken. Uit de evaluatie van de sociale REG-openbaardienstverplichtingen bleek al dat het voor netbeheerders vaak zeer moeilijk is om de groep van beschermde afnemers te contacteren, omdat het voor hen zeer moeilijk is om hen te identificeren. Daarnaast speelt het probleem van de voorfinanciering mee. Ingrepen als dakisolatie, vervanging van ramen of van een ketel vragen toch al snel een investering van enkele duizenden euro's. Dit wordt ook duidelijk uit de gegevens over de factuurbedragen die vanaf de invoering van het nieuwe premiestelsel in 2012 naast het premiebedrag worden genoteerd. En ook al is het niet duidelijk welke werken juist inbegrepen zijn in de factuurbedragen in de databanken (incl. BTW) en de bedragen doen vermoeden dat veel van deze factuurbedragen meer dan enkel de energie investering vertegenwoordigen, geeft het in ieder geval een goede indicatie van de hoogte van de investeringskosten voor een bepaalde ingreep. Bij de reguliere huishoudens liggen deze gemiddelde investeringskosten per post nog veel hoger dan bij de beschermde afnemers (behalve voor zonneboilers), maar ook bij de beschermde afnemers gaat het om aanzienlijke investeringskosten, waarvan slechts een heel beperkt deel gedekt wordt door de premie. Zoals kan verwacht worden, dekt de premie procentueel bij de beschermde afnemers iets meer van de investeringskost dan bij de reguliere huishoudens, maar opvallend is dat dit verschil tussen beide groepen al bij al beperkt blijft. Zeker voor beschermde afnemers betekent dit dat de hoge investeringskost die zelf moet gedragen worden een zeer grote drempel blijft vormen, ondanks de verhoogde premies.

Dat blijkt ook uit hoofdstuk 3 dat de data voor belastingvermindering voor energiebesparende investeringen meer in detail analyseert. De data maken het mogelijk om een analyse te maken voor de aanslagjaren 2006-2013 met onderscheid tussen type aangifte (gemeenschappelijk of individueel),

type eigenaar (eigenaars met woonbonus, eigenaars met bouwsparen, eigenaars van een tweede woning/private verhuurders, en restgroep), leeftijd en inkomen. In de periode 2006-2013 (aanslagjaren) is in totaal aan 3,5 miljoen belastingplichtigen een belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen toegekend voor een totaalbedrag van iets meer dan 3 miljard euro. Het hoogtepunt lag in aanslagjaar 2012, toen meer dan 1 op 5 belastingplichtigen of 1 op 7 huishoudens in Vlaanderen een belastingvermindering voor energiebesparende investeringen heeft gekregen en 3,3% van de geïnde belastingen naar deze vermindering is gegaan. Vanaf aanslagjaar 2013 is zowel het aantal verminderingen als het toegekende bedrag sterk gedaald als gevolg van het sterk reduceren van de mogelijkheden voor belastingvermindering. Wel is de gemiddelde toekenning per aangifte per aanslagjaar sinds 2006 blijven stijgen (van 665 euro in 2006 naar 1 687 euro in 2013). Dit is zowel een gevolg van een stijging van de investeringen als van een stijging van de maximale (geïndexeerde) belastingvermindering die kon worden aangevraagd over de jaren.

Wel is duidelijk dat niet alle groepen in dezelfde mate gebruik maken van deze belastingvermindering. Zo ligt het overwicht aan toegekende belastingverminderingen zowel in aantal als in bedrag bij de gemeenschappelijke aangiften, hoewel dit type aangifte in de minderheid is. Aangezien de belastingvermindering per woning geldt, geven deze cijfers aan dat deze huishoudens meer investeren in energiebesparende maatregelen voor hun woning. Dit kan een gevolg zijn van een grotere woning, grotere oppervlakten die geïsoleerd worden of meer doorgedreven energiebesparende ingrepen.

Zoals kon verwacht worden, genieten vooral eigenaars van een belastingvermindering voor energiebesparende investeringen. Wel valt op dat de eigenaars die van de woonbonus kunnen genieten, gemiddeld een hogere belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven krijgen dan eigenaars, die nog fiscale woonvoordelen genieten, maar geen woonbonus, en dan de restgroep (eigenaars zonder fiscale woonvoordelen en huurders). Deze laatste groep (restgroep) is wel het sterkst vertegenwoordigd in aantallen binnen de aangiften met belastingvermindering. Het aantal huurwoningen waarin energiebesparende investeringen worden gedaan blijft zeer beperkt. De cijfers laten enkel toe om een ruwe schatting te geven (max. 5 tot 13% van alle verminderingen gaan naar huurwoningen), omdat niet altijd eenduidig kan bepaald worden of een vermindering voor een huurwoning dan wel voor een eigendoms woning geldt, maar zowel huurders als verhuurders genieten slechts in zeer beperkte mate van een belastingvermindering voor energiebesparende ingrepen.

Naar leeftijd valt op dat in alle leeftijdsklassen energiebesparende investeringen worden gedaan. En in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, investeren ook ouderen (65-plussers) nog steeds in energiebesparende ingrepen. Zij zijn zelfs zowel bij de individuele als bij de gemeenschappelijke aangiften met belastingvermindering de grootste groep (gemiddeld 19,4% en een totaal van ca. 439 000 aangiften van 65-plussers). Maar de verkregen vermindering geeft aan dat hun investeringsbedrag waarschijnlijk veel lager ligt: de belastingvermindering is gemiddeld 859 euro bij 65+ tegenover gemiddeld 1 484 euro bij min 65-jarigen.

De meest bepalende factor voor belastingvermindering voor energiebesparende investeringen blijkt echter het inkomen te zijn. Zo hoort 46% van alle aangiften met vermindering en 58% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen bij de hoogste inkomensgroep (+40 000 euro). Bij de gemeenschappelijke aangiften loopt dat zelfs op tot 63% van alle aangiften met vermindering en 73% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen. Bovendien is er een duidelijke kloof met de andere inkomensgroepen: de twee inkomensgroepen tussen 20 000 en 40 000 euro vertegenwoordigen samen zo'n 40% van de aangiften met vermindering en de inkomensgroep tussen 10 000 en

19 999 euro nog zo'n 13% van de aangiften met vermindering, terwijl de laagste inkomensgroep minder dan 1% van de aangiften met vermindering vertegenwoordigt en slechts 0,2% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen. Er is weliswaar het belastingkrediet sinds 2009 (AJ2010) dat toelaat dat ook gezinnen die geen belastingen moeten betalen een fiscaal voordeel kunnen genieten voor energiebesparende investeringen, maar deze geeft helemaal niet de herverdeling die men er misschien van verwacht had. Ook hier zijn het vooral de hoge inkomens die het grootste fiscale voordeel krijgen. Ook als we toespitsen op specifieke maatregelen (isolatie, passiefhuis, zonne-energie en andere), dan blijken telkens weer de hoogste inkomens het sterkst vertegenwoordigd te zijn. Bij aangiften met uitgaven voor zonne-energie in 2009 is het zelfs zo dat 70% van de aangiften horen bij hoogste inkomensgroep en slechts 0,8% bij de laagste inkomensgroep. Het is dan ook duidelijk dat het verdelingseffect via de fiscale voordelen onbestaande is en dat vooral de groep die er financieel misschien de minste nood aan heeft het meest geniet van deze fiscale voordelen.

In welke mate deze financiële ondersteuning een stimulans zijn geweest om over te gaan tot investeren in energiebesparing, is moeilijk eenduidig te achterhalen uit deze data, maar de indruk leeft toch dat het een sensibiliserend en mobiliserend effect heeft gehad. De grote vertegenwoordiging van vooral economisch sterkere huishoudens bij de fiscale voordelen en ook het beperkte aandeel van beschermde afnemers bij de premies lijkt erop te wijzen dat dit effect het grootst is geweest bij de meer gegoede huishoudens die waarschijnlijk ook zonder deze ondersteuning de middelen hadden om de investering te doen. Vraag is echter of zij deze stap hadden gezet zonder deze stimulans. Voor de minst gegoede huishoudens, die het meeste baat zouden hebben bij energiebesparende investeringen, vanuit een nood aan beter comfort en/of een lagere energiefactuur, blijkt de stimulans duidelijk niet groot genoeg te zijn en/of te weinig bekend. Voor hen is hoogstwaarschijnlijk de hoge initiële investeringskost een (voorlopig) onoverbrugbare barrière. Dit wordt bevestigd door de resultaten van de laatste bevraging van VEA bij 1 000 Vlaamse huishoudens over o.a. de kennis van premies en fiscaal voordeel, de barrières voor investering en de mate waarin de bestaande ondersteuningsmaatregelen hen aanzetten tot investeren. Op basis van de resultaten van deze enquête is een socio-demografische segmentering gemaakt naar bewustzijn, kennis en levensstijl in relatie tot energiebesparing. Hieruit valt op dat het segment waarin meer mensen zitten die tot de laagste sociale groep behoren en minder hooggeschoolden bij de barrières vooral aangeeft geen geld te hebben. Een meerderheid van hen geeft ook aan dat de ondersteuning te laag tot veel te laag is. De segmenten daarentegen waartoe de hoogste sociale groep meer behoren geven eerder aan onvoldoende info over de mogelijkheden en premies te hebben of niet te voldoen aan de voorwaarden. Zij geven beduidend minder aan geen geld te hebben en vele van hen vinden dat de ondersteuningsmaatregelen juist genoeg stimuleren. In die zin geeft zowel de VEA-enquête als de fiscale data aan dat de financiële ondersteuningsmaatregelen waarschijnlijk wel degelijk een (psychologische?) stimulans zijn voor de sociaal sterkste groep om effectief te investeren, ook al zijn ze over het algemeen waarschijnlijk voldoende kapitaalkrchtig om het zonder de ondersteuning te doen, terwijl voor de sociaal zwakste groep het geen voldoende sterke hulp is, omdat het voor hen een te beperkt deel van de investeringskost dekt.

Momenteel zijn zowel de premies als de fiscale voordelen sterk gewijzigd. Bij de premies wordt meer en meer geopteerd voor combinatiepremie waarmee 2, 3 of meer ingrepen tegelijk moeten worden uitgevoerd om voor een premie in aanmerking te komen, terwijl bij de fiscale voordelen (nu Vlaamse bevoegdheid) enkel nog de belastingvermindering voor dakisolatie bestaat. Uit de laatste bevraging van VEA valt alvast op dat beduidend minder mensen op de hoogte zijn van de premies tegenover de voorbije jaren. Ook ten aanzien van de kennis van de belastingvermindering voor dakisolatie is er een daling merkbaar. Toch geeft ca. 30% van alle bevrageden, over alle segmenten heen, aan van plan te

zijn om binnen de 5 jaar minstens 2 of 3 investeringen te doen in energiebesparende maatregelen. Zeker voor de sociaal hoogste groepen zouden de combinatiepremies de extra stimulans kunnen zijn om effectief deze maatregelen uit te voeren, terwijl voor de sociaal laagste groep naast de (nu Vlaamse) belastingvermindering voor dakisolatie, de renteloze energielening tot 10 000 euro, inclusief trajectbegeleiding een hefboom zou kunnen zijn. Daarnaast kunnen ook sociaal zwakkere huurders die niet in een woning van een sociale huisvestingsmaatschappij wonen via hun netbeheerder beroep doen op volledige trajectbegeleiding inclusief financiële ondersteuning voor de realisatie van dak- of zoldervloerisolatie. Via de voorbije beleidsacties (campagnes en financiële ondersteuning) blijkt er al een zekere sensibilisering en mobilisering voor energierenovatie op gang te zijn gekomen, maar het is de vraag in welke mate de veranderde ondersteuningsmaatregelen een positief effect zullen hebben op de renovatiegraad. Sowieso blijft het belangrijk om de steunmaatregelen onder de aandacht te houden, want de kennis hiervan is in de laatste jaren sterk afgenomen. Misschien is dit te wijten aan de sterke wijzigingen in zowel het premiebeleid als de fiscale voordelen, waardoor het beeld is ontstaan dat er geen ondersteuning meer is. De bestaande ondersteuningsmaatregelen kunnen belangrijk zijn om de hogere sociale groepen effectief aan te zetten tot investeren in energiebesparen, maar voor de laagste sociale groep zijn duidelijk extra maatregelen nodig om de verschillende barrières en niet in het minst de financiële barrière te overbruggen, want zij zullen het meest baat hebben bij een sterke verbetering van de energieprestatie van hun woning. Ook voor huurwoningen is er duidelijk nog werk aan de winkel.

Inleiding

Sinds de invoering van de openbare dienstverplichtingen voor netbeheerders en energieleveranciers kwamen premies ter beschikking op Vlaams niveau als stimulans om particulieren aan te zetten tot het investeren in energiebesparing. Ongeveer gelijktijdig voerde de federale overheid de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen in. Beide ondersteuningsmechanismen zijn in de loop van de jaren veelvuldig gewijzigd, zowel qua type maatregel dat in aanmerking kwam als qua hoogte van de ondersteuning, wat zeker een impact heeft gehad op het succes ervan. Om een beter zicht te krijgen op het succes van de verschillende ondersteuningsmaatregelen zijn in dit rapport de data geanalyseerd die ons ter beschikking werden gesteld door VEA voor de REG-premies en door de FOD Economie voor de fiscale voordelen. Het betreft de data over premies uitbetaald tussen 2009 en 2014 en de fiscale voordelen voor de aanslagjaren 2006-2013. Door de zeer verschillende aard van de gegevens, is hun analyse ook sterk verschillend. De gegevens van de REG-premies laten toe om in detail na te gaan voor welke soort energiebesparende maatregelen premies zijn aangevraagd en hoe dit geëvolueerd is over de jaren. Qua socio-economische analyse kan bij deze gegevens echter enkel onderscheid gemaakt worden tussen reguliere huishoudens (die 97% van de premies uitmaken) en beschermde afnemers. De fiscale data laten dit veel beter toe, omdat zij onderscheid tussen type aangifte, type eigenaar, leeftijd en inkomen mogelijk maken. Zij laten dan wel weer moeilijker onderscheid naar maatregel toe. Daarom ligt bij de analyse van de REG-premies de focus vooral op welke maatregelen zijn uitgevoerd en bij de analyse van de fiscale data vooral op wie de financiële steun aanvraagt.

Eerst wordt in dit rapport de evolutie van het premiestelsel en van de fiscale voordelen over de jaren geschetst, want door de veelvuldige wijzigingen in soort maatregel en hoogte van de ondersteuning, is dit een echt kluwen geworden. Daarna worden eerst de REG-premies meer in detail geanalyseerd. Hiervoor worden eerst de premies voor de reguliere huishoudens verder onderverdeeld volgens type maatregel, geografische verdeling, premiehoogte en mate van succes. Daarna wordt hetzelfde gedaan voor de beschermde afnemers en worden beide groepen vergeleken. Afsluitend voor dit hoofdstuk wordt de efficiëntie van deze premies voor energieprestatieverbetering besproken. Vervolgens worden de fiscale voordelen in detail geanalyseerd. Hier wordt eerst de belastingvermindering onderverdeeld volgens type aangifte, type eigenaar, leeftijdsklasse en inkomensgroep. Daarna wordt ook het belastingkrediet dat vanaf 2009 mogelijk was geanalyseerd om na te gaan of dit tot een betere socio-economische verdeling van de ondersteuningsmaatregelen heeft geleid. Tenslotte wordt het succes van het fiscaal voordeel voor passiefhuizen, isolatie en zonne-energie apart geanalyseerd voor socio-economische verdeling. Afsluitend wordt per hoofdstuk conclusies getrokken en wordt op het einde een algemene conclusie vanuit de analyse van alle ondersteunende maatregelen gegeven.

1. Beschikbare data over financiële steunmaatregelen voor energiebesparende maatregelen

Voor de verdelingsanalyse van financiële steunmaatregelen voor energiebesparende maatregelen waren volgende data beschikbaar: datasets van de premies van de distributienetbeheerders voor energiebesparende maatregelen, hier verder REG-premies genoemd, en datasets van de belastingvermindering voor energiebesparende investeringen, hier verder belastingvermindersdata of fiscale data genoemd. Welke data deze juist bevatten en tot welk niveau van detail, wordt hieronder eerst besproken.

1.1 REG-premies

1.1.1 Historiek van de REG-openbaredienstverplichtingen

De premies van de netbeheerders voor energiebesparende maatregelen zijn ingevoerd als een onderdeel van de REG-openbaredienstverplichtingen² die de Vlaamse overheid sinds 2002 heeft opgelegd aan de netbeheerders om energiebesparing bij hun klanten te bewerkstelligen. Al sinds 1996 had het Controlecomité voor de Elektriciteit en de Gas aan de netbeheerders verplichtingen opgelegd om hun klanten te stimuleren tot het nemen van REG-maatregelen. Vanaf 2002 heeft de Vlaamse Regering via het besluit van 29 maart 2002 de netbeheerders expliciet de taak opgelegd om primaire energiebesparingsdoelstellingen te realiseren, via vastgelegde resultaats- en actieverplichtingen. De resultaatsverplichting hield in dat zij jaarlijks bij hun eindafnemers een primaire energiebesparing (uitgedrukt in jaarlijks te behalen primaire energiebesparing in kWh besparing per kWh geleverde energie) moesten realiseren t.o.v. een business as usual scenario. Jaarlijks moesten zij een REG-actieplan indienen waarin gespecificeerd werd hoe zij deze resultaatsverplichting dachten te realiseren. Het sensibiliseren van hun eindafnemers over energiebesparende maatregelen en hen vervolgens financieel ondersteunen via premies om die energiebesparende maatregelen uit te voeren is vanaf het begin als actieverplichting opgelegd aan de netbeheerders. Ook expliciete actieverplichtingen voor speciale doelgroepen, zoals beschermde afnemers, is steeds een onderdeel geweest van de REG-openbaredienstverplichtingen. Een evaluatie van het besluit van 29 maart 2002 vanaf 2005 heeft geleid tot een nieuw besluit, het Besluit van de Vlaamse Regering van 2 maart 2007, waarin weliswaar het algemene principe van resultaats- en actieverplichtingen behouden werd, maar waarin enkele zaken werden gewijzigd of verduidelijkt. Naast verplichtingen voor netbeheerders werden er ook verplichtingen opgelegd aan leveranciers van elektriciteit en aardgas. De resultaatsverplichtingen werden verhoogd en de actieverplichtingen werden duidelijker omschreven. Ook de administratieve verplichtingen i.v.m. actieplannen en rapporteringen zijn toen verduidelijkt en ook voor de overheid, via het Vlaams

² REG = rationeel energiegebruik.

Energieagentschap, werden er verplichtingen in het Besluit opgenomen. Na codificatie van de energieregelgeving werden de openbardienstverplichtingen opgenomen in het Energiebesluit van 19 november 2010 (titel VI, hoofdstuk IV), dat nog diverse keren werd gewijzigd op dit vlak. Fundamenteel voor facturen vanaf 2012 en nogmaals ingrijpend voor facturen vanaf 2014. Sinds 2012 is in de regelgeving vastgelegd voor welke energiebesparende maatregelen netbeheerders verplicht premies moeten uitkeren, waardoor de wildgroei aan premies en de geografische verschillen werden weggenomen (zie 1.1.3). Bovendien is in het besluit van 19 november 2010 vastgelegd dat nog meer specifieke aandacht moest besteed worden aan sociaal zwakkeren via o.a. het verhogen van de premies voor beschermde afnemers (nu met 50% voor bestaande woningen en met 20% voor nieuwbouwwoningen, voorheen algemeen met 20%). Meer detailinformatie is terug te vinden op de website van het VEA, waar naast het Energiebesluit van 19 november 2010 ook de teksten van het Energierenovatieprogramma 2020 (waarop de premies vanaf 2010 zijn afgestemd) terug te vinden zijn (www.energiesparen.be/energiebeleid). Een van de recente wijzigingen in het Energiebesluit is de invoering voor facturen vanaf 2014 van een verhoogde premie voor vervanging van bestaande beglazing inclusief raamwerk bij combinatie met buitenmuur- of spouwisolatie. Gezien de recente invoering van deze combi-premies, is het aantal beschikbare data nog beperkt, maar toch zal verder in het rapport getracht worden een eerste analyse van deze premies te maken.

1.1.2 Beschikbare data per jaar

Voor de analyse van de REG-premies zijn door het VEA de data ter beschikking gesteld via Excels met de premies die uitbetaald werden in de jaren 2009 tot en met 2014. Het rapport analyseert alle data evenwel niet op uitbetaaljaar, maar op factuurjaar (dat ook bepalend is voor de toepasselijke voorwaarden). Voor recente facturatiejaren zijn de gegevens dan ook nog niet volledig, aangezien nog niet alle premiedossiers al werden uitbetaald. Voor facturen van 2009 tot en met 2011 is de informatie die per premie wordt opgeslagen beperkt. Er wordt onderscheid gemaakt volgens type actie (dakisolatie, vervanging ketel, ...), postcode, provincie, of de premie voor een speciale doelgroep was, bij welk jaaractieplan de premie hoorde, de hoogte van uitbetaalde premie (in euro), het aantal stuks, aantal m² of aantal m (afhankelijk van de actie), het thermisch of elektrisch vermogen (indien van toepassing), het E-peil (indien van toepassing), de COP (vanaf 2011 voor warmtepompen) en of de doelgroep huishoudelijk of niet-huishoudelijk was. Welke soort premies in elk van deze jaren zijn uitbetaald is weergegeven in 1.1.3.

Voor facturen vanaf 2012 werd het aantal acties sterk ingeperkt, maar de informatie die werd opgeslagen, werd wel sterk uitgebreid, met o.a. voor bepaalde acties uitvoerder, bouwperiode woning, lambda-waarde van het isolatiemateriaal, dikte van de spouw, U-waarde van het glas, ...

Het jaar van uitbetaling is niet noodzakelijk het jaar van uitvoering of het factuurjaar. Zo bevat het bestand met uitbetaalde premies in 2009 ook gegevens voor investeringen in 2006, 2007 en 2008, waarbij moet rekening gehouden worden (zie verder) dat dit om uitbetalingen kon gaan voor premies die in 2009 niet meer van toepassing waren. Hieronder is gekozen om de analyses te maken op basis van het jaar van uitvoering/factuur. Omdat we enkel de data hebben van premies uitbetaald in 2009 of later en we hierdoor niet over de volledige dataset beschikken van premies voor energiebesparende investeringen vóór 2009, zullen enkel de jaren 2009 tot en met 2014 verder worden meegenomen in de analyses.

1.1.3 Evolutie van de premies

Dat de visie op het premiebeleid gewijzigd is met de jaren, blijkt ook duidelijk uit de analyse van het aanbod aan premies over de jaren heen. Daar waar er bij de start een beperkt aanbod was, is dit in 2008 en 2009 als gevolg van het Besluit van 2 maart 2007 sterk uitgebreid met zeer uiteenlopende premies, om dan vanaf 2010 stelselmatig terug te worden ingeperkt en meer gefocust op de meest prioritaire energiebesparende maatregelen in lijn met het Energierenovatieprogramma 2020. Bovendien is er in de loop der jaren een uniformisering van acties door netbeheerders gekomen: daar waar voor factuurjaren vóór 2008 elke distributienetbeheerder volledig vrij was in zijn aanbod aan premies, moest vanaf 2008 elke netbeheerder, indien hij een bepaalde actie wou voeren, dit doen tegen dezelfde voorwaarden. Er was evenwel geen verplichting om bepaalde acties ook effectief uit te voeren. Vanaf factuurjaar 2012 zijn alle netbeheerders verplicht om dezelfde set acties uit te voeren, zodat iedereen van dezelfde premies kan genieten, ongeacht zijn woonplaats. Ook waren er bij aanvang zowel premies voor individuele maatregelen in nieuwbouw als bij renovatie, terwijl later premies hoofdzakelijk voor renovatieprojecten gegeven werden. Enkel in het geval de nieuwbouwwoning een bepaald energieprestatieniveau behaalde, ver onder de geldende norm, kon nog een premie worden aangevraagd.

Zoals reeds in 1.1.1 aangegeven, zijn er als onderdeel van de REG-openbaredienstverplichtingen steeds acties geweest voor zowel beschermde afnemers als reguliere huishoudens. Doorheen de jaren hebben er ook acties voor sociale huisvesting of lokale besturen gelopen. Gezien dit rapport focust op de financiële ondersteuning van particuliere huishoudens, worden de premies voor sociale huisvesting of lokale besturen hier verder niet meegenomen in de analyses. Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal acties en het soort acties dat per jaar beschikbaar waren voor huishoudens, gegroepeerd volgens categorie van maatregel. In de tabel is ook aangegeven welke acties enkel voor beschermde afnemers bedoeld waren. Sowieso is er steeds een verhoogde premie (geweest) voor beschermde afnemers in vergelijking met de reguliere huishoudens.

Zoals uit tabel 1 blijkt, was er vanaf het begin van de energieprestatieregelgeving in 2006 de mogelijkheid om een premie te krijgen voor een nieuwbouwwoning of -appartement dat een E-peil heeft dat veel beter (lager) is dan de geldende norm. Aangezien de wettelijke eis voor het E-peil stelselmatig is verstrengd sinds haar invoering in 2006, is het logisch dat ook de eis voor het bekomen van een premie mee is aangepast. Figuur 1 geeft de evolutie van het maximale E-peil waarvoor een premie kan worden aangevraagd. De datum van aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning is hierbij steeds bepalend (geweest). Momenteel worden in het Energiebesluit de voorwaarden gespecificeerd tot en met de aanvragen van stedenbouwkundige vergunning vanaf 1 januari 2021 en deze zijn ook in deze figuur weergegeven. Daarnaast wordt in deze figuur ook de toen/dan geldende wettelijke eis weergegeven. Hieruit blijkt dat voor vergunningsaanvragen tot eind 2014 het E-peil minstens 20 E-peilpunten onder de wettelijke eis moest liggen om voor een premie in aanmerking te komen, terwijl vanaf 2015 dit verschil minstens 30 E-peilpunten moet zijn (behalve in 2020). Hierbij moet wel vermeld worden dat als gevolg van de hervorming van de energiepremies (dd. juli 2016 nog goed te keuren door de Vlaamse regering) deze E-peilpremie waarschijnlijk niet meer zal kunnen worden aangevraagd voor bouw-aanvragen ingediend vanaf 2017.

Ook is er van bij de start de mogelijkheid geweest om een premie te krijgen voor superisolerende beglazing, maar ook hier zijn in de loop van de jaren de voorwaarden verstrengd. Dit is enerzijds een

gevolg van de evolutie van de energieprestatieregelgeving waarin ook maximale U-waarden³ voor glas worden opgelegd die over de jaren heen zijn verstrengd. Anderzijds was in het Energierenovatieprogramma 2020 vervanging van enkel glas een van de belangrijke pijlers, waardoor ook hier een sterke focus is gelegd bij de premies. Zo was het tot 2008 mogelijk om een premie te krijgen voor nieuwbouw met superisolerende beglazing met $U \leq 1,3 \text{ W/m}^2\text{K}$, naast een premie voor vervanging van enkel of dubbel glas door deze beglazing. Vanaf 2009 kwam enkel nog vervanging van bestaand glas in aanmerking voor een premie. Bovendien werd vanaf 2012 de U_{max} -eis voor een premie verstrengd tot $1,1 \text{ W/m}^2\text{K}$, met de mogelijkheid voor een hogere premie bij plaatsing van glas met U-waarde van $0,8 \text{ W/m}^2\text{K}$ of lager. Bij vervanging van dubbel glas is enkel een premie mogelijk bij plaatsing van glas met U-waarde van $0,8 \text{ W/m}^2\text{K}$ of lager.

³ De U-waarde is een maat voor de isolatiekwaliteit van een schildeel, hier in casu de beglazing, uitgedrukt in $\text{W/m}^2\text{K}$. Hoe lager de U-waarde, hoe beter de isolatiekwaliteit.

Tabel 1 Overzicht acties voor huishoudens per jaar volgens jaaractieplan

Jaaractieplan	2009¹	2010¹	2011¹	2012	2013	2014
<i>Acties voor huishoudtoestellen</i>						
Kortingsbon voor energiezuinige koelkast of was-machine	x	x ²	x ²	x ²	x ²	x ²
Aardgaswasdroger	x	x	x			
Droogkast op warmtepomp	x					
Spaardouchekop	x	x	x			
Spaarlamp	x	x	x			
<i>Algemene acties</i>						
Huishoudelijke energiescan	x	x	x	x	x	x
CO-melder		x	x			
<i>Acties voor nieuwbouw</i>						
E-peil nieuwbouwwoning onder bepaalde E_max ⁴	x	x	x	x	x	x
E-peil nieuwbouwappartement onder bepaalde E_max ⁴	x	x	x	x	x	x
Domotica met REG-functionaliteiten	x	x	x			
<i>Acties voor renovatie</i>						
Buitenzonwering	x	x	x			
Domotica met REG-functionaliteiten	x	x	x			
Buisisolatie	x	x	x			
Dakisolatie	x	x	x	x	x	x
Dakisolatie (zoldervloer)				x	x	x
Kelderisolatie	x	x	x	x	x	x
Vloerisolatie	x	x	x	x	x	x
Buitenmuurisolatie	x	x	x	x	x	x
Na-isolatie van spouwmuren			x	x	x	x
Superisolerende beglazing als vervanging van enkel of dubbel glas ⁵	x	x	x	x	x	x ³
Ventilatiesysteem met warmterecuperatie	x	x	x			
Ventilatiesysteem met luchtdichte kanalen of zuinige ventilatoren	x		x			
Radiatorfolie	x	x	x			
Aardgas- of stookoliecondensatieketel als vervanging van oude ketel	x	x	x	x ²	x ²	x ²
Thermostaatkranen	x	x	x			
Warmtepomp ⁶	x	x	x	x	x	x
Warmtepompboiler	x	x				
Zonneboiler voor sanitair of ook voor verwarming	x	x	x	x	x	x
Keukengeiser	x	x	x			
Passiefhuis renovatie	x	x	x			

¹ Niet alle premies werden door alle netbeheerders uitgereikt.

² Enkel voor beschermde afnemers.

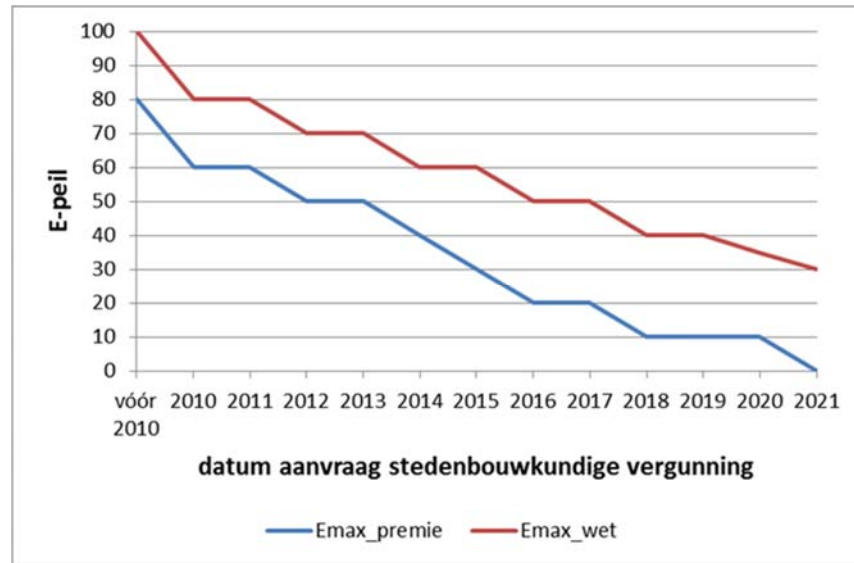
³ Verhoogde premie bij gelijktijdige investering in nieuwe ramen met hoogrendementsglas en muurisolatie.

⁴ E_max kan verschillen per jaar (zie figuur 1).

⁵ Eis voor Umax van beglazing kan verschillen per jaar.

⁶ Type warmtepomp dat in aanmerking komt voor een premie kan verschillen per jaar (en per netbeheerder tot 2012).

Figuur 1 Evolutie van de E_max-eis voor premie en van de wettelijke E_max-eis in functie van de datum van aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning

1.1.4 Hoogte van de premies

De hoogte van de premies is sterk afhankelijk van het soort actie, maar quasi altijd wordt vertrokken van een vast bedrag (bv. voor een ketel of zonneboiler) of een bedrag per m² geplaatste isolatie/beglazing of per meter leiding (buisisolatie), waarbij dan een maximum aan de totale premie per huishouden wordt gesteld. De hoogte van de premie voor een bepaalde energieprestatie is functie van de energieprestatie. Sinds 2014 is een combi-premie ingevoerd, waarbij het premiebedrag voor vervanging van beglazing (weliswaar enkel indien ook raamvervanging) wordt verhoogd als het gecombineerd wordt met het plaatsen van buitenmuur- of spouwisolatie. Op deze manier tracht men meer doorgedreven renovaties te stimuleren. Omwille van de grote variaties per maatregel en tussen maatregelen onderling, worden specifieke bedragen verder tijdens de bespreking van de resultaten gegeven.

1.2 Belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen

De belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen is ingevoerd door de federale overheid in 2003. Net zoals bij de REG-premies heeft ook deze wetgeving in de loop van de jaren een hele evolutie doorgemaakt. Dit is weergegeven in 1.2.3. Maar gezien de complexiteit van de fiscale wetgeving worden eerst enkele termen verduidelijkt.

1.2.1 Enkele voorafgaande verduidelijkingen

Algemeen bekend is dat er bij een belastingaangifte of belastingaanslagformulier onderscheid wordt gemaakt tussen het inkomensjaar en het aanslagjaar. De FOD Economie richt zich op aanslagjaren, omdat dit (meestal) het jaar van belastinginkomsten voor de overheid bepaalt, terwijl we voor deze studie geïnteresseerd zijn in maatregelen die huishoudens hebben uitgevoerd en waarvoor ze een

belastingvermindering aanvragen. Deze zijn uitgevoerd in het inkomensjaar. In de resultaten hieronder wordt steeds gespecificeerd of de weergegeven jaartallen aanslagjaren dan wel inkomensjaren zijn.

Een belastingvoordeel kan gegeven worden als een belastingaftrek of als een belastingvermindering. Bij een belastingaftrek, zoals bijvoorbeeld voor bouwsparen, wordt het voordeel afgetrokken van het totaal belastbaar inkomen vóór de berekening van de belastingen, waardoor het bedrag waarop de aanslagvoet wordt toegepast, verlaagt. Het uiteindelijke belastingvoordeel is dan ook afhankelijk van de aanslagvoet die van toepassing is bij de berekening van de belastingen (afhankelijk van de hoogte van het netto belastbaar inkomen). Bij een belastingvermindering wordt het voordeel pas in mindering gebracht na de berekening van de belastingen en gebeurt dit op basis van een vast percentage. Het belastingvoordeel voor investeringen in energiebesparende maatregelen is een vorm van belastingvermindering waarbij sinds aanslagjaar 2006 40% van de gefactureerde uitgaven met een geplafonneerd bedrag per belastbare periode en per woning in mindering wordt gebracht van de totaal te betalen belastingen.⁴ Dit betekent ook dat een huishouden dat geen belastingen moet betalen (omwille van een te laag inkomen of omwille van een zeer hoge belastingvrije som) in principe geen gebruik kan maken van dit voordeel. Zoals in 3.3.5 wordt besproken, heeft men tussen aanslagjaren 2010 en 2013 een belastingkrediet voorzien. Een belastingkrediet geldt in principe voor het geval men investeert in energiebesparende maatregelen, maar geen belastingen moet betalen. Hierbij moet wel vermeld worden dat de FOD Economie zelf aangeeft dat of een belastingvoordeel voor energiebesparende uitgaven als belastingvermindering dan wel als belastingkrediet in de data weergegeven is niet altijd zo eenduidig te bepalen is. Zo geldt het principe dat als de belastingvrije som groter is dan het te betalen bedrag aan belastingen, het bedrag aan energiebesparende uitgaven als belastingkrediet wordt gerekend. Echter, als er toch nog belastingen moeten betaald worden na aftrek van de belastingvrije som, wordt het bedrag aan energiebesparende uitgaven wel eerst bij de belastingvermindering gerekend. Tenzij men onder een van de volgende categorieën valt (netto-inkomen uitsluitend uit pensioenen, andere vervangingsinkomsten, werkloosheidsuitkeringen of wettelijke ziekten en invaliditeitsuitkeringen), want dan krijgt men nog een extra belastingaftrek en als men door deze aftrek toch geen belastingen meer moet betalen, wordt het bedrag aan energiebesparende uitgaven nog een keer bij het belastingkrediet geteld. Dit leidt dus tot dubbeltellingen, want deze laatste groep wordt zowel bij de belastingverminderingen als bij de belastingkredieten geteld, zowel qua aantallen als qua bedrag. En de data zoals ze ons gegeven zijn, maken het niet mogelijk om specifiek deze groep eruit te halen. Dus wordt het belastingkrediet bij de resultaten als een apart fiscaal voordeel besproken in 3.3.5, zoals dat daarvoor ook voor de belastingvermindering is gebeurd, zonder rekening te houden met eventuele dubbeltellingen.

Bij een belastingaangifte kan een belastingplichtige een aanvraag doen voor belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen, maar dit betekent niet noodzakelijk dat de volledig aangevraagde vermindering ook effectief wordt toegekend. In die zin bevat de fiscale databank van de FOD Economie zowel data over de aangevraagde als over de toegekende belastingvermindering. Een belangrijke beperking bij de analyse is echter dat de data over aangevraagde belastingvermindering wel (sinds aanslagjaar 2010 min of meer) opgesplitst zijn volgens energiebesparende maatregel (via IPCAL-codes, zie verder), maar dat de data over toegekende belastingvermindering steeds geaggregeerd zijn en dus geen onderscheid tussen energiebesparende maatregelen meer toelaten. Er zal dus

⁴ Indien verder in het rapport bedragen voor belastingvermindering per huishouden worden gegeven, zijn dit effectieve verminderingen, waarin de 40%-regel en het geplafonneerd bedrag reeds in rekening zijn gebracht.

per aanslagjaar vanaf 2010 kunnen geanalyseerd worden welke bedragen voor welke energiebesparende maatregelen werden aangevraagd als belastingvermindering, maar niet welke bedragen per energiebesparende maatregel effectief werden toegekend. Toegekende verminderingen zullen enkel voor alle maatregelen samen kunnen geanalyseerd worden.

Een belastingaanslagformulier is opgebouwd uit een hele reeks IPCAL-codes die door een huishouden moeten worden ingevuld. Daarnaast zijn er nog een aantal IPCAL-codes die achteraf bij de berekening van de belastingen worden toegevoegd. Elke IPCAL-code is opgebouwd uit A+4 cijfers of B+4cijfers (bv. A7555 en B7555 voor inkomen, A8041 en B8041 voor effectief toegekende vermindering voor energiebesparende uitgaven door eigenaars). Bij individuele belastingaangiftes worden enkel A-IPCAL-codes gebruikt, bij gemeenschappelijke belastingaangiftes zowel A- als B-IPCAL-codes. Een belangrijk aandachtspunt bij de analyses is dat de betekenis van IPCAL-codes van jaar tot jaar kan verschillen.

1.2.2 Beschikbare data per jaar

Door de FOD Economie werden data ter beschikking gesteld voor analyse via Excels voor inkomensjaren 2005 tot en met 2012. De fiscale data waarover de FOD Economie beschikt zijn zeer uitgebreid en laten dus in principe zeer uitgebreide en diepgaande analyses toe. Echter, naarmate het niveau van detail van de gevraagde data toeneemt, stijgt de wachttijd voor het verkrijgen van de data. Bovendien laat men omwille van de privacywetgeving een te grote opsplitsing van fiscale data niet toe. Daarom is voor slechts 1 jaar (inkomensjaar 2009, aanslagjaar 2010) een zeer uitgebreid set aan gegevens beschikbaar gesteld die het zoeken van kruisverbanden toelaat en voor de andere jaren (inkomensjaren 2005-2008 en 2010-2012) een beperktere dataset. De keuze voor 2009 is gemaakt omdat in dat jaar de mogelijkheden voor belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen voor het eerst opgesplitst werden in de belastingaangifte, wat een betere detailanalyse toelaat. De opgevraagde data betreffen data voor het Vlaams Gewest en de analyses in dit rapport beperken zich dan ook tot het Vlaams Gewest.

Per aanslagjaar is een Excel-file ter beschikking gesteld waarin voor het Vlaams Gewest opgesplitst de volgende data worden gegeven, zodat ook onderlinge kruisverbanden kunnen gezocht worden:

- type aangifte: individueel of gemeenschappelijk;
- leeftijdsklasse: hier is gebruik gemaakt van de volgende categorieën: jonger dan 30, 30-34, 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 55-59, 60-64, 65+ (vanaf aanslagjaar 2010 wordt dit nog verder opgesplitst volgens 65-69 en 70+);
- eigenaarstype: hier wordt onderscheid gemaakt tussen eigenaars die genieten van fiscale woonvoordelen voor een lening aangegaan vóór 2005 (bouwsparen), eigenaars die hun lening zijn aangegaan na 2005 en dus van de woonbonus kunnen genieten, eigenaars die een tweede woning bezitten en die al dan niet privaat verhuren en een restgroep die geen fiscale woonvoordelen en ook geen verhuurder is of een tweede woning bezit. Bij de jonge eigenaars (<35 jaar) die van de woonbonus genieten gaan we ervan uit dat zij de lening zijn aangegaan voor de aanschaf van een woning; bij oudere eigenaars kan de woonbonus ook van toepassing zijn voor een renovatielening. De gegevens laten echter niet toe om dit onderscheid te maken;
- inkomensgroep: voor de beschrijving van de inkomenscategorieën is gekeken naar het netto gezamenlijk belastbaar inkomen (dus na aftrek van beroepskosten en andere aftrekposten) en is onderscheid gemaakt tussen volgende inkomensklassen: minder dan 10 000 euro, 10 000-19 999 euro, 20 000-29 999 euro, 30 000-39 999 euro, +40 000 euro;

- totaal aantal aangiften, ongeacht of deze een aanvraag voor belastingvermindering bevatten; bij een individuele aangifte betreft dit de aangifte voor één belastingplichtige, terwijl bij een gemeenschappelijke aangifte dit de aangifte voor twee belastingplichtigen is;
- totaal netto gezamenlijk belastbaar inkomen;
- totaal verschuldigde belastingen: bij de laagste inkomensgroep is dit bedrag soms negatief, wat betekent dat globaal meer belastingkrediet is betaald aan deze huishoudens dan er belastinginkomsten zijn geïnd;
- totaal aantal kinderen ten laatste en totaal aantal kinderen ten laste bij co-ouderschap;
- de som van de leeftijd van alle belastingplichtigen;
- het totaal aantal toegekende belastingverminderingen voor energiebesparende maatregelen en het totaal bedrag aan toegekende vermindering;
- per verminderingpost (voor de aanslagjaren 2010-2013) telkens het totaal aantal aangevraagde verminderingen en de totale hoogte van de aangevraagde vermindering: indien het aantal aangiftes te beperkt was (slechts 1 of 2 aangiftes), is wel het aantal, maar niet het bedrag van de aangevraagde vermindering gegeven;
- het aantal huishoudens dat een belastingkrediet heeft gekregen en de totale som aan uitbetaald belastingkrediet (voor de aanslagjaren 2010-2013);

Het soort ingrepen waarvoor een belastingvermindering kon worden aangevraagd alsmede de mate waarin dit in het belastingaangifteformulier moest worden opgesplitst verschilt sterk van jaar tot jaar. In paragraaf 1.2.3 wordt dit meer in detail besproken.

1.2.3 Evolutie van de belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen

Bij de analyse van de data voor belastingvermindering moet duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen het soort energiebesparende maatregelen waarvoor een belastingvermindering kon worden aangevraagd, de mate waarin deze verschillende maatregelen terug te vinden zijn in de IPCAL-codes en de mate waarin deze data aan ons beschikbaar zijn gesteld door de FOD Economie.

Zoals vermeld, is de belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen op federaal niveau ingevoerd vanaf 2003. Het is een maximale vermindering per woning, niet per belastingplichtige. Sinds aanslagjaar 2006 kon niet alleen een eigenaar, maar ook een huurder van de belastingvermindering genieten als hij zijn huurwoning energiezuiniger maakt. Tabel 2 geeft een overzicht van de energiebesparende maatregelen waarvoor een belastingvermindering kon worden aangevraagd volgens aanslagjaar tussen 2006 en 2013. De voorwaarden voor aanvraag en het maximale bedrag dat in mindering kon worden gebracht, verschillen van jaar tot jaar. Sinds aanslagjaar 2012 is de belastingvermindering afgeschaft, behalve voor dakisolatie (afgeschaft vanaf AJ 2015), maar uitgaven gedaan in 2011 konden nog worden ingebracht voor belastingvermindering, verspreid over 3 jaren. Deze mogelijkheid tot overdracht van het overschot van de uitgaven naar de drie opeenvolgende jaren is ingevoerd vanaf AJ2011. Oorspronkelijk kon 40% van de gefactureerde uitgaven (incl. btw) in mindering gebracht worden tot een maximum bedrag. Vanaf aanslagjaar 2013 is het percentage verlaagd naar 30%. Vanaf AJ2008 is het maximum basisbedrag constant gebleven (2 000 euro), maar door de indexering resulteerde dit vanaf 2009 tot een reëel hoger maximum bedrag. Ook was er vanaf AJ 2008 een verhoging voorzien van het maximum bedrag (600 euro basisbedrag verhoging). Deze verhoging was tot AJ2011 specifiek voor uitgaven voor zonnecollectoren en zonnepanelen en in AJ2012 en 2013 enkel nog voor

uitgaven voor zonnepanelen. In AJ2014 kwamen enkel nog overgedragen verminderingen voor zonnepanelen in aanmerking. Tabel 3 geeft een overzicht van de maximum belastingverminderingen exclusief en inclusief de verhoging en van het percentage dat in mindering mocht worden gebracht. De werken moesten steeds door een geregistreerde aannemer zijn uitgevoerd. Vanaf aanslagjaar 2008 was het ook mogelijk om een belastingvermindering te krijgen gedurende 10 opeenvolgende jaren voor een passiefhuis en vanaf AJ2011 ook voor een lage energiewoning en een nulenergiewoning. Men moest hiervoor wel gedurende 10 jaar eigenaar van de woning blijven en bovendien was er een certificaat van een erkende instantie nodig, dat aantoonde dat de woning aan volgende energieprestatievoorwaarden voldeed:

- lage energiewoning: een woning waarvan de totale energievraag voor ruimteverwarming en koeling beperkt blijft tot 30 kWh/m² geklimatiseerde vloeroppervlakte;
- passiefwoning: een woning waarvan de totale energievraag voor ruimteverwarming en koeling beperkt blijft tot 15 kWh/m² geklimatiseerde vloeroppervlakte en waarvan bij een luchtdichtheidsproef (overeenkomstig de norm NBN EN 13829) met een drukverschil tussen binnen- en buitenomgeving van 50 pascal het luchtverlies niet groter is dan 60% van het volume van de woning per uur (n50 niet groter dan 0,6/uur);
- nulenergiewoning: voldoet aan de voorwaarden van een passiefwoning en de resterende energievraag voor ruimteverwarming en koeling wordt volledig gecompenseerd door ter plaatse opgewekte hernieuwbare energie.

De hoogte van de vermindering hing af van de energieprestatie (zie tabel 3). Indien binnen de periode van 10 jaar een nieuw certificaat aantoonde dat de woning aan strengere normen voldeed, kon voor de resterende periode een hogere vermindering worden verkregen. De belastingvermindering voor passiefwoningen, lage energiewoningen en nulenergiewoningen werd afgeschaft in AJ2013, maar voor woningen met een certificaat dat vóór 1 december 2012 was opgesteld kon ook in 2013 nog een vermindering verkregen worden.

Tabel 2 **Overzicht van de energiebesparende maatregelen waarvoor belastingvermindering mogelijk was volgens aanslagjaar (AJ)**

<i>Energiebesparende maatregelen</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Isolatiemaatregelen</i>								
Dakisolatie	X	X	X	X	X	X ²	X ²	X ²
Muurisolatie					X	X ²	(X) ^{2,3}	(X) ^{2,3}
Vloerisolatie					X	X ²	(X) ^{2,3}	(X) ^{2,3}
Isolerende beglazing	X	X	X	X	X	X ²	X ²	(X) ^{2,3}
<i>Verwarming en hernieuwbare energie</i>								
Thermostaatkranen of kamerthermostaat met tijdsregeling	X	X	X	X	X	X ²	X ²	(X) ^{2,3}
Vervanging van een oude ketel door condenserende ketel, micro-WKK of onderhoud ketel	X	X	X	X	X	X ²	X ²	(X) ^{2,3}
Geothermie (warmtepomp)	X	X	X	X	X	X	X	(X) ³
Zonneboiler voor warm water	X	X	X	X	X	X	X	(X) ³
Zonnepanelen voor elektriciteit	X	X	X	X	X	X	X	(X) ³
<i>Energieprestatie</i>								
Passiefwoning			X	X	X	X	X	(X) ¹
Lage energiewoning						X	X	(X) ¹
Nulenergiewoning						X	X	(X) ¹
<i>Andere</i>								
Intresten voor groene lening					X	X	X	X
Energieaudit	X	X	X	X	X	X ²	X ²	(X) ^{2,3}

¹ Enkel voor woningen waarvoor reeds het voorgaande jaar (jaren) een belastingvermindering gegeven was.

² Enkel voor woningen die minimum 5 jaar in gebruik genomen zijn.

³ Enkel nog voor overdracht van uitgaven vóór 28 november 2011 (voor muur- en vloerisolatie uitgaven tot eind 2011).

Tabel 3 Overzicht van het maximum bedrag (basis en geïndexeerd, in euro) voor energiebesparende investeringen of energieprestatie waarvoor belastingvermindering mogelijk was volgens aanslagjaar (AJ)

<i>Energiebesparende maatregelen</i>	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Maatregelen</i>								
Percentage van werkelijk gedane uitgaven	40	40	40	40	40	40	40	40 ⁵ /30
Excl. zonneboiler of zonnepanelen								
Basisbedrag	500 ¹ / 600 ²	1 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Geïndexeerd bedrag	620 ¹ / 750 ²	1 280	2 600	2 650	2 770	2 770	2 830	2 930
<i>Verhoging voor zonneboiler of zonnepanelen</i>								
Basisbedrag verhoging	-	-	600	600	600	600	600	600
Geïndexeerd bedrag verhoging	-	-	780	790	830	830	850	880
Max. incl. zonneboiler of zonnepanelen	620 ¹ / 750 ²	1 280	3 380	3 440	3 600 ⁴	3 600 ⁴	3 680 ⁴	3 810
<i>Energieprestatie</i>								
Passiefwoning	-		780 ³	790 ³	830 ³	830 ³	850 ³	-
Lage energiewoning	-					420 ³	420 ³	-
Nulenergiewoning	-					1 660 ³	1 700 ³	-

¹ Bij nieuwbouw.

² Bij renovatie.

³ Gedurende 10 opeenvolgende jaren.

⁴ Het overschot kan worden overgedragen op de drie belastbare tijdperken volgend op dat waarin de uitgaven werkelijk werden gedaan.

⁵ 40% voor uitgaven vóór 28/11/2011 en 30% enkel voor uitgaven voor dakisolatie na 27/11/2011.

Tabel 4 geeft een overzicht van de gegevens zoals ze per aanslagjaar beschikbaar zijn in de fiscale databanken van de FOD Economie. In de tabel zijn de data die ter beschikking gesteld zijn voor analyse in het groen aangeduid, de data die niet ter beschikking zijn gesteld in het rood. Hieruit valt enerzijds op dat tot en met aanslagjaar 2009 de belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven op een geaggregeerde manier moesten worden ingegeven in de aanvraag. Voor deze jaren is dan ook geen verdere analyse per maatregel mogelijk. De beschikbare gegevens betreffen ook enkel de verkregen vermindering, niet de aangevraagde vermindering. Voor aanslagjaar 2010 t.e.m. 2013 is wel een opsplitsing per maatregel mogelijk, maar enkel voor de aangevraagde verminderingen, niet voor de toegekende vermindering, want deze worden steeds per aanslagjaar als een geaggregeerd getal bewaard. Anderzijds geeft tabel 4 via de aanduiding in groen en rood ook aan dat voor energiebesparende maatregelen waarvoor een belastingvermindering over meerdere jaren kon gespreid worden, enkel de data voor uitgaven in 2009 gegeven zijn. Ook voor belastingvermindering volgens energieprestatie zijn enkel de data voor passiefhuizen gegeven, niet deze voor lage energie- en nulenergiewoningen.

Tabel 4 **Overzicht van de belastingverminderingsposten voor energiebesparende maatregelen zoals aanwezig in aangifteformulier volgens aanslagjaar (AJ). De groene cellen zijn de data die beschikbaar zijn voor analyse, de rode niet**

Belastingverminderingsposten	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Vermindering voor energiebesparende uitgaven</i>								
Verkregen door huurder	X	X	X	X				
Verkregen door eigenaar	X	X	X	X				
<i>Vermindering voor energieprestatie</i>								
Passiefhuis			X	X	X	X	X	X
Lage energiewoning						X	X	X
Nulenergiewoning						X	X	X
<i>Leningen voor energiebesparende uitgaven</i>								
Interesten voor lening					X	X	X	X
<i>Uitgaven voor specifieke maatregelen</i>								
Dakisolatie								X ⁵
Isolatie (woning <5 jaar in gebruik)					X			
Isolatie (woning 5 jaar of meer in gebruik)					X	X ¹	X ¹	X ¹
Zonne-energie (woning <5 jaar)					X	X		
Waterverwarming door zonne-energie (woning 5 jaar of meer)						X ^{2,1}	X ^{3,2}	X ^{4,3,2}
Waterverwarming door zonne-energie (woning 6 jaar of meer)					X			
Zonnecelpanelen (woning <5 jaar)							X	X
Zonnecelpanelen (woning 5 jaar of meer)						X ^{2,1}	X ^{3,2,1}	X ^{4,3,2,1}
Zonnecelpanelen (woning 7 jaar of meer)					X			
Andere uitgaven (woning <5 jaar)					X	X	X	X
Andere uitgaven (woning 5 jaar of meer)						X ^{2,1}	X ^{3,2,1}	X ^{4,3,2,1}
Andere uitgaven (woning 8 jaar of meer)					X			
Geothermische energieopwekking (woning 5 jaar of meer)						X ²	X ^{3,2}	X ^{4,3,2}
<i>Meer dan een woning</i>								
Isolatie					X	X	X	X
Andere energiebesparende uitgaven					X	X	X	X

¹ Voor uitgaven in 2009.

² Voor uitgaven in 2010.

³ Voor uitgaven in 2011.

⁴ Voor uitgaven in 2012.

⁵ Contract afgesloten vanaf 28 november 2011.

1.3 Conclusies

Dit hoofdstuk heeft enkel nog maar de evolutie van het REG-premiestelsel en van de belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven beschreven, maar algemeen kan hieruit al worden geconcludeerd dat deze regelgeving, zowel voor de premies als voor het fiscaal voordeel een kluwen is (geweest), door de steeds wisselende maatregelen waarvoor financiële steun kon worden aangevraagd en ook de steeds wisselende voorwaarden waaraan moest voldaan worden. Hierin ligt zeker een belangrijke verklaring voor het relatief beperkte succes van de steunmaatregelen, toch zeker in vergelijking met het totaal aantal wooneenheden dat Vlaanderen telt. Momenteel is zowel het premiestelsel als het fiscaal voordeel sterk vereenvoudigd, niet in het minst doordat voor slechts een zeer beperkt aantal maatregelen nog steun kan worden aangevraagd. Toch blijft het zeer belangrijk voor de beleidsmakers om na te gaan of het huidige systeem een echte verbetering is of dat de complexiteit niet in grote mate de toegang tot deze steunmaatregelen verhindert, zeker voor de groepen die het meeste baat bij deze steun kunnen hebben.

2. Resultaten van de analyses van de REG-premies

2.1 Aanpak analyses

Om de analyse van de premies op een gestructureerde manier uit te voeren, zijn eerst de premies per factuurjaar gegroepeerd geanalyseerd volgens:

- premies voor isolatie: deze omvatten alle premies voor dakisolatie, zoldervloerisolatie, alle vormen van muurisolatie, vloerisolatie, kelderisolatie, superisolerende beglazing en buisisolatie;
- premies voor ventilatie: hieronder vallen enkel de premies voor ventilatie met warmteterugwinning;
- premies voor de verwarmingsinstallatie: deze omvatten de premies voor hoogrendements- of condensatieketels, warmtepompen, thermostaatkranen en radiatorfolie;
- premies voor hernieuwbare energie: hieronder vallen de premies voor zonneboilers;
- premies voor de energieprestatie: hieronder vallen de premies voor E-peil en passiefhuis;
- premies voor huishoudtoestellen;
- andere: buitenzonwering en domotica.

De analyse is gebeurd zowel o.b.v. het aantal uitbetaalde premies als o.b.v. het totaal uitbetaalde bedrag. Hierbij zijn steeds de premies gegroepeerd per factuur- of uitvoeringsjaar en niet per uitbetalingsjaar. Doel hiervan is na te gaan welke categorie van maatregelen het meest populair is en of hier over de jaren een evolutie in zit. Ook de evolutie in het gemiddeld premiebedrag per maatregel is geanalyseerd. Daarna is binnen elke categorie nagegaan hoe de verschillende maatregelen zich tegenover elkaar verhouden.

Hieronder worden eerst de premies voor de reguliere huishoudens besproken omdat zij het overgrote deel van de premies uitmaken (97,8%). Daarna wordt specifiek ingegaan op de verdeling qua premies tussen reguliere huishoudens en beschermde afnemers. Bij de reguliere huishoudens zijn geen premies voor huishoudtoestellen besproken, omdat zij deze niet konden aanvragen.

Afsluitend wordt de efficiëntie van de premies om de energieprestatie van woningen te verbeteren besproken.

2.2 Globale resultaten

In de periode 2009-2014 zijn in totaal 1.013.076 premies uitbetaald aan reguliere huishoudens voor investeringen gemaakt in dezelfde periode voor een totaal premiebedrag van 353 856 345,90 euro. Tabel 5 geeft de verdeling van de premies volgens premiecategorie, in aantallen (absoluut en in procenten), totaal uitbetaald bedrag (absoluut en in procenten) alsook het gemiddelde premiebedrag. Hieruit blijkt dat zowel naar aantal premies als naar totaal uitbetaald bedrag de premies voor isolatiemaatregelen het meest uitbetaald zijn. Premies voor beglazing en premies voor verwarmingscomponenten staan qua aantallen op de tweede plaats en derde plaats. Maar qua uitbetaald bedrag staan de premies voor hernieuwbare energie op de tweede plaats. En qua gemiddelde hoogte van de premie scoren de premies voor hernieuwbare energie en energieprestatie het hoogst, gevolgd door de premies voor isolatie.

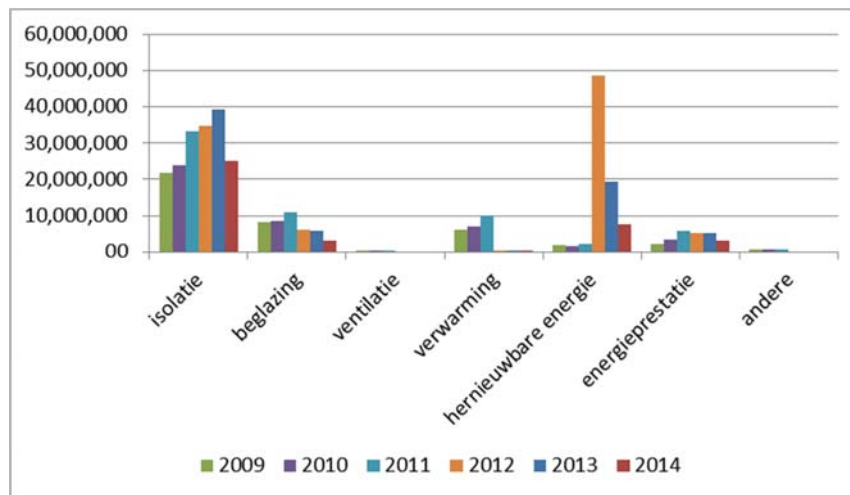
Tabel 5 Absolute en procentuele verdeling van het aantal premies en het uitbetaalde bedrag en gemiddelde premie volgens categorie voor de periode 2009-2014

Premie categorie	Aantal	Bedrag (k euro)	Aantal (%)	Bedrag (%)	Gemiddeld premiebedrag (euro)
Isolatie	424 347	177 865	41,9	50,3	419,15
Beglazing	304 192	42 710	30,0	12,1	140,41
Ventilatie	1 422	215	0,1	0,1	151,27
Verwarming	207 552	24 803	20,4	6,9	119,50
Hernieuwbare energie	35 569	80 995	3,5	22,9	2 277,12
Energieprestatie	23 984	25 551	2,4	7,2	1 065,34
Andere	16 562	2 061	1,6	0,6	124,46
Totaal	1 013 076	353 856			349,29

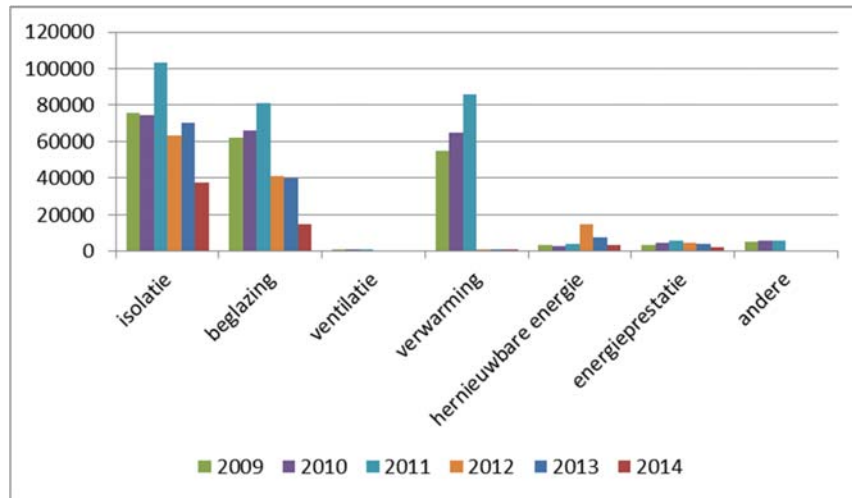
Bekijken we de evolutie van de premies per jaar, dan blijkt uit figuur 2 en figuur 3 dat het hoogste aantal premies is uitbetaald voor maatregelen uitgevoerd in 2011 (286 365), terwijl het hoogste bedrag is uitbetaald voor maatregelen uitgevoerd in 2012 (94 932 k euro). Het zeer hoge uitbetaalde bedrag voor hernieuwbare energie valt hier sterk op. In 2013 daalt het totaal uitbetaalde bedrag terug sterk. Ook het aantal premies voor uitgevoerde werken daalt sterk vanaf 2012, terwijl het gemiddeld bedrag per premie stijgt.

Vergelijken we de categorieën onderling, dan blijkt dat in de periode 2009-2014 zowel qua totaal bedrag als qua totaal aantal premies quasi elk jaar de premies voor isolatie het meest doorwegen. Tussen 2009 en 2011 is het aantal premies voor beglazing en een goede verwarmingsketel vergelijkbaar met die voor isolatie, maar vanaf 2012 vallen deze sterk terug als gevolg van de wijzigingen in het premiestelsel. De premies voor een energiezuinig ventilatiesysteem, hernieuwbare energie (zonneboiler), woningen of appartementen met een bepaalde energieprestatie of andere premies zijn duidelijk veel minder aangevraagd en ook het totaal uitbetaalde bedrag aan premies per jaar is veel lager voor deze categorieën. Enkel voor zonneboilers is er een zeer sterke uitschieter in het totaal premiebedrag vanaf 2012. Dit is een gevolg van de zeer sterke stijging in het premiebedrag dat voor de plaatsing van een zonneboiler kan worden aangevraagd.

Figuur 2 Totaal bedrag uitbetaalde premies per categorie

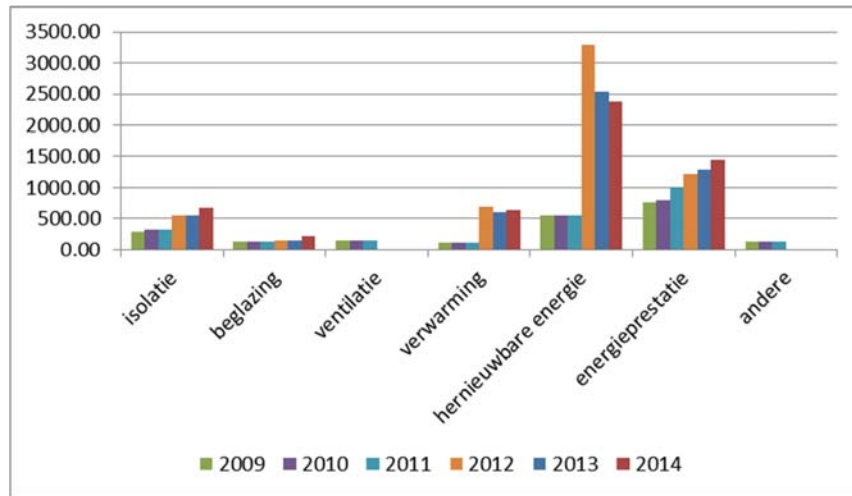

Figuur 3 Totaal aantal uitbetaalde premies per categorie

Zo ligt het gemiddeld bedrag per premie (figuur 4) het hoogst voor zonneboilers en totale energieprestatie. Opvallend is dat voor verschillende premies het gemiddeld bedrag beduidend stijgt vanaf 2012. Daar waar het gemiddeld premiebedrag voor zonneboilers in de periode 2009-2011 rond 500 euro lag, stijgt dit tot bijna 3 300 euro in 2012. Samen met een meer dan verdrievoudiging van het aantal premies voor zonneboilers verklaart dit het zeer hoge uitbetaalde bedrag in 2012. Vanaf 2013 is het premiebedrag voor zonneboilers gedaald, maar het blijft toch duidelijk de hoogste premie. Ook de premies voor energieprestatie zijn sinds 2009 stelselmatig gestegen, van gemiddeld 755 euro in 2009 naar gemiddeld 1 445 euro in 2014. Voor verwarming lagen de premies tot 2011 gemiddeld tussen 110 en 120 euro, maar vanaf 2012 zijn deze gestegen naar 600 à 650 euro per premie. Zoals verder zal blijken is dit vooral een gevolg van de verschuiving van de premiefocus van condensatieketels naar warmtepompen. Ook voor isolatie is er een duidelijke sprong zichtbaar in het gemiddeld premiebedrag: van gemiddeld 305 euro tot 2011 naar 550-675 euro vanaf 2012. Voor beglazing daarentegen is het gemiddeld bedrag redelijk constant gebleven, rond 130 à 150 euro, al is er wel een stijging merkbaar in 2014 tot gemiddeld 217 euro. Dit kan een gevolg zijn van de combi-premie waarbij een verhoogde premie voor beglazing wordt gegeven, als er ook gelijktijdig buitenmuur- of spouwmuurisolatie wordt geplaatst (zie ook 2.4.1.2). Bovendien is voor facturen vanaf 2014 de toepassing van een maximumpremie voor isolatie en beglazingsmaatregelen afgeschaft. Voor ventilatie lag de premie steeds gemiddeld rond 150 euro, maar deze is vanaf 2012 volledig afgeschaft.

Figuur 4 Gemiddeld premiebedrag per categorie

2.3 Geografische verdeling van premies

Tabel 6 geeft per provincie de procentuele verdeling van het aantal premies en het totaal uitbetaald bedrag voor alle ingrepen samen voor de periode 2009-2014. Daarnaast is ook de verdeling van het aantal wooneenheden per provincie weergegeven. Uit deze tabel blijkt dat globaal de verdeling qua aantal premies per provincie redelijk gelijk loopt met de verdeling qua wooneenheden. Idem voor het procentueel aandeel in het totaal uitbetaald premiebedrag. Enkel voor de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant liggen beide iets lager dan hun procentueel aandeel in het aantal wooneenheden, terwijl in de provincie Limburg het aandeel in het totaal uitbetaald premiebedrag ca. 5 procentpunten hoger is dan hun aandeel in het aantal wooneenheden.

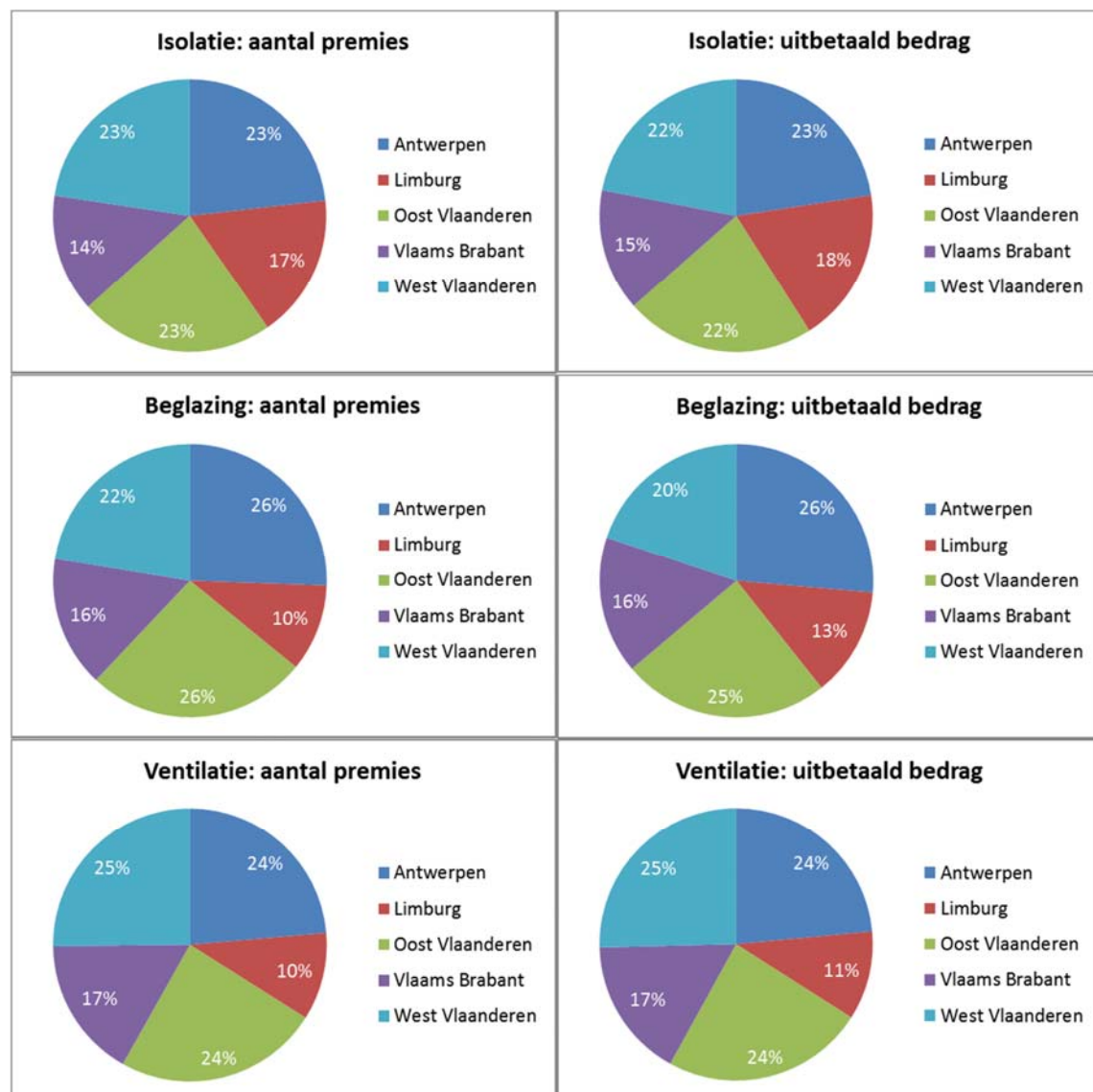
Tabel 6 Procentuele verdeling van het aantal premies, totaal uitbetaald bedrag en wooneenheden per provincie

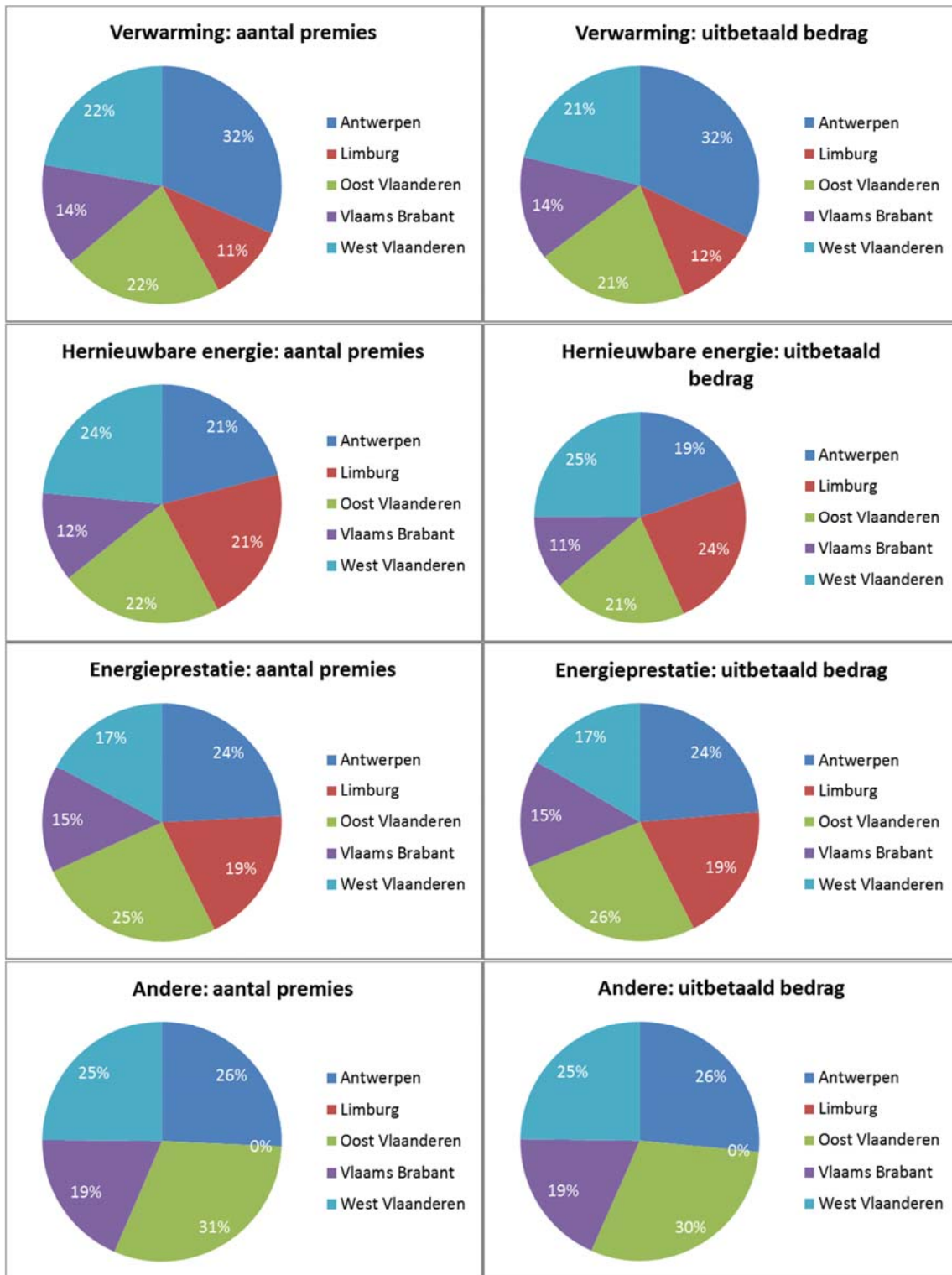
<i>Provincie</i>	Aantal (%)	Bedrag (%)	Wooneenheden (%)
Antwerpen	25,6	23,1	27,3
Limburg	13,6	18,4	12,3
Oost-Vlaanderen	23,8	22,5	22,6
Vlaams-Brabant	14,5	14,0	16,4
West-Vlaanderen	22,4	22,0	21,3
Totaal	100	100	100

De opdeling per premie categorie (isolatie, beglazing, ventilatie, verwarming, hernieuwbare energie, energieprestatie en andere) en per provincie wordt gegeven in figuur 5. Onder 'andere' zijn enkel de premies voor domotica en buitenzonwering opgenomen. Vergelijking van de percentages per premie categorie met de procentuele verdeling van de wooneenheden toont aan dat het aandeel premies duidelijk hoger is in de provincie Antwerpen bij premies voor verwarming (aandeel van 32%) en in de provincie Oost-Vlaanderen bij premies voor energieprestatie en andere (aandeel van 27-31%). Vlaams Brabant scoort iets lager qua premies voor hernieuwbare energie in verhouding tot het aantal woon-

eenheden (12% tegenover 16% wooneenheden). Limburg is ietwat ondervertegenwoordigd bij premies voor beglazing, ventilatie en verwarming (aandeel van 11%) en ontbreekt volledig bij 'andere' (aandeel van 0%), maar heeft een beduidend hoger aandeel bij de premies voor isolatie (17%), energieprestatie (19%) en hernieuwbare energie (21%) in verhouding tot zijn aandeel in de wooneenheden (12%). De verklaring ligt waarschijnlijk in het feit dat tot 2012 netbeheerders een grote vrijheid hadden in het bepalen van de premies die ze uitreikten, waardoor de gelegde accenten lokaal sterk konden verschillen. Vanaf 2008 konden de netbeheerders enkel nog beslissen om een bepaalde actie al of niet te voeren. Indien ze de actie deden, was het tegen dezelfde voorwaarden (zie 1.1.3). Als grote netbeheerderskoepels (onder Eandis of Infrax) ervoor kozen bepaalde premies niet te geven, betekende dit dat een groot deel van de Vlaamse markt niet voor deze premie in aanmerking kwam. Sinds 2012 is dit gestroomlijnd en moeten alle netbeheerders ook verplicht dezelfde premies onder dezelfde voorwaarden uitreiken.

Figuur 5 Procentuele verdeling van het aantal premies en het totaal uitbetaald bedrag aan premies per categorie en per provincie

2.4 Resultaten per categorie

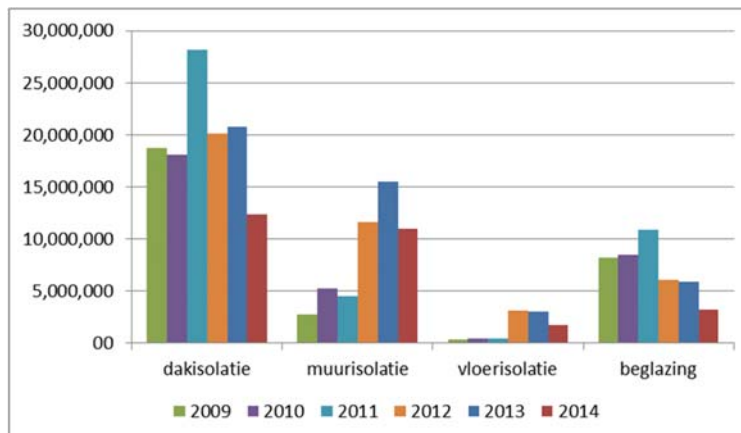
Hieronder wordt elk van de categorieën (isolatie, beglazing, ventilatie, verwarming, hernieuwbare energie, energieprestatie en andere) meer in detail besproken. Zo wordt geanalyseerd welk type isolatie, verwarmingssysteem, etc. het meest is toegepast en wat de evolutie over de jaren is van het aantal aangevraagde premies, het uitbetaald bedrag en het gemiddelde premiebedrag per jaar.

2.4.1 Premies voor isolatiemaatregelen

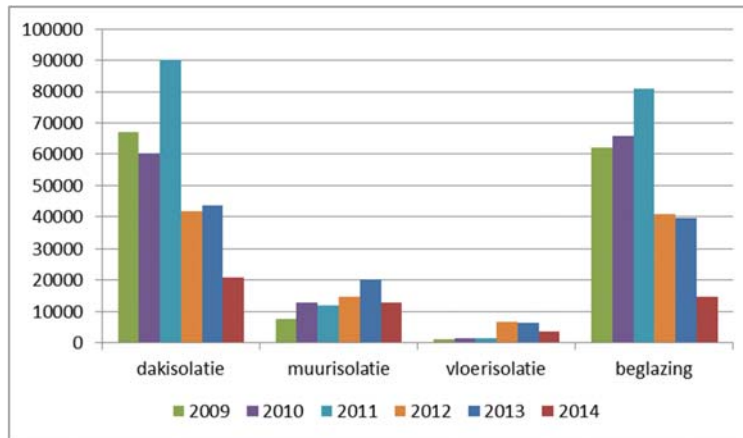
2.4.1.1 Enkelvoudige premies voor beglazing en isolatie

In eerste instantie worden de premies voor enkelvoudige ingrepen besproken. Voor de analyse van de premies voor isolatiemaatregelen zijn de premies voor dak-, muur- en vloerisolatie samen bekeken met deze voor beglazing, omdat zij allen bedoeld zijn om de isolatiekwaliteit van de gebouwschil te verbeteren. Omdat er geen premies voor buisisolatie meer zijn uitbetaald vanaf 2010 (ze bestonden nog tot 2011 bij sommige kleinere netbeheerders), zijn deze niet meer meegenomen in de figuren. Uit de verdeling van premies voor isolatie (figuur 6 en 7) komt duidelijk de evolutie van de focus van het energierenovatiebeleid naar voren: daar waar onder impuls van het Energierenovatieprogramma 2020 de focus eerst vooral op dakisolatie en beglazing lag, is die focus sinds 2012 uitgebreid naar globalere renovaties met ook aandacht voor muur- en vloerisolatie. Dit is vooral zichtbaar in het totaal uitbetaalde bedrag, want in aantal premies zijn dakisolatie en beglazing steeds de meest populaire ingrepen voor een premie geweest. In totaal zijn in de periode 2009-2014 323 670 premies voor dakisolatie en 273 948 premies voor beglazing uitgereikt, tegenover 79 711 voor muurisolatie en 20 961 voor vloerisolatie. Opvallend is dat vanaf 2010 het bedrag voor premies voor muurisolatie wel toeneemt en in 2012 is dit bedrag zelfs hoger dan het totaal uitbetaalde bedrag voor beglazing (al ligt het aantal premies voor beglazing hoger dan voor muurisolatie). Dit sluit aan bij de toenemende aandacht van de overheid voor het na-isoleren van buitenmuren. Vloerisolatie is slechts zeer beperkt aanwezig, al is er voor vloerisolatie een duidelijke toename van premies (totaal aantal en totaal uitbetaald bedrag) vanaf 2012. Het totaal aantal uitbetaalde premies voor dakisolatie en beglazing zijn dan weer sterk afgenomen vanaf 2012, mede doordat de randvoorwaarden voor deze maatregelen zijn verstrengd.

Figuur 6 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor isolatie

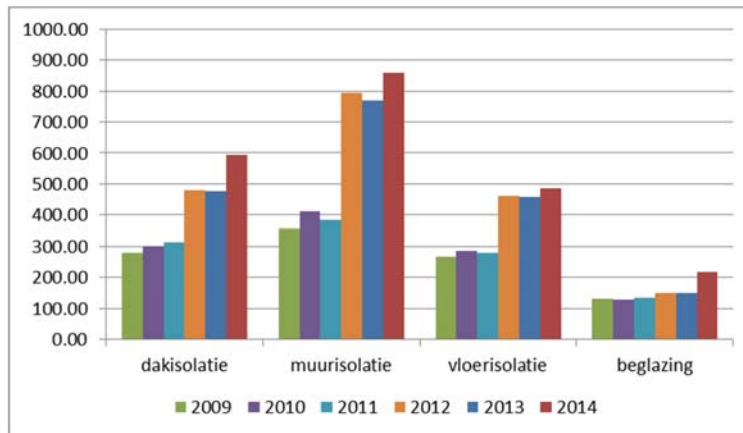

Figuur 7 Totaal aantal uitbetaalde premies voor isolatie

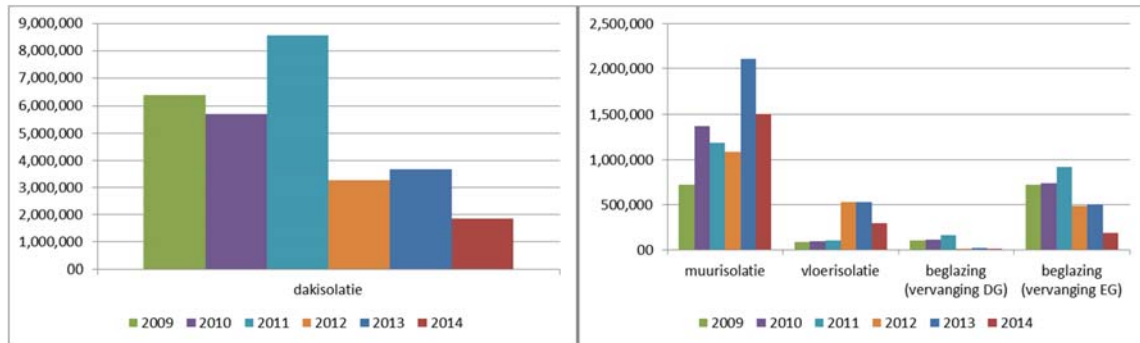
Zoals uit figuur 8 blijkt, is het gemiddeld premiebedrag steeds het hoogst voor muurisolatie. Opvallend is dat voor alle soorten isolatie, behalve thermische beglazing, de gemiddelde premiehoogte vanaf 2012 beduidend hoger ligt dan in de voorgaande jaren. Toch heeft dit niet geleid tot een toename van het aantal premies (figuur 7).

Figuur 8 Gemiddeld premiebedrag per isolatiecategorie

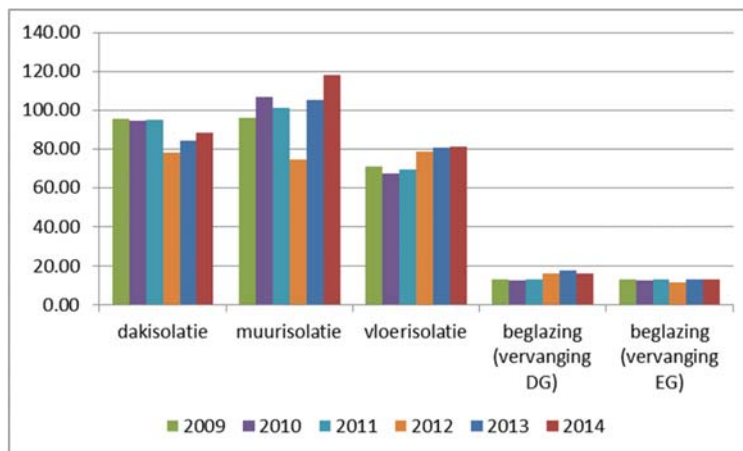
Bekijken we het totaal aantal m² isolatie dat over de jaren per type isolatie is geplaatst, dan blijkt uit figuur 9 dat veruit het meest dakisolatie is geplaatst (figuur links), zeker in de periode tot 2011, gevolgd door muurisolatie en superisolerend glas als vervanging van enkel glas (figuur rechts). Tussen 2009 en 2014 plaatsten 323 670 gezinnen samen 29 431 125 m² dakisolatie; 273 948 gezinnen vervingen samen 3 559 042 m² enkel glas door superisolerend glas en 79 711 gezinnen plaatsten samen 7 997 750 m² muurisolatie. Het grote verschil in aantal gezinnen in vergelijking tot het aantal m² voor muurisolatie versus beglazing is natuurlijk een gevolg van het beperkt aandeel glas in de totale geveloppervlakte van een woning.

Figuur 9 Totaal aantal m² geplaatste isolatie per categorie: dakisolatie (links) en muurisolatie, vloerisolatie en beglazing (DG = dubbel glas; EG = enkel glas) (rechts)

Dit blijkt ook uit figuur 10 dat het gemiddeld aantal m² geplaatste isolatie geeft per premie. Hieruit blijkt dat over de periode 2009-2014 er voor een premie voor dakisolatie gemiddeld 90,3 m² dakisolatie per premie werd geplaatst, 99,2 m² bij muurisolatie, 73,6 m² bij vloerisolatie, 14,4 m² bij superisolerende beglazing ter vervanging van dubbel glas of bij nieuwbouw, en 12,9 m² bij superisolerende beglazing ter vervanging van enkel glas. Voor dakisolatie is het aantal m² per premie sinds 2012 licht gedaald, terwijl voor vloerisolatie het licht gestegen is. Ook voor muurisolatie stijgt het aantal m² geïsoleerde muur per premie (behalve in 2012). Voor beglazing is dit over de jaren zeer constant gebleven.

Figuur 10 Gemiddeld aantal m² geplaatste isolatie per premie (DG = dubbel glas; EG = enkel glas)

Ter vergelijking geven we in tabel 7 de gemiddelde oppervlaktes van alle daken, gevels, vloeren en ramen van de woningen in de EPC databank en de gemiddelde oppervlaktes van niet-geïsoleerde daken, gevels, vloeren en ramen met enkel glas in deze databank dd. 2012 (Verbeeck & Ceulemans, 2015). Daarnaast geeft tabel 7 de verhouding tussen de gemiddeld geïsoleerde oppervlakte volgens de premies en de gemiddelde oppervlaktes uit de EPC databank. Deze verhoudingen kunnen als indicatie gebruikt worden voor de mate waarin bij een renovatie daken, gevels, vloeren en ramen geheel of slechts gedeeltelijk worden geïsoleerd. Zo geven de cijfers in de tabel aan dat, indien het dak wordt geïsoleerd, dit hoogstwaarschijnlijk steeds zo goed als heel het dakoppervlak is. Ook voor de gevels kan aangenomen worden dat meestal alle gevels of toch een zeer groot deel van de gevel geïsoleerd wordt. Voor vloeren ligt deze verhouding met 80 tot 84% iets lager. Dit kan een gevolg zijn van het feit

dat veel woningen deels een vloer op volle grond en deels een vloer boven een (kruip)kelder hebben. Het isoleren van beide types vloer vraagt een heel andere aanpak en zal dan ook niet noodzakelijk steeds gelijktijdig gebeuren. Bij ramen valt op dat de gemiddelde vervangen glasoppervlakte slechts 61-68% van de gemiddelde raamoppervlakte is. Dit kan een gevolg zijn van het feit dat bij premies het glasoppervlakte wordt genoteerd en bij de EPC-databank de raamoppervlakte (grosso modo neemt men aan dat het glasoppervlakte 70% van het raamoppervlakte uitmaakt), maar het kan ook een gevolg zijn van het feit dat bij vervanging van ramen elk raam een aparte ingreep vergt en men in praktijk soms kiest om uit kostenbesparing vooral de ramen te vervangen van de leefruimtes en minder de ramen van secundaire ruimtes, zoals berging of toilet. Dit wordt ook bevestigd door de cijfers in volgende paragraaf (2.4.1.2), waar blijkt dat bij de combinatie van raamvervanging en muurisolatie de gemiddelde vervangen raamoppervlakte 19 m² is.

Tabel 7 **Vergelijking van gemiddelde schildeeloppervlakte van woningen in de EPC databank en gemiddelde geïsoleerd oppervlakte volgens de premies**

Schildeel	Gemiddelde oppervlakte volgens EPC databank	Gemiddelde niet-geïsoleerde oppervlakte volgens EPC databank	Gemiddelde geïsoleerde oppervlakte volgens premies	Verhouding ²
Daken	95	83	90	95% - 108%
Gevels	116	94	99	85% - 105%
Vloeren	92	88	74	80% - 84%
Ramen	21	19 ¹	13	61% - 68%

¹ Gemiddelde oppervlakte aan enkel glas bij woningen die alleen enkel glas hebben.

² De ondergrens van de range is per schildeel bepaald o.b.v. de verhouding tussen geïsoleerde oppervlakte voor premie en totaal gemiddelde oppervlakte volgens EPC; de bovengrens is bepaald o.b.v. de verhouding tussen geïsoleerde oppervlakte voor premie en gemiddelde niet-geïsoleerde oppervlakte volgens EPC.

2.4.1.2 Combinatiepremie voor beglazing en (spouw)muurisolatie

Sinds 2014 is het mogelijk om een verhoogde premie te krijgen voor de vervanging van enkel of dubbel glas (incl. ramen) door thermisch isolerende beglazing, als de vervanging van het glas gecombineerd wordt met (spouw)muurisolatie. In dat geval wordt het premiebedrag per m² geplaatst glas verviervoudigd: van 12 euro/m² naar 48 euro/m² in het geval enkel glas wordt vervangen door dubbel glas met een U-waarde van 1,1 W/m²K en van 15 euro/m² naar 60 euro/m² in het geval van vervanging van enkel of dubbel glas door glas met een maximale U-waarde van 0,8 W/m²K. Maximum kan 35 m² glas in rekening worden gebracht. Het bestand met gegevens van premies uitbetaald in 2014 laat toe om het onderscheid te maken tussen de enkelvoudige en gecombineerde premies. Op basis van deze gegevens is nagegaan wat het aandeel gecombineerde premies is ten opzichte van het totaal aantal premies in 2014, wat het gemiddelde premiebedrag is en wat de gemiddelde geïsoleerde muuroppervlakte en vervangen glasoppervlakte (tabel 8). Hieruit blijkt dat bij de reguliere huishoudens in 2014 8,3% van de premies voor vervanging van enkel of dubbel glas gecombineerd wordt met een premie voor (spouw)muurisolatie tegenover 6,2% van de premies voor (spouw)muurisolatie. Van de 1 166 premies voor glas zijn er 956 voor plaatsing van glas met U-waarde 1,1 W/m²K (als vervanging van enkel glas) en 210 voor de plaatsing van glas met U-waarde 0,8 W/m²K (94 voor de vervanging van dubbel glas en 116 voor de vervanging van enkel glas). Ook blijkt dat in geval van combinatie de gemiddeld geplaatste glasoppervlakte hoger ligt dan in geval van een enkelvoudige premie (19,3 m²

tegenover 13,7 m²). Dit verklaart ook waarom het gemiddeld premiebedrag voor vervanging van glas bij de combinatiepremies meer dan 6 maal zo hoog is als bij de enkelvoudige premies. Ook het gemiddelde premiebedrag voor (spouw)muurisolatie ligt hoger bij de combinatiepremies dan bij de enkelvoudige premies. Dit kan verklaard worden door de hogere premie voor muurisolatie dan voor spouwmuurisolatie (15 euro/m² tegenover 6 euro/m²) en doordat bij de gecombineerde premies 30% van de premies worden aangevraagd voor muurisolatie (en 70% voor spouwmuurisolatie) tegenover maar 25% bij de enkelvoudige premies.

Tabel 8 Vergelijking enkelvoudige en gecombineerde premies voor beglazing en (spouw)muurisolatie voor reguliere huishoudens

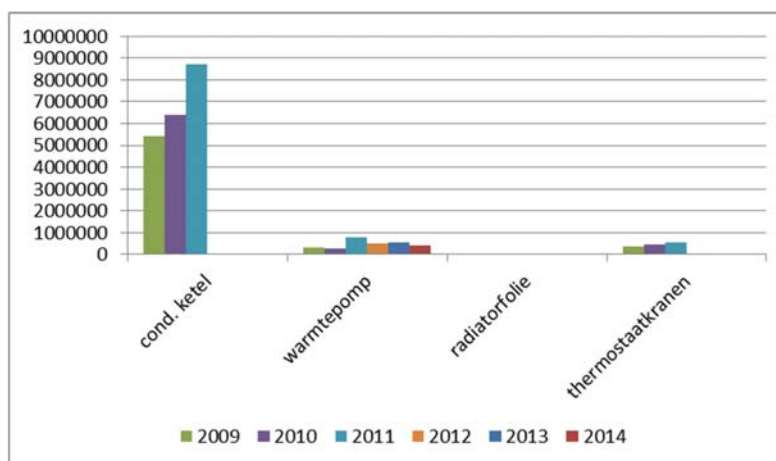
	Aantal	Gemiddeld premiebedrag in euro	Gemiddeld # m ² per premie
<i>Enkelvoudige premies</i>			
Beglazing	12 934	151,03	13,7
(Spouw)muurisolatie	17 740	839,15	116,0
<i>Gecombineerde premies</i>			
Beglazing	1 166 ¹	935,40	19,3
(Spouw)muurisolatie	1 173 ¹	926,18	112,8
<i>Verhouding in aantal premies</i>			
Beglazing	8,3%		
(Spouw)muurisolatie	6,2%		

¹ Dit verschil wordt verklaard doordat aan een beperkt aantal dossiers voor vervanging van beglazing meer dan 1 dossier voor muurisolatie gekoppeld is.

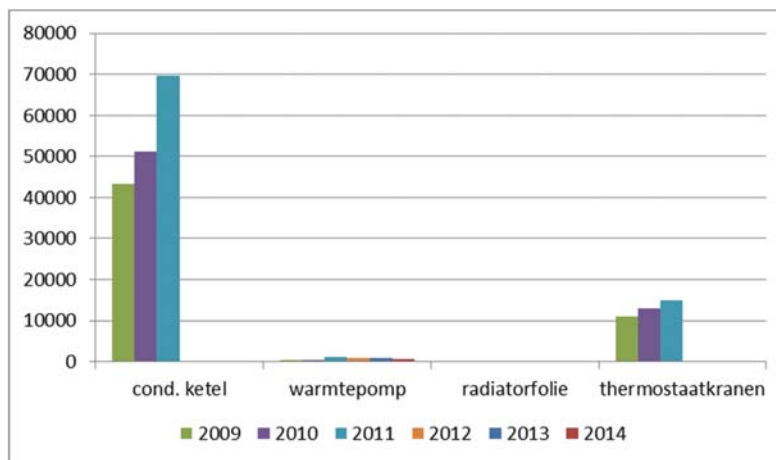
2.4.2 Premies voor maatregelen voor verwarming

Bekijken we de verdeling van premies voor verwarmingscomponenten (figuur 11 en 12), dan blijkt veruit het hoogste bedrag aan premies uitgegeven te zijn voor de plaatsing van een condensatieketel of vervanging van een oudere ketel door een condensatieketel. Het ging steeds om een vaste premie van 125 euro per geplaatste of vervangen ketel. Sinds 2012 bestaan deze premies echter niet meer, behalve voor beschermde afnemers (premie van 800 euro voor een individuele condensatieketel ter vervanging van een oudere verwarmingsinstallatie). De premies voor warmtepompen hebben steeds hoger gelegen (van gemiddeld 900 euro in 2009 en 2010 tot 600 à 700 euro sinds 2011), maar zijn nooit heel populair geweest: daar waar er tussen 2009 en 2012 164.222 premies voor condensatieketels zijn uitgereikt, zijn dat er slechts 4 131 voor warmtepompen tussen 2009 en 2014. Opvallend is dat de piek in premies voor warmtepompen (1 158 in 2011) net na de jaren met het gemiddeld hoogste premiebedrag komt. Zeker als we rekening houden met het feit dat sinds 2011 de premiehoogte voor lucht/lucht- of lucht/waterwarmtepompen sterk gedaald is, terwijl die voor bodem/water- en water/waterwarmtepompen gestegen is: tot ca. 500 euro voor luchtwarmtepompen en tot ca. 1 100 euro voor waterwarmtepompen. Toch is het vooral het aantal luchtwarmtepompen dat toegenomen is (zie verder figuur 14). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Eandis tot 2011 enkel premies gaf voor geothermische warmtepompen. Pas voor facturen vanaf 2011 werden ook premies voor andere types gegeven. Ook het plaatsen van thermostaatkranen genoot een toenemende populariteit tussen 2009 en 2011, met in totaal 38 788 premies voor een gemiddeld bedrag van 36 euro per premie. Dit is de gemiddeld premie per huishouden, niet per thermostaatkraan, want meestal werden meerdere thermostaatkranen geplaatst. In 2012 is deze premie afgeschaft.

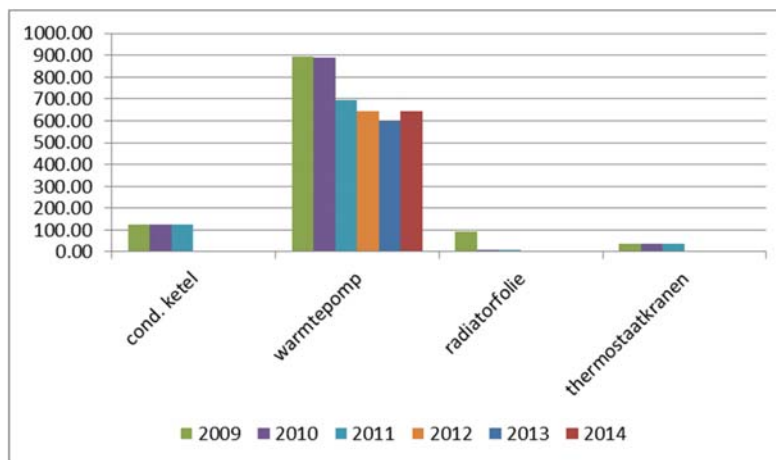
Figuur 11 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor verwarming

Figuur 12 Totaal aantal uitbetaalde premies voor verwarming

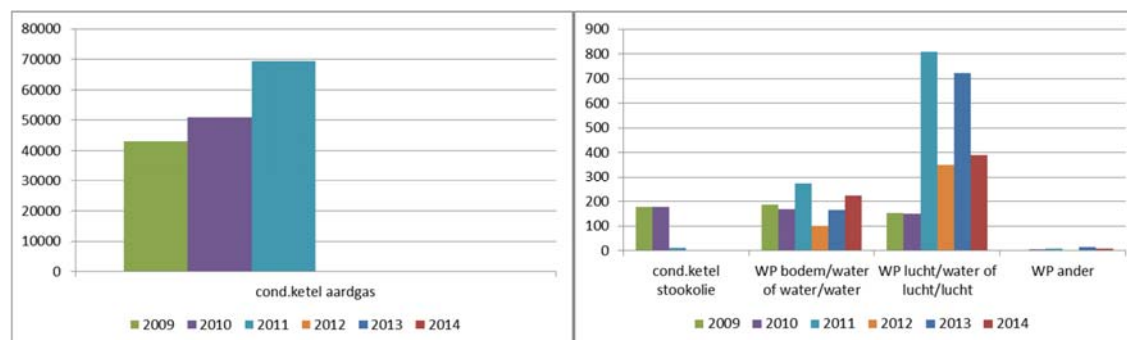
Figuur 13 Gemiddeld premiebedrag per verwarmingscategorie

Maken we onderscheid naar type condensatieketel en type warmtepomp, dan blijkt uit figuur 14 dat veruit het meest een premie werd gegeven voor een aardgascondensatieketel: van ca. 40 000 premies in 2009 tot ca. 70 000 premies in 2011. Voor stookoliecondensatieketels zijn er slechts 367 premies uitgereikt in dezelfde periode. Dit kan verklaard worden door het feit dat tot en met 2011 noch Infrac, noch Eandis premies voor stookoliecondensatieketels gaven en dat bovendien bij stookolieketels de evolutie naar condensatieketels ook veel trager verlopen is, waardoor het aanbod op de markt veel beperkter was dan voor aardgascondensatieketels. Zoals uit tabel 9 blijkt, zijn bij zowel aardgas als stookolie meer dan 93% van de condensatieketels geplaatst als vervanging van een oudere ketel.

Ook bij de warmtepompen blijkt er een duidelijke evolutie (figuur 14). Daar waar in 2009 en 2010 iets meer premies voor bodem- of waterwarmtepompen werden aangevraagd dan voor lucht-warmtepompen (357 tegenover 303), is er in 2011 een zeer sterke piek van premies voor lucht-warmtepompen merkbaar (808 premies) (als gevolg van de Eandisfactor), gevolgd door een sterke terugval in 2012 (tot 350). In 2013 is er dan terug een sterke toename (721 premies). De cijfers voor 2014 geven weer een daling aan, maar dit kan ook veroorzaakt worden door nog onvolledige cijfers voor dit jaar. Ook het aantal premies voor bodem/water- en water/waterwarmtepompen schommelt sterk (met een maximum van 272 in 2011 en een minimum van 101 in 2012), maar zit precies terug in stijgende lijn (voorlopig 2014 premies voor 2014). Het is niet duidelijk wat de oorzaak is van deze sterk schommelende toepassing van warmtepompen, want ook na 2011 blijft de premie per warmtepomp (redelijk) hoog: gemiddeld 500 euro voor een lucht/lucht- of lucht/waterwarmtepomp en gemiddeld 1 100 euro voor een bodem/water- of water/waterwarmtepomp.

Figuur 14 Totaal aantal condensatieketels en warmtepompen per type

Tabel 9 Absolute en procentuele verdeling van de condensatieketels volgens bestemming (2009-2011)

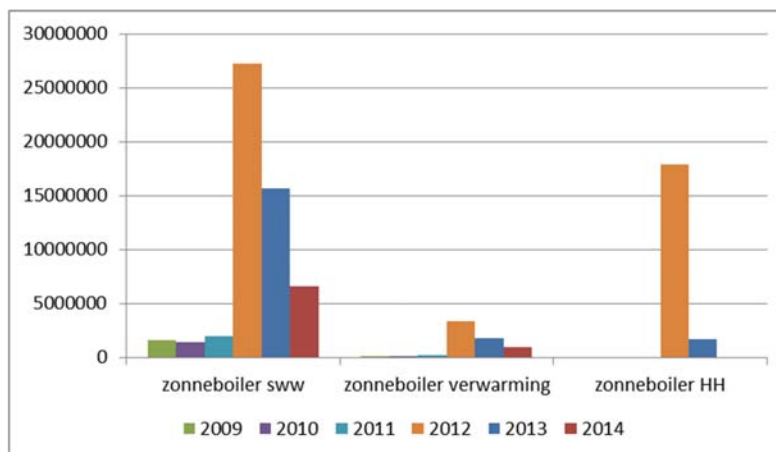
Reden en locatie plaatsing condensatieketel	Aardgas (aantal)	Stookolie (aantal)	Aardgas (%)	Stookolie (%)
In bestaand appartement ter vervanging van HR+/Optimaz ketel	872	0	0,5	0
In bestaande woning ter vervanging van HR+/Optimaz ketel	9 992	6	6,1	1,6
Ter vervanging van een oudere ketel	152 765	361	93,4	98,4
Totaal	163 629	367	100	100

2.4.3 Premies voor hernieuwbare energie

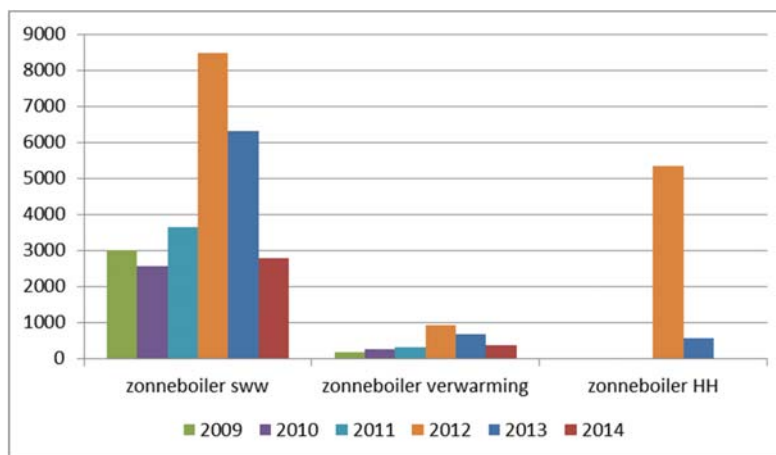
Door de netbeheerders zijn enkel premies gegeven voor zonneboilers (voor de productie van warm water), niet voor zonnepanelen (voor de productie van elektriciteit). Er kon zowel een premie aangevraagd worden voor een zonneboiler enkel voor sanitair warm water als voor een zonneboiler die zowel voor sanitair warm water als voor ruimteverwarming wordt gebruikt. Voor een deel van de premies voor zonneboilers vanaf 2012 is geen informatie over de toepassing van de zonneboiler. Voor een zonneboiler aangesloten op een zwembad is nooit een premie gegeven. Bij de woningen die een premie voor een bepaalde energieprestatie hebben gekregen, werd er voor woningen waarvoor een stedenbouwkundige vergunning werd aangevraagd vóór 2012 ook een onderscheid gemaakt tussen woningen met en zonder zonneboiler. Echter voor deze woningen is niet altijd informatie beschikbaar over de grootte of de toepassing van de zonneboiler. Deze zijn dan ook niet meegenomen in de analyses hier. Bij de bespreking van de premies voor energieprestatie is wel hun aandeel bekeken.

Bekijken we de verdeling van premies voor zonneboilers volgens gebruik van de zonneboiler (figuur 15 en 16), dan blijken veruit de meeste premies uitbetaald te zijn voor een zonneboiler voor enkel sanitair warm water, al lag steeds de hoogte van de premie voor een zonneboiler voor sanitair warm water en ruimteverwarming iets hoger dan voor een zonneboiler voor sanitair warm water alleen (figuur 17). Opvallend is dat vanaf 2012 een veel hogere premie werd gegeven voor een zonneboiler dan in de voorgaande jaren (gemiddeld 3 000 euro in 2012 tegenover gemiddeld 500 euro tussen 2009 en 2011 voor een zonneboiler voor enkel sanitair warm water). Voor een zonneboiler voor sanitair warm water en ruimteverwarming was de gemiddelde premiehoogte zelfs 3 500 euro. Dit hogere premiebedrag heeft duidelijk een impuls gegeven aan het aantal geïnstalleerde zonneboilers met premie: van 3 193 installaties met premie in 2009 en 2 843 in 2010 over 3 985 in 2011 naar 14 748 installaties met premie in 2012 en 7 575 in 2013. Voor 2014 zijn slechts 3 178 installaties met premie genoteerd, maar vanzelfsprekend zijn deze gegevens nog niet volledig en zijn er ook in 2015 nog premies uitbetaald voor zonneboilers die geïnstalleerd zijn in 2014. Bovendien legt het Energiebesluit momenteel een maximumbedrag van 2 750 euro op voor een zonneboiler en dan nog enkel voor de productie van sanitair warm water.

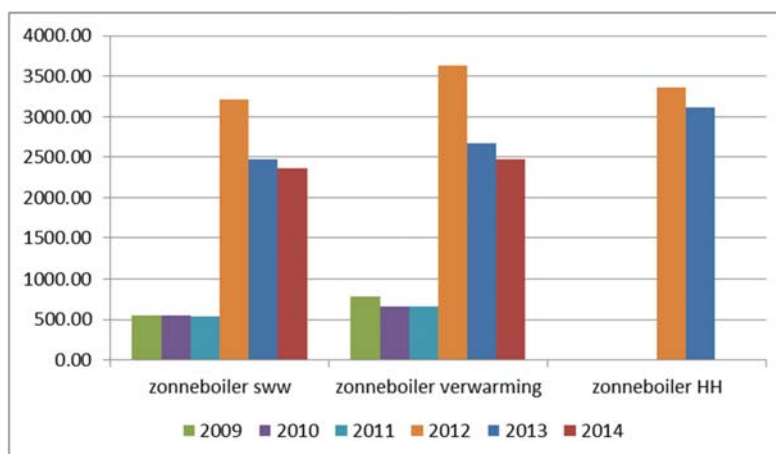
Figuur 15 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor zonneboilers

Figuur 16 Totaal aantal uitbetaalde premies voor zonneboilers

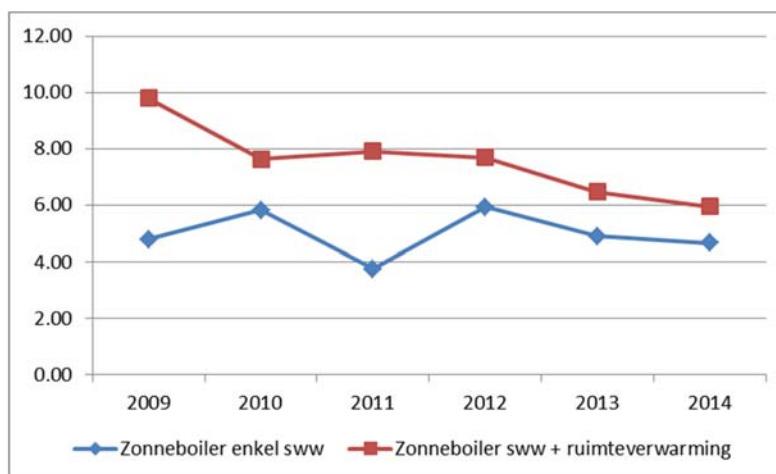

Figuur 17 Gemiddeld premiebedrag per type zonneboiler

In totaal werden in de periode 2009-2014 26 834 premies gegeven voor zonneboilers voor enkel sanitair warm water (voor een totaal van 137 348 m²), 2 780 premies voor zonneboilers voor zowel sanitair warm water als ruimteverwarming (totaal 20 289 m²) en 5 908 voor zonneboilers waarvoor het gebruik niet bekend is (totaal 36 983 m²). De gemiddelde grootte van een zonneboiler is 4,99 m² voor enkel sanitair warm water en 7,80 m² voor sanitair warm water en ruimteverwarming. De evolutie van de gemiddelde grootte tussen 2009 en 2014 is weergegeven in figuur 18. Hieruit blijkt dat de gemiddelde grootte van de zonneboiler voor enkel sanitair warm water redelijk constant is gebleven, terwijl de grootte van de zonneboiler voor sanitair warm water en ruimteverwarming stelselmatig daalt, van gemiddeld 10 m² in 2009 naar gemiddeld 8 m² in 2010-2012 naar gemiddeld 6 m² in 2014.

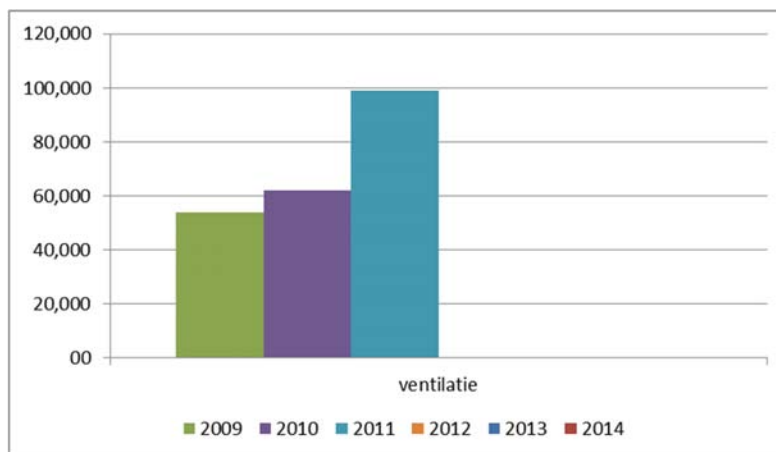
Figuur 18 Evolutie van de gemiddelde oppervlakte in m² per jaar per type zonneboiler

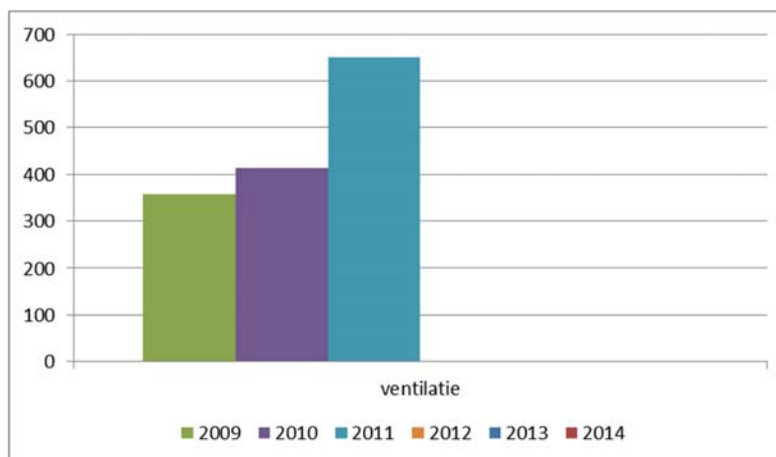
2.4.4 Premies voor ventilatie

Zoals uit figuur 19 blijkt, zijn door de netbeheerders premies gegeven voor de installatie van een mechanisch ventilatiesysteem met warmterecuperatie tot 2011. In 2009 en 2010 werden slechts een 400-tal installaties met premie geplaatst, terwijl dit steeg in 2011 tot 639 installaties (figuur 20). Zoals uit figuur 21 blijkt, is het premiebedrag al die jaren gelijk gebleven (ca. 150 euro).

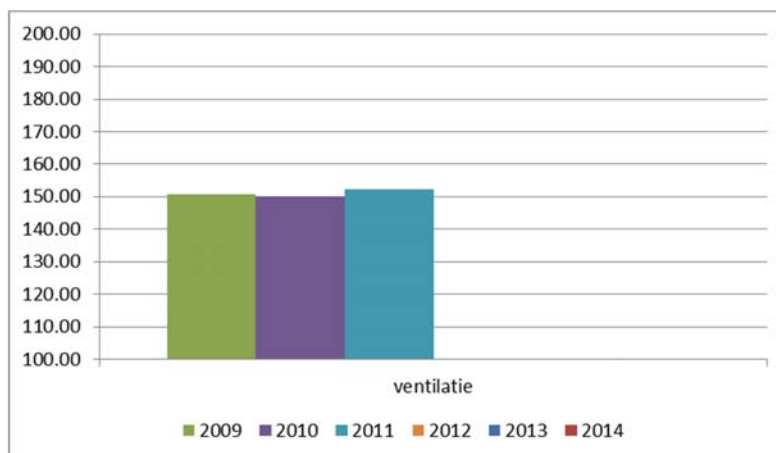
Figuur 19 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor ventilatie met warmterecuperatie

Figuur 20 Totaal aantal uitbetaalde premies voor ventilatie met warmterecuperatie

Figuur 21 Gemiddeld premiebedrag voor ventilatie met warmterecuperatie

2.4.5 Premies voor energieprestatie

Sinds 2006 worden door de netbeheerders ook premies gegeven voor woningen met een bepaalde energieprestatie. Zoals reeds in figuur 1 aangegeven, hangt de eis voor het max. E-peil waaraan de woning moet voldoen om in aanmerking te komen voor een premie af van het jaar van aanvraag van de bouwvergunning.

In totaal is in de periode 2009-2014 voor 22 104 wooneenheden (woningen en appartementen) een premie uitbetaald op basis van een betere energieprestatie dan de norm: 75,5% (of 16 692) zijn premies voor woningen; 17,4% (of 3.844) voor appartementen en van 7,1% (1 568) is het type woning onbekend. Voor 20 386 wooneenheden is ook aangegeven of ze al dan niet een zonneboiler hebben, in het kader van de hogere premie voor energieprestatie mét zonneboiler: 90,4% heeft geen zonneboiler en 9,6% wel.

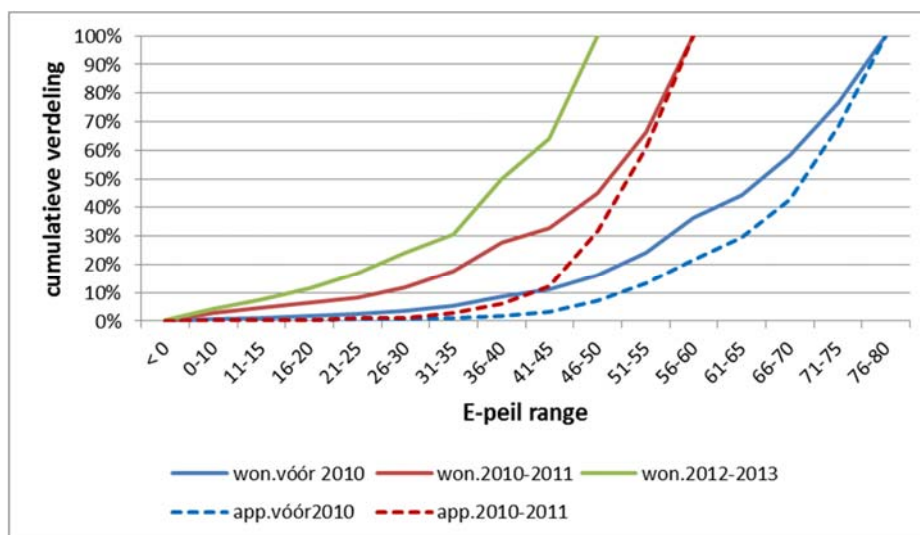
Tabel 10 geeft de verdeling van het aantal premies voor nieuwbouwwoningen met een E-peil binnen een bepaalde range en ook de cumulatieve verdeling van de premies volgens E-peil volgens het jaar van aanvraag van de bouwvergunning. Hiervoor zijn dezelfde categorieën gebruikt als voor de premies gehanteerd worden (vóór 2010, in 2010-2011, in 2012-2013, in 2014). Aangezien het aantal premies voor woningen met bouwaanvraag in 2014 nog zeer beperkt is (5 woningen) zijn deze niet weergegeven in de cumulatieve verdeling. Ook het totaal aantal uitbetaalde premies per bouwaanvraagjaar is weergegeven. Tabel 11 geeft deze informatie voor nieuwbouwappartementen. Voor appartementen zijn er bij de premies uitbetaald tussen 2009 en 2014 nog geen premies uitbetaald voor appartementen met bouwaanvraag na 2011. Dit is waarschijnlijk omdat de bouw van appartementen meer tijd in beslag kan nemen dan de bouw van woningen. De cumulatieve verdeling is in tabel 10 en 11 gegeven in stappen van 10 E-peilpunten, terwijl ze in figuur 22 voor zowel woningen als appartementen wordt gegeven in stappen van 5 E-peilpunten. Deze cumulatieve verdeling toont aan dat zowel de woningen als de appartementen waarvoor een premie wordt uitbetaald jaar na jaar een betere energieprestatie hebben. Echter de vooruitgang is bij de woningen veel sterker dan bij de appartementen. Daar waar bij woningen met bouwaanvraag vóór 2010 slechts 16% van de woningen een E-peil lager dan E50 had, is dat voor woningen met bouwaanvraagjaar 2010-2011 gestegen tot 45%. Bij appartementen heeft slechts 7% een E-peil lager dan E50 vóór 2010 en dit stijgt tot 32% in 2010-2011. Het aandeel woningen met E-peil lager dan E30 (E-peil van een BEN (bijna-energie neutrale)-woning) gaat van 4% bij bouwaanvragen vóór 2010 naar 12% bij bouwaanvragen in 2010 en 2011 en 24% bij bouwaanvragen in 2012 en 2013. In totaal voldoen van de woningen en appartementen met bouwaanvraag vóór 2014 met premie 1 044 woningen (of 6,4%) en 6 appartementen (of 0,8%) aan de BEN-norm. Een verklaring voor de mindere sterke vooruitgang van de energieprestatie van appartementen kan liggen in het feit dat bij een woning de eigenaar vrij is om een veel lager E-peil dan de norm na te streven, terwijl hiervoor bij een appartement overleg met alle mede-eigenaars nodig is.

Tabel 10 Verdeling van het aantal premies en cumulatieve verdeling per E-peil-range voor nieuwbouwwoningen voor de bouwaanvraagjaren vóór 2010 t.e.m. 2013 zoals beschikbaar in de premiedata voor 2009 t.e.m. 2014

Bouwaanvraagjaar E-peil range	Vóór 2010 aantal	Cumulatief (in %)	2010-2011 aantal	Cumulatief (in %)	2012-2013 aantal	Cumulatief (in %)
<0	0	0	5	0	2	0
0-10	80	1	109	3	22	4
11-20	121	2	138	6	41	11
21-30	238	4	217	12	71	24
31-40	585	9	620	28	146	50
41-50	888	16	671	45	282	100
51-60	2 401	37	2 163	100	-	-
61-70	2 575	58	-	-	-	-
71-80	4 925	100	-	-	-	-
Totaal*	11 813		3 923		564	

* Totaal aantal exclusief premies met onbekend E-peil.

Figuur 22 Cumulatieve verdeling van het aantal premies voor energieprestatie van nieuwbouwwoningen en appartementen per bouwaanvraagjaar volgens het E-peil van de woning/appartement waarvoor een premie is uitbetaald

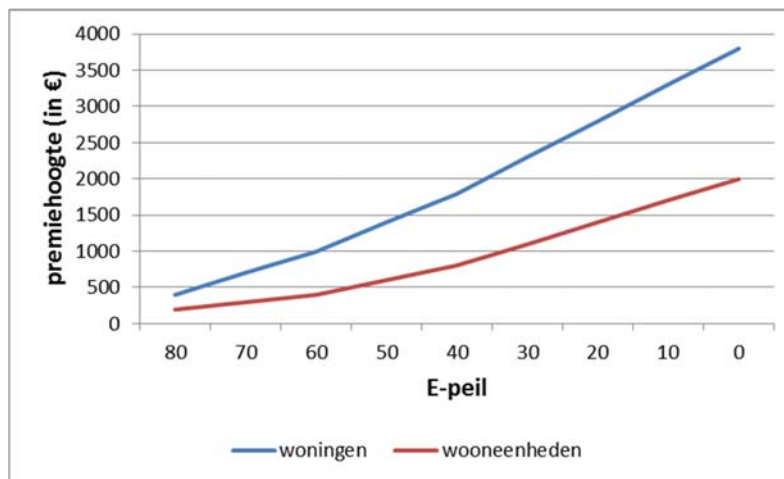
Tabel 11 Verdeling van het aantal premies en cumulatieve verdeling per E-peil-range voor nieuwbouw appartementen voor de bouwaanvraagjaren vóór 2010 t.e.m. 2013 zoals beschikbaar in de premiedata voor 2009 t.e.m. 2014

Bouwaanvraagjaar E-peil range	Vóór 2010 aantal	Cumulatief (in %)	2010-2011 aantal	Cumulatief (in %)
<0	0	0	0	0
0-10	13	0	1	0
11-20	3	0	1	0
21-30	9	1	5	1
31-40	38	2	30	6
41-50	164	7	156	32
51-60	472	22	417	100
61-70	689	43		
71-80	1 843	100		
Totaal*	3 231		610	

* Totaal aantal exclusief premies met onbekend E-peil.

Vóór 2009 werd een vast bedrag als premie gegeven als het E-peil onder een bepaalde maximale waarde bleef. Vanaf 2009 werd de hoogte van de premie functie van het E-peil. Aangezien in dit rapport enkel premies vanaf 2009 besproken worden, zijn deze steeds functie van het E-peil. Figuur 23 geeft de premiehoogte voor woningen en appartementen in functie van het E-peil. In geval de nieuwbouwwoning een gevolg is van afbraak en herbouw van een bestaande woning, wordt de premie verdubbeld. Deze premie wordt bovendien ook verhoogd met 300 euro bij plaatsing van een zonneboiler voor woningen en appartementen met een bouwaanvraag vóór 2012.

Figuur 23 Premiehoogte voor woningen en wooneenheden in functie van het E-peil

Tabel 12 geeft per jaar de gemiddelde uitbetaalde premie voor woningen met en zonder zonneboiler. Hieruit blijkt dat bij de woningen met bouwaanvraag vóór 2010 de woningen met zonneboiler gemiddeld 580 euro meer kregen dan de woningen zonder zonneboiler. Bij de woningen met bouwaanvraag in 2010 en 2011 daalt dit tot 400 euro en bij woningen met bouwaanvraag in 2012 en 2013 ligt de gemiddelde premie voor woningen met zonneboiler zelfs ca. 300 euro lager dan die zonder zonneboiler. Dit op het eerste zicht onlogische resultaat wordt verduidelijkt door de waarden voor gemiddeld E-peil voor woningen met en zonder zonneboiler in tabel 12. Zo blijkt het gemiddeld E-peil voor woningen zonder zonneboiler sterker te dalen bij meer recente woningen dan voor de woningen met

zonneboiler. Daar waar het gemiddeld E-peil van woningen met zonneboiler bij aanvragen vóór 2010 nog 7 E-peilpunten lager ligt dan van woningen zonder zonneboiler (E57 mét vs. E64 zonder zonneboiler), is dat bij aanvragen in 2010 en 2011 nog slechts 2 E-peilpunten (E45 vs. E47). Bij aanvragen in 2012 en 2013 ligt het gemiddeld E-peil met zonneboiler zelfs 6 E-peilpunten hoger dan zonder zonneboiler (E44 vs. E38). Weliswaar moeten de cijfers voor 2012-2013 door de lage aantallen met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, maar de tendens lijkt aan te geven dat de extra premie voor een zonneboiler niet gezien wordt als een stimulans om een zeer goede energieprestatie nog extra te verbeteren door plaatsing van een zonneboiler. De zonneboiler lijkt eerder te worden gezien als een van de maatregelen om tot een laag E-peil te komen.

Daarnaast is in tabel 12 ook per bouwaanvraagperiode het aantal woningen gegeven die een gevolg zijn van volledige afbraak en heropbouw. Voor deze woningen wordt de premie voor de energieprestatie verdubbeld. In totaal is in de periode 2009-2014 voor 479 woningen (of 2,9% van alle premies voor energieprestatie van woningen) een dubbele premie uitbetaald. Zoals uit de tabel blijkt, is de gemiddelde premie voor herbouwde woningen effectief ca. het dubbele van de gemiddelde premie voor woningen zonder zonneboiler. Het gemiddeld E-peil van de herbouwde woningen is iets lager dan bij de 'gewone' nieuwbouwwoningen.

Tabel 12 Aantal uitbetaalde premies per bouwaanvraagperiode, gemiddelde uitbetaalde premie en gemiddeld E-peil voor woningen zonder of met zonneboiler en voor herbouw

Bouwaanvraagperiode	Vóór 2010	2010-2011	2012-2013 ¹
<i>Aantal</i>			
Zonder zonneboiler	10 762	3 389	545
Met zonneboiler	1 240	551	19
Herbouw	184	265	29
<i>Gemiddelde hoogte premie (in euro)</i>			
Zonder zonneboiler	919,89	1 651,44	2 068,15
Met zonneboiler	1 502,47	2 055,77	1 745,79
Herbouw	1 859,40	3 314,94	4 194,48
<i>Gemiddeld E-peil</i>			
Zonder zonneboiler	64	47	38
Met zonneboiler	57	45	44
Herbouw	60	45	35
<i>Max. E-peileis voor premie</i>	<i>E80</i>	<i>E60</i>	<i>E50</i>
<i>Wettelijke Emax-eis</i>	<i>E100</i>	<i>E80</i>	<i>E70</i>

¹ De data voor deze bouwaanvraagjaren zijn nog onvolledig.

Tabel 13 geeft dezelfde informatie voor nieuwbouwappartementen. Door de soms beperkte aantallen per categorie, zeker voor de appartementen met zonneboiler en voor herbouw, moeten de cijfers met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Toch is ook hier het verschil in premie met en zonder zonneboiler duidelijk. Ook valt op, in aansluiting met wat figuur 22 reeds aangaf, dat het gemiddelde E-peil voor appartementen voor elke bouwaanvraagperiode hoger ligt dan dat voor woningen: ca. 5 E-peilpunten bij appartementen zonder zonneboiler, 2-3 E-peilpunten bij appartementen met zonneboiler en 9-10 E-peilpunten bij herbouw appartementen.

Tabel 13 Aantal uitbetaalde premies per bouwaanvraagperiode, gemiddelde uitbetaalde premie en gemiddeld E-peil voor appartementen zonder of met zonneboiler en voor herbouw

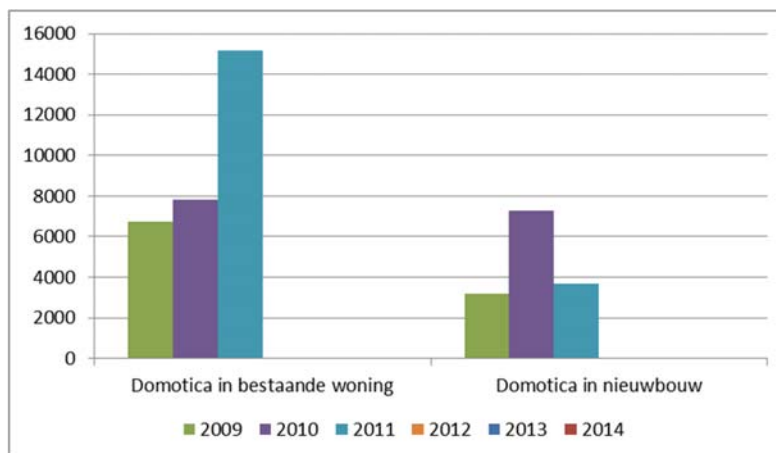
Bouwaanvraagperiode	Vóór 2010	2010-2011
<i>Aantal</i>		
Zonder zonneboiler	3 126	610
Met zonneboiler	105	34
Herbouw	105	72
<i>Gemiddelde hoogte premie (in euro)</i>		
Zonder zonneboiler	339,76	641,23
Met zonneboiler	805,81	1 057,30
Herbouw	608,38	1 360,00
<i>Gemiddeld E-peil</i>		
Zonder zonneboiler	69	52
Met zonneboiler	60	43
Herbouw	70	54
<i>Max. E-peileis voor premie</i>	<i>€80</i>	<i>€60</i>
<i>Wettelijke Emax-eis</i>	<i>€100</i>	<i>€80</i>

2.4.6 Premies voor andere ingrepen

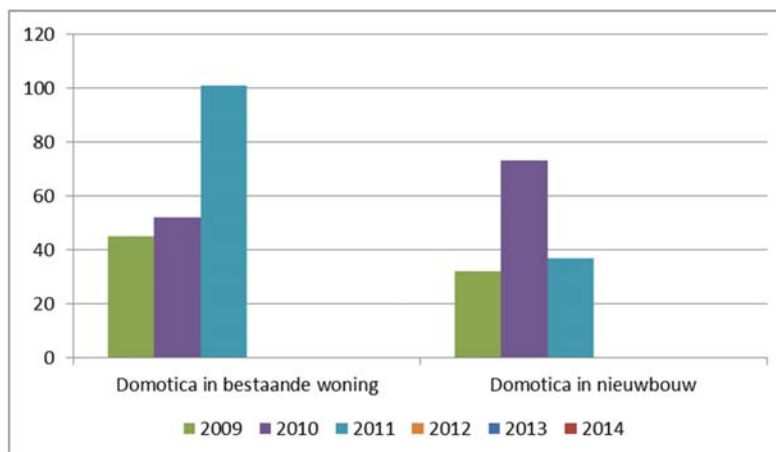
Bij de bespreking van de globale resultaten (2.2) werden onder ‘andere ingrepen’ premies voor domotica en buitenzonwering beschouwd. Deze premies werden uitgereikt tot 2011. Eerst worden de premies voor domoticasystemen besproken en daarna deze voor buitenzonwering.

Zoals uit figuur 24 en 25 blijkt, was zowel het totaal uitbetaald bedrag aan premies als het aantal premies steeds het hoogst voor domotica in bestaande woningen. Enkel in 2010 is het aantal premies voor domotica in nieuwbouw hoger dan voor bestaande woningen. Toch zijn het totaal aantal uitbetaalde premies in de periode 2009-2011 voor zowel bestaande woningen als voor nieuwbouw beperkt (198 premies voor bestaande woningen en 142 premies voor nieuwbouw). Het aantal uitbetaalde premies voor buitenzonwering ligt veel hoger, nl. 16 222 premies in de periode 2009-2011 figuur 27). De hoogte van de premies voor deze ingrepen is steeds redelijk constant gebleven (figuur 28): 150 euro voor een domoticasysteem in een bestaande woning, 100 euro voor een domoticasysteem in een nieuwbouwwoning en 125 euro voor buitenzonwering.

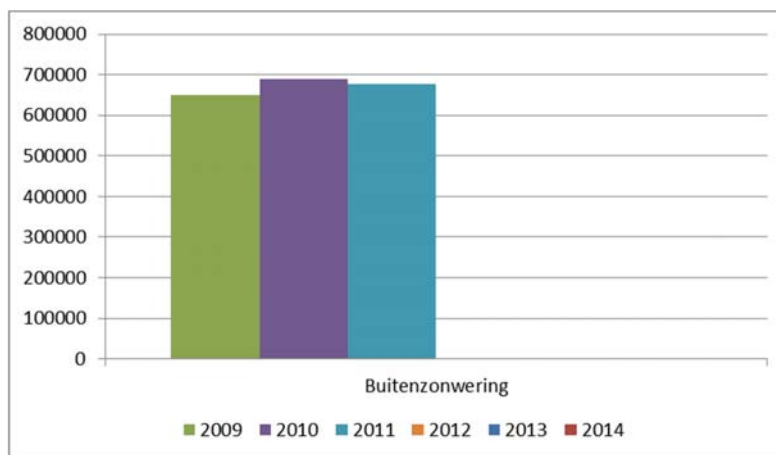
Figuur 24 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor domoticasystemen

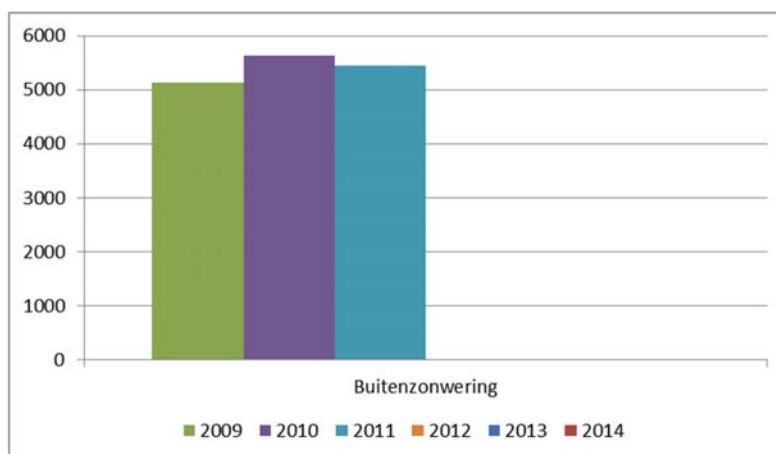
Figuur 25 Totaal aantal uitbetaalde premies voor domoticsystemen

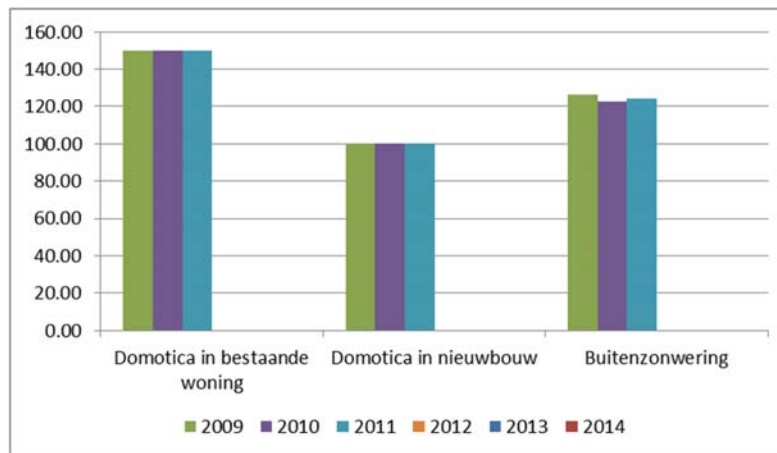
Figuur 26 Totaal bedrag uitbetaalde premies voor buitenzonwering

Figuur 27 Totaal aantal uitbetaalde premies voor buitenzonwering

Figuur 28 Gemiddeld premiebedrag voor domoticasystemen en buitenzonwering

2.5 Premies voor beschermde afnemers

2.5.1 Globale resultaten

Daar waar aan de reguliere huishoudens in de periode 2009-2014 in totaal 1 013 076 premies zijn uitbetaald voor een totaalbedrag van 353 856 345,90 euro, zijn er in dezelfde periode voor beschermde afnemers premies uitbetaald voor een totaalbedrag van 11 270 409 euro. Het exact aantal premies voor beschermde afnemers is moeilijk te achterhalen uit de beschikbare data, want sommige premies zijn uitbetaald via OCMW's of andere sociale organisaties. Dit is vooral het geval voor premies of kortingsbonnen voor huishoudtoestellen (specifiek voor beschermde afnemers) en voor de energiescans. Houden we de kortingsbonnen voor huishoudtoestellen en de premies voor energiescans buiten beschouwing (deze zijn ook niet meegerekend in het totaalbedrag), dan komen we op 22 075 reële premies voor beschermde afnemers. Dit zou betekenen dat 2,2% van alle premies en 3,2% van het totaal uitbetaald bedrag naar beschermde afnemers is gegaan. Dit is slechts een zeer beperkt aandeel.

Een categorie aan premies die enkel beschermde afnemers kunnen krijgen, zijn de kortingsbonnen voor aankoop van een nieuwe energiezuinige koelkast of wasmachine. Deze worden hier echter niet besproken, omdat hiervoor een andere rapportering geldt sinds 2012 dan voor de premies.

Eerst worden dezelfde categorieën besproken als bij reguliere huishoudens: isolatie, beglazing, ventilatie, verwarming, hernieuwbare energie en energieprestatie. Door de onvolledige gegevens over de energiescans, wordt de categorie 'andere' hier niet meer meegenomen.

Tabel 14 geeft de verdeling van het aantal premies in aantallen en procentuele verdeling en ook het totaal uitbetaald premiebedrag (enkel in procentuele verdeling) per categorie voor zowel de beschermde afnemers als de reguliere huishoudens. Bij de beschermde afnemers blijken de meeste premies te zijn uitbetaald voor isolatie (42%), beglazing (29%) en verwarming (25%). De premies voor isolatie maken wel het grootste aandeel van het totaal uitbetaald bedrag uit (47%), gevolgd door het premiebedrag betaald voor verwarming (25%) en beglazing (10%). Premies voor ventilatie, hernieuwbare energie en energieprestatie zijn zeer weinig uitbetaald (samen ca. 4% van het aantal premies), maar het uitbetaalde bedrag voor hernieuwbare energie vertegenwoordigt wel 19% van het totaal

uitbetaalde bedrag (voor slechts 3% van alle premies). Dit is, net als bij de reguliere huishoudens, een gevolg van de zeer hoge premie voor zonnecollectoren.

Hieronder worden de verschillende categorieën apart besproken, inclusief de gemiddelde hoogte van de premies, en wordt ook telkens een vergelijking gemaakt tussen de beschermde afnemers en de reguliere huishoudens. Gezien het zeer beperkt aantal premies voor ventilatie (slechts 18), worden deze premies verder niet besproken.

Tabel 14 Verdeling van het aantal premies (in aantal en %) en totaal uitbetaald premiebedrag (in %) per categorie voor beschermde afnemers en reguliere huishoudens voor 2009-2014

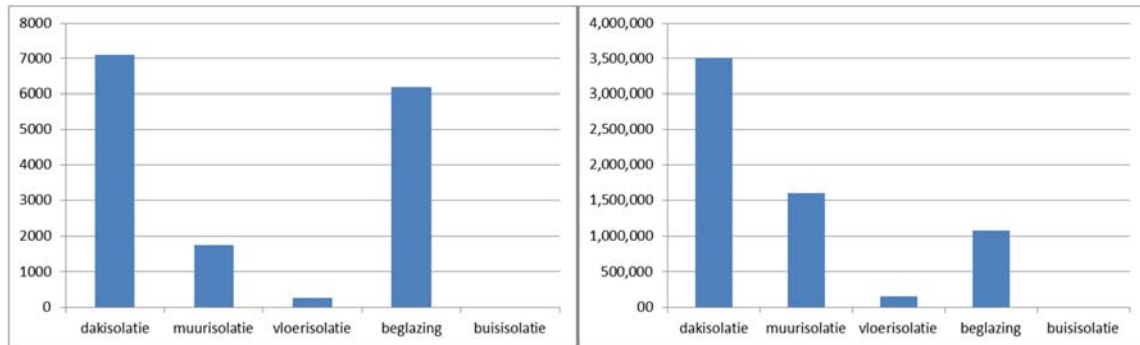
Premie categorie	Beschermde afnemers			Reguliere huishoudens		
	Aantal premies	Aantal premies %	Uitbetaald bedrag %	Aantal premies	Aantal premies %	Uitbetaald bedrag %
Isolatie	9 123	42	47	424 347	43	51
Beglazing	6 179	29	10	304 192	31	12
Ventilatie	18	0,1	0	1 422	0,1	0,1
Verwarming	5 486	25	22	207 552	21	7
Hernieuwbare energie	663	3	19	35 569	4	23
Energieprestatie	190	0,9	2	23 984	2	7
Totaal	21 659			996 514		

2.5.2 Analyse per categorie

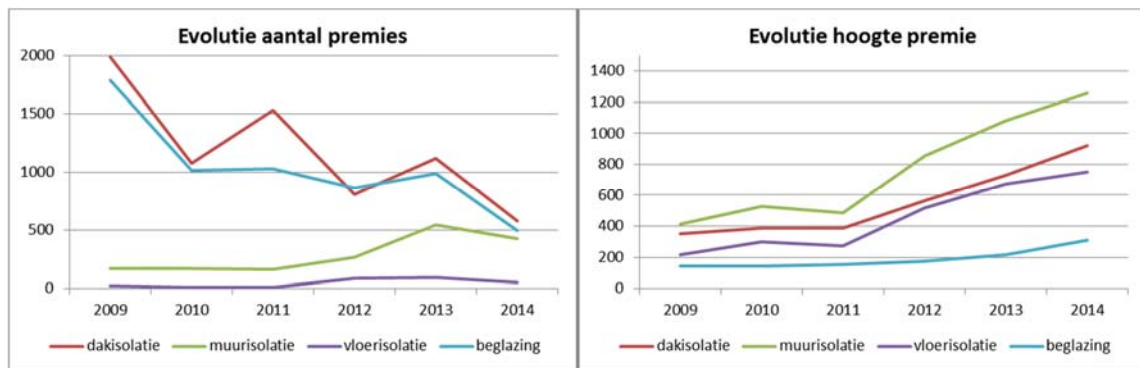
2.5.2.1 Premies voor isolatie

Bij de premies voor isolatie blijkt uit figuur 29 dat veruit de meeste premies zijn uitbetaald voor dakisolatie (N=7 102) en beglazing (N=6 179). Een beperkt aantal beschermde afnemers heeft ook een premie voor muurisolatie (N=1 746) en vloerisolatie (N=275). Het gemiddelde premiebedrag is 494,13 euro voor dakisolatie, 174,21 euro voor beglazing, 915,73 euro voor muurisolatie en 571,99 euro voor vloerisolatie. Bij de reguliere huishoudens was dit gemiddeld 365,47 euro voor dakisolatie, 140,41 euro voor beglazing, 634,65 euro voor muurisolatie en 428,60 euro voor vloerisolatie. Hierbij moet aangegeven worden dat bij de beschermde afnemers vanaf 2012 de premies voor isolatie stelselmatig gestegen zijn (zie figuur 30 (rechts)). Dit is een gevolg van het feit dat de premies voor beschermde afnemers steeds verhoogd worden met 50%. Toch heeft dit niet voor alle soorten premies geleid tot een verhoging van het aantal premies. Zo blijkt uit figuur 30 (links) dat het aantal premies voor dakisolatie en beglazing sterk zijn afgenomen tussen 2009 en 2014, terwijl het aantal premies voor muurisolatie (en in mindere mate vloerisolatie) duidelijk zijn toegenomen.

Figuur 29 Aantal premies (links) en totaal uitbetaald bedrag aan premies (rechts) per isolatiecategorie voor beschermde afnemers

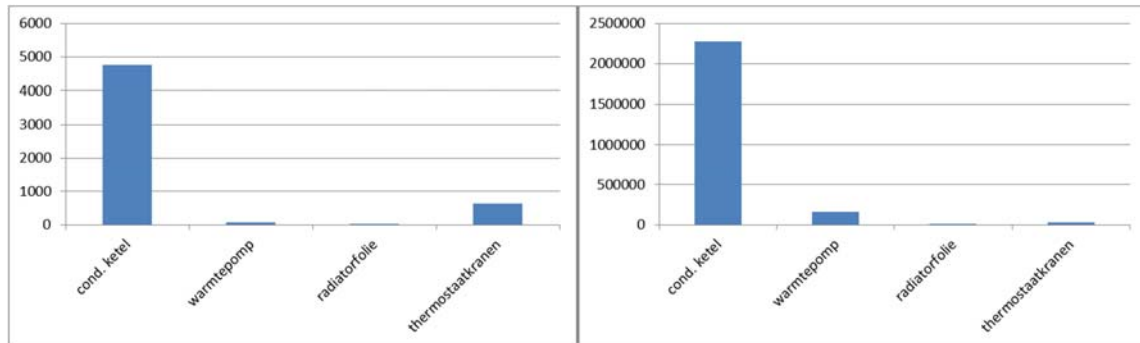
Figuur 30 Evolutie van het aantal premies (links) en de gemiddelde premiehoogte (rechts, in euro) per isolatiecategorie voor beschermde afnemers

2.5.2.2 Premies voor verwarming

Bij de premies voor verwarming (figuur 31) zijn de meeste premies uitbetaald voor de plaatsing van een condensatieketel. Voor 91% van de premies voor condensatieketels gaat het om de vervanging van een oude ketel door een aardgascondensatieketel. Voor slechts 32 premies gaat het om de plaatsing van een stookoliecondensatieketel. Dit werd dan ook niet ondersteund door Eandis en Infrac tot 2012. Voor warmtepompen zijn er slechts 24 premies uitbetaald aan beschermde afnemers, waarvan 17 voor het type lucht/water of lucht/lucht warmtepomp (ook hier geldt het Eandiseffect). Het gemiddelde premiebedrag is 476,52 euro (vs. 125,10 euro) voor een condensatieketel, 2 084,82 euro (vs. 697,99 euro) voor een warmtepomp, 6,30 euro (vs. 39,78 euro) voor radiatorfolie en 40,76 euro (vs. 36,04 euro) voor thermostaatkranen. Tussen haakjes staat telkens het gemiddeld premiebedrag voor de reguliere huishoudens vermeld. Opvallend is het grote verschil in premiebedrag voor warmtepompen voor beschermde afnemers versus reguliere huishoudens. Momenteel kan een beschermde afnemer een premie ter waarde van 800 euro krijgen voor de plaatsing van een nieuwe, individuele aardgas- of stookoliecondensatieketel ter vervanging van een oude installatie.

Figuur 31 Aantal premies (links) en totaal uitbetaald bedrag aan premies (rechts) per verwarmingscategorie voor beschermde afnemers

2.5.2.3 Premies voor hernieuwbare energie

Wat de premies voor hernieuwbare energie betreft, zijn in totaal aan beschermde afnemers 662 premies uitbetaald voor zonneboilers, waarvan 473 voor enkel sanitair warm water, 53 voor sanitair warm water en ruimteverwarming en 136 waarvan de toepassing onbekend is. Het gemiddeld premiebedrag was in de periode 2009-2014 3040,57 euro voor een zonneboiler voor enkel sanitair warm water (vs. 2 032,89 euro voor reguliere huishoudens) en 3 523,47 euro voor sanitair en ruimteverwarming (vs. 2 414,71 euro voor reguliere huishoudens). Zoals ook bij de reguliere huishoudens al vermeld werd, is het premiebedrag vanaf 2012 sterk gestegen. Dit heeft bij de beschermde afnemers duidelijk geleid tot een toename van het aantal premies: van gemiddeld 30 per actiejaar tussen 2009 en 2011 naar gemiddeld 150 vanaf 2012.

2.5.2.4 Premies voor energieprestatie

Tabel 15 geeft voor het aantal uitbetaalde premies voor verbeterde energieprestaties voor de beschermde afnemers en de reguliere huishoudens, volgens verdeling naar type woning en de aanwezigheid van een zonneboiler. Hieruit blijkt dat er in de periode 2009-2014 slechts 189 premies voor energieprestatie aan beschermde afnemers zijn betaald tegenover 22 104 aan reguliere huishoudens. De verhouding woningen mét en zonder zonneboiler is redelijk gelijkaardig voor beschermde afnemers en reguliere huishoudens, maar qua type woning ligt het aandeel eengezinswoningen lager bij de beschermde afnemers dan bij de reguliere huishoudens. Tabel 16 geeft de verdeling van het aantal premies voor energieprestatie per E-peil range en ook de cumulatieve verdeling voor de periode 2009-2014. Ter vergelijking zijn ook de gegevens voor de reguliere huishoudens gegeven voor deze periode. Hieruit valt op dat de procentuele verdeling van de premies volgens E-peil range redelijk gelijklopend is bij de beschermde afnemers en de reguliere huishoudens.

Tabel 15 Aantal uitbetaalde premies voor wooneenheden volgens type woning en zonder of met zonneboiler, voor beschermde afnemers en reguliere huishoudens: aantallen + percentages voor periode 2009-2014

	Beschermde afnemers		Reguliere huishoudens	
	Aantal	%	Aantal	%
<i>Type woning</i>				
Eengezinswoningen	120	64	16 692	76
Appartementen	27	14	3 844	17
Onbekend	42	22	1 568	7
<i>Zonneboiler</i>				
Zonder zonneboiler	176	93	18 437	90
Met zonneboiler	13	7	1 949	10
Totaal	189		22 104	

Tabel 16 Verdeling van het aantal premies en cumulatieve verdeling per E-peil-range voor beschermde afnemers en reguliere huishoudens voor de periode 2009-2014

E-peil range	Beschermde afnemers		Reguliere huishoudens	
	Aantal	Cumulatief (%)	Cumulatief (%)	Aantal
≤10	2	1,1	233	1,2
11-20	5	4,0	305	2,7
21-30	7	7,9	541	5,4
31-40	8	12,4	1 421	12,4
41-50	17	22,0	2 161	23,1
51-60	52	51,4	5 453	50,2
61-70	26	66,1	3 264	66,4
71-80	60	100	6 768	100
Onbekend E-peil of type woning	12		1 958	
Totaal*	177		20 146	

* Totaal aantal exclusief premies met onbekend E-peil of onbekend type woning.

Het gemiddelde E-peil van de wooneenheden (woningen en appartementen) met premie bij de beschermde afnemers is E59 tegenover E60 bij de reguliere huishoudens. Dit geeft aan dat gemiddeld de energieprestatie bij reguliere huishoudens en beschermde afnemers gelijk is. Dit is ook zichtbaar in tabel 16, waar procentueel het aandeel (zeer) energiezuinige woningen zelfs iets hoger is bij de beschermde afnemers. Maar aangezien het daar over zeer kleine aantallen gaat (slechts 14 gezinnen met een E-peil lager dan E30) moet men voorzichtig zijn met dergelijke conclusies. De gemiddelde premiehoogte is 1 294,18 euro bij beschermde afnemers tegenover 1 175,30 euro bij de reguliere huishoudens. Dit is een gevolg van het feit dat voor beschermde afnemers de premies voor energieprestatie met 20% worden verhoogd.

2.5.2.5 Premies voor energiescans en andere

De gegevens over de energiescans bij beschermde afnemers blijken onvolledig te zijn in de databestanden met uitbetaalde premies. Daarom worden deze hier niet verder besproken. Daarnaast zijn in de periode 2009-2011 297 premies voor buitenzonwering uitbetaald aan beschermde afnemers (gemiddeld premiebedrag 152,87 euro) en 4 premies voor domoticasystemen in een bestaande woning (gemiddeld premiebedrag 172,5 euro).

2.5.3 Conclusies bij de premies voor beschermde afnemers

Uit de cijfers van de premies voor beschermde afnemers en uit de vergelijking met de premies voor reguliere huishoudens blijkt zeer duidelijk dat beschermde afnemers, die meestal toch tot de socio-economisch zwakste groepen behoren, nog in te beperkte mate gebruik maken van de premies die beschikbaar zijn. Slechts ongeveer 3% van alle premies en van het totaal uitbetaalde premiebedrag is gegaan naar beschermde afnemers. Dit heeft verschillende oorzaken. Uit de evaluatie van de sociale REG-openbaredienstverplichtingen (Verbeeck & Dreesen, 2010, p. 34) bleek al dat het voor netbeheerders vaak zeer moeilijk is om de groep van beschermde afnemers te contacteren, omdat het voor hen zeer moeilijk is om hen te identificeren. Daarnaast speelt het probleem van de voorfinanciering mee. Ingrepen als dakisolatie, vervanging van ramen of van een ketel vragen toch al snel een investering van enkele duizenden euro's. Dit blijkt ook uit tabel 17 dat het gemiddeld premiebedrag geeft per ingreep, het gemiddeld factuurbedrag en de gemiddelde verhouding tussen beide (dus o.b.v. de verhouding van premiebedrag en factuur per premie), met onderscheid tussen beschermde afnemers en reguliere huishoudens (enkel beschikbaar voor het nieuwe premiéstelsel sinds 2012). Alle ingrepen met een factuur boven 200 000 euro zijn in deze analyse niet meegenomen, omdat dit hoogstwaarschijnlijk volledige nieuwbouw of zeer grondige renovaties betreffen, waarbij het factuurbedrag nog weinig relatie heeft met de energiebesparende ingreep. Hierbij is de grens van 200 000 euro eerder arbitrair, maar deze sluit aan bij de gemiddelde kostprijs van een nieuwbouwwoning. Ook al is het niet duidelijk welke werken juist inbegrepen zijn in de factuurbedragen in de databanken (incl. btw) en de bedragen doen vermoeden dat veel van deze factuurbedragen meer dan enkel de energie investering vertegenwoordigen, geeft het in ieder geval een goede indicatie van de hoogte van de investeringskosten voor een bepaalde ingreep. Bovendien vergen verschillende energie-investeringen, zoals bv. dakisolatie of installatie van een warmtepomp, extra kosten om tot een goed eindresultaat te komen (pannen verwijderen bij een dak om op een correcte manier een onderdak te kunnen plaatsen; vervanging van de radiatoren bij een warmtepomp om op lage temperatuur te kunnen werken; ...). Bij de reguliere huishoudens liggen deze gemiddelde investeringskosten per post nog veel hoger dan bij de beschermde afnemers (behalve voor zonneboilers), maar ook bij de beschermde afnemers gaat het om aanzienlijke investeringskosten, waarvan slechts een heel beperkt deel gedekt wordt door de premie. Uit tabel 17 blijkt duidelijk dat, behalve voor de zonneboiler, de premie slechts een beperkt deel van de investering dekt en dus door de bewoners nog een groot deel van de investering moet betaald worden. Zoals kan verwacht worden dekt de premie procentueel bij de beschermde afnemers iets meer van de investeringskost dan bij de reguliere huishoudens, maar opvallend is dat dit verschil tussen beide groepen al bij al beperkt blijft (meest rechtse kolom in tabel 17). Zeker voor beschermde afnemers betekent dit dat de hoge investeringskost die zelf moet gedragen worden een zeer grote drempel blijft vormen, ondanks de verhoogde premies. Hopelijk kan de Vlaamse energielening, die voor kwetsbare groepen renteloos is (0% interest, weliswaar voor een bedrag tot 10 000 euro, maar inclusief gratis trajectbegeleiding), hier drempelverlagend werken.

Tabel 17 Gemiddelde uitbetaalde premie, gemiddeld factuurbedrag en onderlinge verhouding voor beschermde afnemers en reguliere huishoudens, vanaf nieuw premiestelsel 2012

Premie	Beschermde afnemers			Reguliere huishoudens			Procentueel verschil in premie beschermd-regulier
	Premie (euro)	Factuur (euro)	Gemiddelde verhouding premie-factuur (%)	Premie (euro)	Factuur (euro)	Gemiddelde verhouding premie-factuur (%)	
0.8 glas	491,45	11 864	5	271,10	10 871	3	+2
1.1 glas	206,69	7 925	4	152,51	8 923	3	+1
Condensatieketel	800,00	5 611	18	-	-	-	-
Dakisolatie	729,99	4 966	34	500,86	7 474	21	+13
Na-isolatie spouw- of buitenmuren	1 108,00	4 010	38	804,62	5 388	25	+13
Vloer/kelder-isolatie	639,64	3 595	32	465,27	3 995	24	+8
Warmtepomp	748,94	12 275	7	622,15	13 177	6	+1
Zonneboiler	3 754,26	7 304	62	2 959,44	6 733	52	+10

Uit het Grote Woononderzoek tenslotte is gebleken dat lang niet iedereen die ervoor in aanmerking komt een premie aanvraagt (Ceulemans & Verbeeck, 2015, p. 40). Zo bleek dat van alle huishoudens die een renovatie hadden uitgevoerd, gemiddeld slechts 22,5% een premie voor een energiebesparende investering aanvraagt bij de netbeheerder. Opgesplitst naar inkomensquintiel was dit slechts 12,7% bij het laagste quintiel, 18,5%-20,9% bij quintiel 2 en 3 en 28,9%-27,9% bij quintiel 4 en 5. Ondanks het feit dat waarschijnlijk niet alle renovaties ook effectief energierenovaties waren, geeft dit duidelijk aan dat gezinnen uit de laagste inkomensquintielen veel minder gebruik maken van de financiële steunmaatregelen dan inkomens uit de hoogste quintielen. Uit de enquête van VEA van 2015 bij 1 000 Vlaamse huishoudens over hun energiebewustzijn en -gedrag (VEA, 2015, p. 105-106) blijkt dat bij de minst geïnteresseerde huishoudens in energie 49 à 54% van de ondervraagden niet weet dat de netbeheerders premies geven voor energiebesparende investeringen. Maar ook bij de gezinnen die in deze enquête de ‘idealisten’⁵ worden genoemd, geeft nog steeds 45% aan niet te weten dat er premies zijn; bij de ‘autonoom gemotiveerden’⁶ is dat 34%. Bekendheid met premies is zeker ook gebonden aan de levensfase van een gezin, in de zin dat gezinnen die geen renovatie plannen, waarschijnlijk ook niet op zoek gaan naar en dus ook minder bekend zijn met informatie over financiële ondersteuning. Toch wijzen zowel de resultaten van het Grote Woononderzoek als die van de VEA enquête erop dat er sowieso nog werk aan de winkel is voor het bekendmaken van de steunmaatregelen, zeker bij de groep die er het meeste baat bij kan hebben.

2.6 Efficiëntie van de REG-premies

Naast het succes van de verschillende premies en de mate waarin premies ook beschermde afnemers ten goede komen, kan ook de efficiëntie van de premies als overheidsuitgaven om de energieprestatie van woningen te verbeteren worden geanalyseerd. De efficiëntie van overheidsuitgaven heeft verschillende dimensies:

⁵ Erg begaan met energieverbruik en –problematiek; denken vaak na over invloed van dagelijkse activiteiten op energieverbruik; energiezuinige levensstijl (VEA, 2015, p. 98).

⁶ Idem als idealisten, maar verwachten minder ondersteuning (VEA, 2015, p. 98).

1. De eerste dimensie kijkt naar de gedragswijziging. De premies worden aangereikt met de bedoeling om het beslissingspatroon van de huiseigenaren te veranderen naar een meer duurzaam beslissingspatroon. De efficiëntie van de premies is in dit geval het percentage van beslissingen dat positief beïnvloed kan worden door de aangeboden subsidies.
2. De tweede dimensie kijkt naar de uiteindelijke performantie van de residentiële gebouwen in Vlaanderen. De efficiëntie in dit geval is de vergelijking tussen het geïnvesteerde bedrag, en de uiteindelijke energiebesparing die bereikt wordt door deze investering.
3. De derde dimensie gaat over de structuur van aangeboden premies en kijkt naar de noodzakelijke inspanning die de Vlaamse overheid én de netbeheerders zelf moeten leveren voor deze premies. De efficiëntie in dit geval vergelijkt de inspanning van de overheid en de netbeheerders voor het beheer en verwerking van premiedossiers in vergelijking met het bereikte resultaat in de vorm van energiebesparing.

Tijdens deze bespreking kunnen niet alle dimensies in dezelfde mate belicht worden. De eerste dimensie, de gedragsverandering, kan niet benaderd worden aan de hand van de gegevens in de premie-databank. Deze databank bevat enkel de gegevens van de positieve beslissingen, en geeft geen informatie over de negatieve beslissingen of de invloed van de premies tijdens het beslissingsproces. Dit is wel bevestigd in de 2-jaarlijkse bevraging door VEA van 1 000 huishoudens naar hun energiebewustzijn, -kennis en -gedrag. Dit wordt verder besproken in de algemene conclusies (hoofdstuk 4) waar de resultaten van de REG-premies en de belastingvermindering worden samengebracht.

De tweede dimensie wordt hier vooral besproken, met een sterk benaderende methodiek. De databank geeft niet alle noodzakelijke gegevens om de energiebesparing op het niveau van elk individueel project te bepalen. Maar op regionaal niveau kunnen er wel uitspraken gedaan worden, door uit te gaan van gemiddelde bouwperformanties in Vlaanderen.

De derde dimensie kan enkel bekeken worden indien de informatie van de databank gekoppeld wordt aan de informatie over de interne werklast bij de Vlaamse Overheid en bij de netbeheerders. Deze is hier niet beschikbaar. Er kan wel een indicatie gegeven worden als men ervan uitgaat dat de marginale interne kost per subsidiedossier gelijk is voor elk dossier. In dat geval kan een histogram van de uitgereikte subsidies een beeld geven van een mogelijke ondergrens per subsidie die de doeltreffendheid van het subsidieprogramma niet aantast. Dat wordt verderop besproken.

2.6.1 Efficiëntie van de premies om de energieprestatie te verbeteren

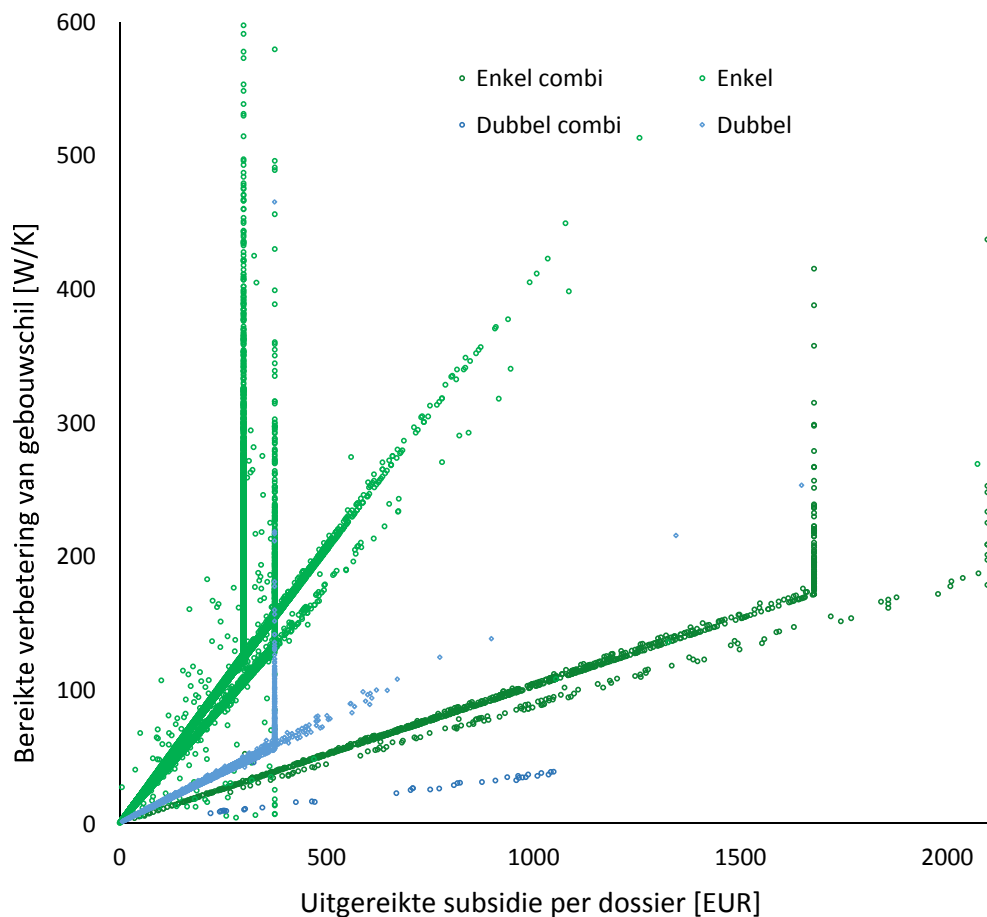
In de volgende bespreking wordt er dus vooral ingegaan op de tweede dimensie van efficiëntie, afzonderlijk voor de premies voor vervanging van ramen, voor dakisolatie, muurisolatie, vloerisolatie, warmtepompen en zonneboilers en voor het E-peil.

Figuur 32 geeft voor de vervanging van enkel of dubbel glas door hoogrendementsglas de energetische verbetering van het raam in functie van de uitgereikte premie. De lichtgroene punten geven de premies voor vervanging van enkel glas aan als enkelvoudige maatregel, terwijl de donkergroene punten de vervanging van enkel glas binnen een combinatiepremie aangeven. Idem voor de vervanging van dubbel glas (lichtblauw voor de enkelvoudige maatregel, donkerblauw voor de vervanging binnen een combinatiepremie).

De bereikte verbetering is berekend door per dossier het verschil in U-waarde te vermenigvuldigen met het aantal m² glas dat vervangen is. Bij enkel glas is uitgegaan van een oorspronkelijke U-waarde van 6 W/m²K, bij dubbel glas van een U-waarde van 3 W/m²K. Om voor een premie in aanmerking te komen, mag enkel glas vervangen worden door hoogrendementsglas met een U-waarde van max. 1,1 W/m²K of max. 0,8 W/m²K. In dit laatste geval is het premiebedrag per m² hoger. Voor de vervanging van dubbel glas kan er enkel een premie gekregen worden indien het glas vervangen wordt door hoogrendementsglas met een U-waarde van max. 0,8 W/m²K.

Uit deze figuur blijkt dat er voor de meeste woningen een lineair verband is tussen de uitgereikte premie en de bereikte verbetering, maar dat voor eenzelfde premiebedrag de gerealiseerde verbetering bij vervanging van enkel glas veel groter is dan bij vervanging van dubbel glas. Dit is logisch, gezien de premie gegeven wordt als een bedrag per m² vervangen glas én gezien dit bedrag per m² afhangt van het type hoogrendementsglas dat wordt geplaatst, niet van het oorspronkelijke glas. Opvallend is ook dat er ook een aantal dossiers zijn waarvoor de energetische verbetering onafhankelijk is van het premiebedrag en waar voor een zeer beperkt bedrag soms zeer grote energetische verbeteringen worden bereikt. Dit is waarschijnlijk het gevolg van de maximumpremies die gehanteerd werden voor facturen van 2012 en 2013 voor de vervanging van glas, ongeacht het aantal werkelijk geplaatste m².

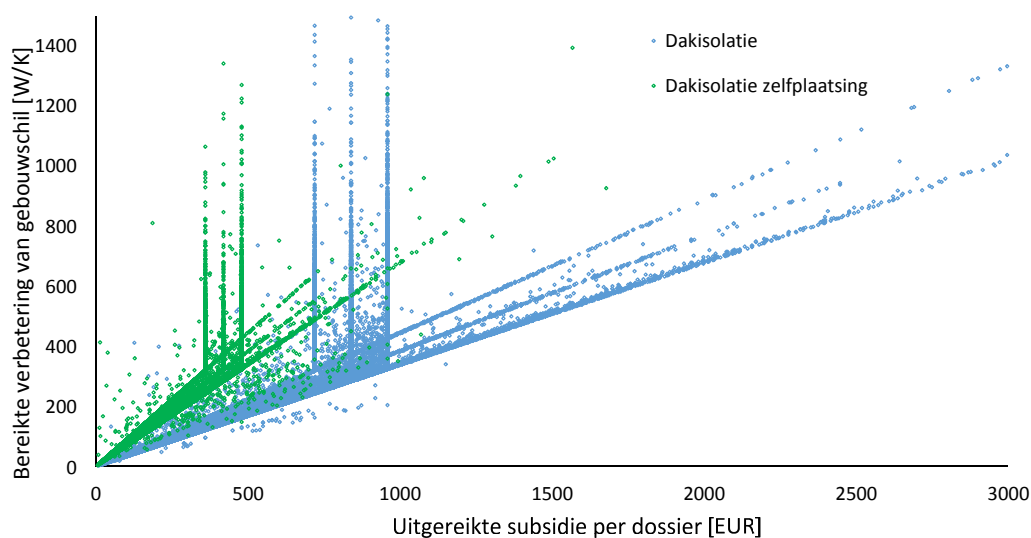
Figuur 32 Bereikte verbetering van de gebouwschil (in W/K) door vervanging van ramen in functie van de uitgereikte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

Gelijkaardige resultaten zien we in de onderstaande figuren die de resultaten geven van de bereikte verbetering in functie van premiebedrag voor dakisolatie (figuur 33), muurisolatie (figuur 34) en vloerisolatie (figuur 35). Bij dakisolatie is er onderscheid tussen zelfplaatsing (groene punten) en plaatsing door een aannemer (blauwe punten). Dit is een gevolg van het verschil in premiebedrag per m² in geval van zelfplaatsing tegenover in geval van plaatsing door een aannemer. Muur- en vloerisolatie moet steeds door een aannemer worden geplaatst om in aanmerking te komen voor een premie, maar voor muurisolatie is er wel het onderscheid tussen premies voor spouwmuurisolatie (blauwe punten) en premies voor buitenmuurisolatie (groene punten). Ook hier geldt een lagere premie per m² in geval van spouwmuurisolatie dan in geval van buitenmuurisolatie. Voor de isolatie-ingrepen in dak, muur en vloer is de verbetering berekend op basis van de isolatiedikte (omgezet in een verbetering qua U-waarde)⁷ en het aantal m² geplaatste isolatie.

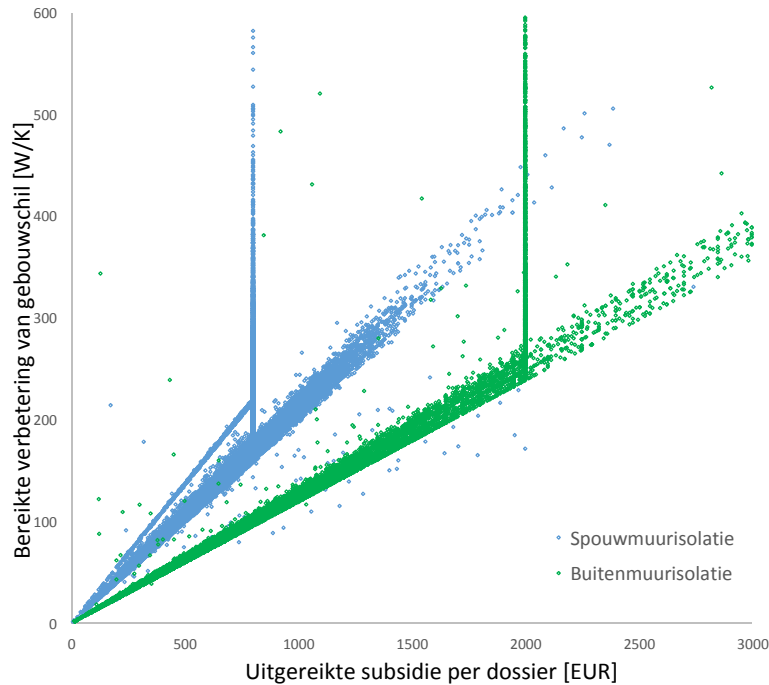
Ook bij dak-, muur- en vloerisolatie vinden we de verticale puntenlijn terug die betekent dat in verschillende dossiers voor eenzelfde premiebedrag toch een zeer uiteenlopende verbetering is gerealiseerd. Ook dit is waarschijnlijk een gevolg van de maximumpremies voor isolatiemaatregelen die golden voor facturen van 2012 en 2013.

Figuur 33 Bereikte verbetering van de gebouwschil (in W/K) door dakisolatie in functie van de uitgerekte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

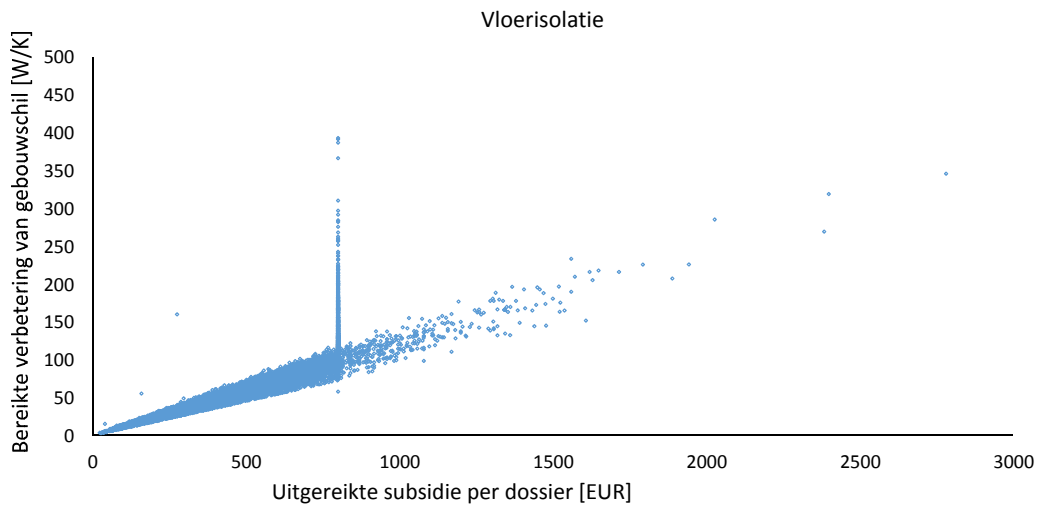

⁷ Voor glas is hierbij uitgegaan van een referentie U-waarde van 6W/m²K voor enkel glas en 3 W/m²K voor dubbel glas; voor daken was de referentiewaarde 2,9 W/m²K, voor een spouwmuur 1,7W/m²K, voor buitenmuurisolatie 2,2W/m²K en voor vloeren 1 W/m²K. Dit zijn waarden die representatief zijn voor niet-geïsoleerde constructies. Er is bij de premies geen verdere informatie beschikbaar om een meer correcte inschatting van de oorspronkelijke toestand per dossier toe te laten.

Figuur 34 Bereikte verbetering van de gebouwschil (in W/K) door muurisolatie in functie van de uitgereikte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

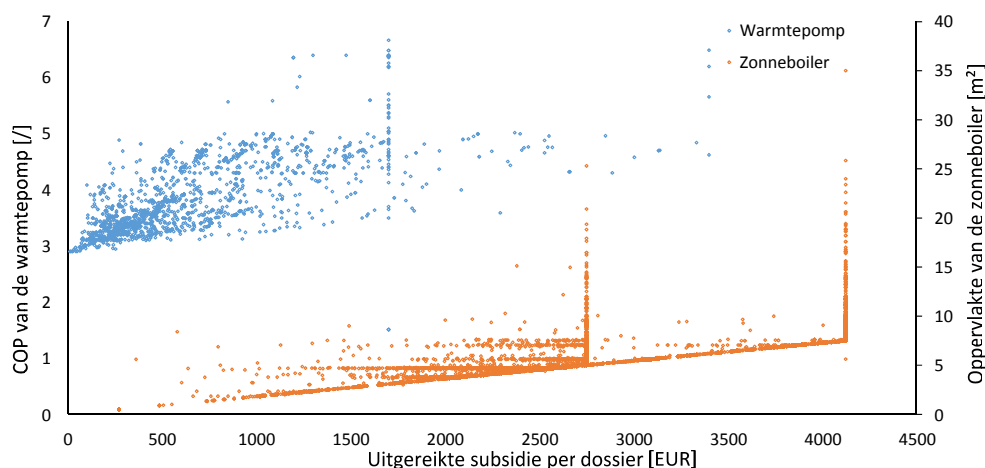
Figuur 35 Bereikte verbetering van de gebouwschil (in W/K) door vloerisolatie in functie van de uitgereikte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

Vergelijken we voor de verschillende isolatie-ingrepen onderling de bereikte verbetering in functie van het premiebedrag, dan blijkt dat dakisolatie via zelfplaatsing de meest kostenefficiënte ingreep is (een verbetering van ca. 650 W/K per 1 000 euro premie), gevolgd door de vervanging van enkel glas als enkelvoudige maatregel (verbetering van ca. 350 W/K per 1 000 euro premie) en dakisolatie geplaatst door een aannemer (verbetering van ca. 300 W/K per 1 000 euro premie). Spouwmuurisolatie levert een verbetering van ca. 200 W/K per 1 000 euro premie, terwijl bij buitenmuurisolatie en vloerisolatie slechts een verbetering van ca. 125 W/K per 1 000 euro premie wordt gerealiseerd. Deze volgorde in

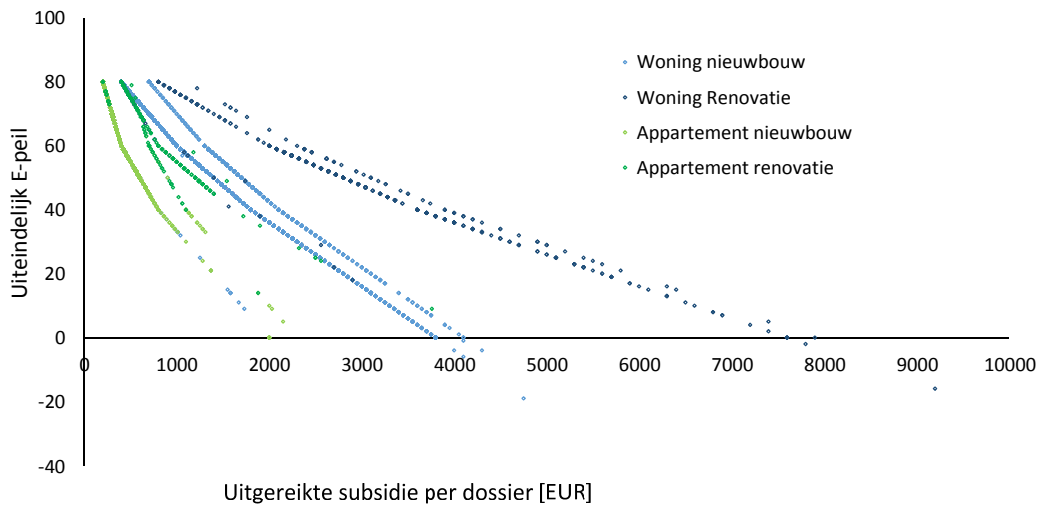
energetische verbetering komt overeen met de logische hiërarchie van energiebesparende maatregelen (dakisolatie, beglazing, muurisolatie, vloerisolatie) zoals die al veelvuldig via onderzoek is afgeleid. Echter, ook muur- en vloerisolatie zijn essentiële onderdelen van een echt energiezuinige woning. Het is dus belangrijk dat ook voldoende op gefocust wordt in het premiebeleid.

Figuur 36 Bereikte energetische verbetering door warmtepompen (via COP) en zonneboilers (in m²) in functie van de uitgereikte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

Figuur 36 geeft de energetische verbetering door plaatsing van een warmtepomp of een zonneboiler in functie van de premiehoogte. De energetische verbetering bij de warmtepomp wordt uitgedrukt via de COP (coëfficiënt of performance, hoe hoger de COP, hoe efficiënter is de warmtepomp) en bij de zonneboiler via het aantal m² geplaatst collectoroppervlakte. Ook hier vinden we een lineair verband terug, maar bij warmtepompen is dit veel diffuser dan bij de zonneboiler. Dit is een gevolg van het feit dat de premie van de warmtepomp ook afhangt van het type warmtepomp. Sinds 2011 hangt de premie af van de COP en vanaf 2012 is er ook een verdubbeling in premie als de warmtepomp geplaatst wordt als vervanging van bestaande elektrische weerstandsverwarming. Opvallend is dat eenzelfde energetische prestatie (bv. COP=5) wordt bereikt voor zeer verschillende premiebedragen. Dit zien we ook bij de zonneboiler. De zeer uitgesproken schuine lijn geeft het maximum premiebedrag dat voor een bepaald aantal m² collectoroppervlakte kan worden verkregen (schuine lijn) en de verticale lijnen geven in dit geval het maximum premiebedrag dat voor een zonnecollector kan worden aangevraagd, ongeacht het aantal m². Ook hier zien we dat eenzelfde energetische prestatie (bv. 4 m²) wordt bereikt voor zeer verschillende premiebedragen. Dit is een gevolg van de wijzigingen doorheen de jaren in de premie per m², het maximum % van de investeringskosten waarvoor een premie werd uitbetaald en het maximum per woning.

Figuur 37 Bereikte verbetering (in uiteindelijk E-peil) door de volledige energieprestatie in functie van de uitgereikte premie (in euro) voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

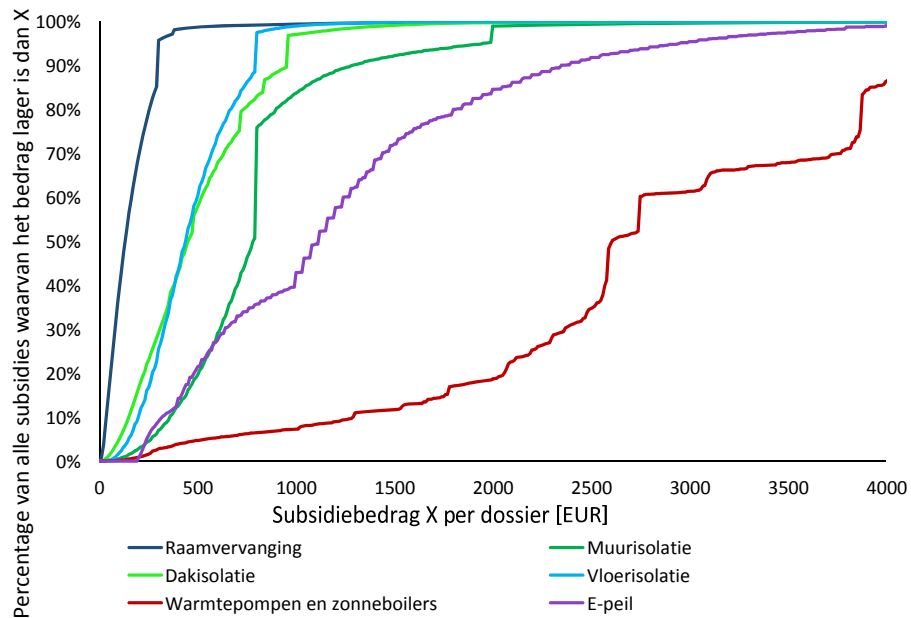

De premies voor het behalen van een lager E-peil dan voorgeschreven (figuur 37) tonen het rechtstreekse verband tussen het E-peil niveau en de toegekende steun. Hierbij kan duidelijk het onderscheid gemaakt worden tussen premies voor appartementen (groen) en woningen (blauw). Beide groepen worden onderverdeeld tussen nieuwbouwprojecten (lichtgroen en -blauw) en renovatieprojecten (donkergroen en -blauw). Hierbij staat renovatie voor volledige afbraak en heropbouw, want hiervoor geldt een verdubbeling van de premie. Bij elke lijn zijn er twee niveaus waar te nemen naar gelang het project een zonneboiler integreert (bovenste lijn) of niet (onderste lijn), want ook daarvoor is er een verhoging van de premie (momenteel met 300 euro).

2.6.2 Inspanning van de overheid en netbeheerders om de energieprestatie te verbeteren

Om de efficiëntie van de dossierbehandeling te bekijken, kan men het uiteindelijk premiebedrag per dossier uittekenen. De cumulatieve verdeling van premiebedragen verschilt merkkelijk van instrument tot instrument (figuur 38). Men kan uitgaan van een gemiddelde kost voor de behandeling en goedkeuring van een premiedossier. In dit geval is het mogelijk dat de kost voor de behandeling van het dossier groter is dan het uiteindelijke premiebedrag. Indien we de cumulatieve verdeling bekijken van premiebedragen per instrument, is het opvallend dat vooral raamvervanging (donkerblauwe curve) relatief veel lage premiebedragen telt.

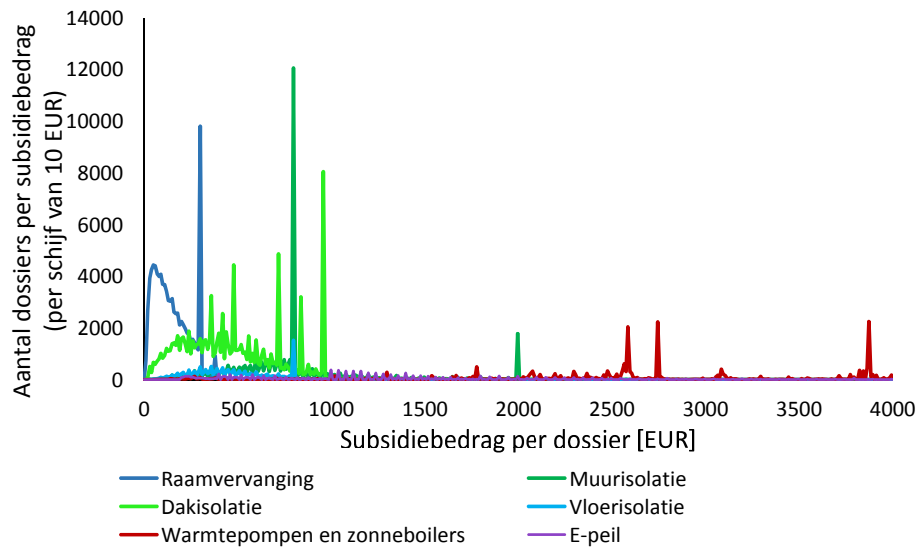
Figuur 38 Cumulatieve verdeling van alle premies volgens premiebedrag voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

In bovenstaande figuur blijkt dat 90% van alle premies voor raamvervangng kleiner is dan 300 euro (als gevolg van de aftopping voor glas met U-waarde 1,1 W/m²K voor facturen van 2012 en 2013). Andere premie-instrumenten bevatten gemiddeld veel grotere bedragen. Dak- en vloerisolatie hebben een gelijkaardige verdeling. Muurisolatie (combineert zowel spouw- als buitenmuurisolatie) heeft gemiddeld iets hogere bedragen. De hoogste bedragen worden uitgekeerd voor het E-peil en voor warmtepompen en zonneboilers. Meer dan de helft van de premies voor warmtepompen en zonneboilers zijn hoger dan 2 600 euro per premiedossier.

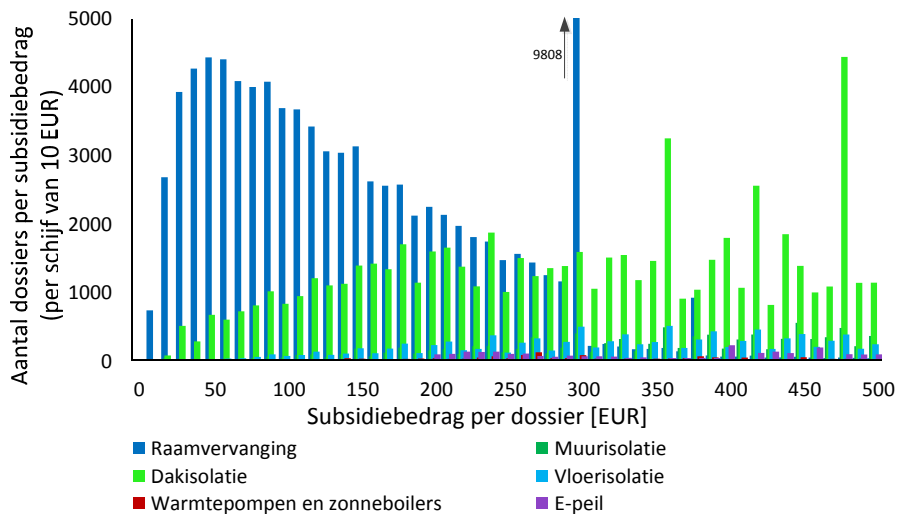
In absolute cijfers geeft dit een ander beeld. Zo geeft figuur 39 het volledige histogram voor de verschillende instrumenten, opgebouwd per schijf van 10 euro. Indien men het aantal dossiers bekijkt, blijkt niet alleen dat de meeste premies worden uitgereikt voor raamvervangng en dakisolatie, maar ook dat vooral raamvervangng en dakisolatie een grote hoeveelheid dossiers met relatief kleine bedragen tellen.

Figuur 39 Aantal dossiers per premiebedrag voor de verschillende instrumenten in functie van het premiebedrag voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

Figuur 40 focust daarom op de kleinere premiebedragen. De X-as van de figuur wordt afgesneden bij 500 euro. Deze figuur omvat het gros van de premies voor raamvervanging. Bij dit instrument zijn er 36 298 dossiers met een premiebedrag onder de 100 euro. Bij dakisolatie is dit slechts 5 500 dossiers, en bij de andere instrumenten is dit verwaarloosbaar klein. Dit geeft indirect aan dat zeker voor raamvervangingen de kost voor dossierbehandeling relatief hoog zal zijn in vergelijking tot het premiebedrag. Dit maakt de totale kost van de premies (premiebedrag + behandelingskost) voor de netbeheerders zeker voor de dossiers over raamvervanging een stuk hoger dan uit de premiebedragen alleen kan worden afgeleid.

Figuur 40 Aantal dossiers per premiebedrag voor de verschillende instrumenten voor de premies tot 500 euro in functie van het premiebedrag voor premies in het nieuwe premiestelsel (vanaf 2012)

2.7 Conclusies

Uit de analyse van de REG-premies blijkt dat de voorbije jaren veel is geïnvesteerd door huishoudens in energiebesparende maatregelen en dat de sensibiliseringscampagnes van de overheid, de net-beheerders en andere actoren toch wel enig effect hebben gehad. Zo is minstens 29,4 miljoen m² dak, 8 miljoen m² muur en 1,6 miljoen m² vloer geïsoleerd en is 3,6 miljoen m² enkel glas vervangen door superisolerend glas. Bovendien zijn minstens 164 000 ketels vervangen door condensatieketels en is 195 000 m² zonneboilers geplaatst. Dit zijn de cijfers op basis van de uitgereikte premies, de reële cijfers zullen nog hoger liggen. Tegelijk tonen de cijfers en de analyses ook nog een aantal pijnpunten:

- beschermde afnemers blijven nog teveel verstoken van de financiële ondersteuning en het overgrote deel van de premies gaat naar de reguliere huishoudens. Twee belangrijke drempels kunnen hierbij worden geïdentificeerd: het feit dat de beschermde afnemers nog te weinig op de hoogte zijn van de premies en meer nog, de hoogte van de investeringskost. Ondanks het feit dat er verhoogde tegemoetkomingen zijn voor beschermde afnemers, is duidelijk uit tabel 17 de initiële investeringskost voor veel maatregelen gewoon te hoog is om voor deze groep haalbaar te zijn. Betere kennis van de renteloze Vlaamse energielening tot 10 000 euro voor deze groep kan hier misschien verbetering in brengen;
- de hoeveelheid geïsoleerde m² lijkt hoog, maar zij vertegenwoordigen max.⁸ 324 000 woningen met premie voor dakisolatie, 274 000 woningen met premie voor superisolerend glas en slechts 80 000 woningen met premie voor muurisolatie en 21 000 woningen met premie voor vloerisolatie. Voor een woningenpark van meer dan 2,9 miljoen wooneenheden waarvan slechts 8,3% na de invoering van de energieprestatieregelgeving is gebouwd, blijven dit beperkte aantallen en blijft de nood aan energierenovatie zeer groot. Volgens het Grote Woononderzoek 2013 is weliswaar onder-tussen bij 70% van de woningen dakisolatie aanwezig en bij 77% isolerend glas, maar slechts bij 45% muurisolatie en bij 31% vloerisolatie. Houden we rekening met de evolutie tussen 2005 en 2013, dan zou dit betekenen dat het nog tot 2030 duurt voor alle woningen isolerend glas hebben en tot 2043 voor alle daken geïsoleerd zijn. Dit is weliswaar nog een lange tijd, maar het ligt tenminste binnen de scope van het Renovatiepact (2050). Voor muur- en vloerisolatie echter moeten we bij gelijk-blijvende evolutie wachten tot 2123 resp. 2103 alvorens alle woningen muur- resp. vloerisolatie hebben. Dit is veel te lang. Ook voor de verwarming en de systemen op hernieuwbare energie is er absoluut een versnelde invoering nodig, want volgens het Grote Woononderzoek heeft ca. 58% van de gasketels momenteel een label en slechts 28% van de stookolieketels (waarbij het label niet eens altijd een energielabel is);
- een groot aantal dossiers voor raamvervanging blijkt over zeer lage premiebedragen te gaan. Dit betekent dat in verhouding de dossierkost voor de netbeheerders hoog zal zijn.

Vergelijken we tenslotte het uitbetaalde bedrag aan REG-premies (door de netbeheerders, niet door de Vlaamse overheid!) in de periode 2009-2014 met de woongerelateerde subsidies van de Vlaamse overheid in 2013 (Haffner et al., 2014), dan blijkt het totale premiebedrag dat gedurende deze periode van 5 jaar is uitbetaald aan reguliere huishoudens ongeveer gelijk te zijn aan het bedrag dat door de Vlaamse overheid is uitbetaald in 2013 aan sociale en private huur. Het bedrag aan premies voor beschermde afnemers daarentegen is daar slechts een fractie van. Dit geeft nogmaals aan dat de her-verdeling en de ondersteuning van sociaaleconomisch zwakkere huishoudens via de premies voor energiebesparende investeringen alvast onvoldoende is.

⁸ Hierbij is uitgegaan dat elk dossier voor een andere woning staat. Dit is niet noodzakelijk het geval, want een woning kan meerdere dossiers hebben gehad voor eenzelfde type maatregel. Vandaar dat dit maximum aantallen zijn.

Tabel 18 Uitbetaald bedrag aan REG-premies door netbeheerders in periode 2009-2014 vs. woongerelateerde subsidies door Vlaamse overheid in 2013

Bedrag (euro)	Netbeheerders		Vlaamse overheid	
	Totaal	Aandeel (in %)	Totaal	Aandeel (in %)
<i>REG-premies</i>				
Reguliere huishoudens	353 856 346	97		
Beschermde afnemers	11 270 409	3		
<i>Woongerelateerde subsidies</i>				
Eigenaars/bewoners			228 068 182	38
Sociale huur			318 551 813	54
Private huur			48 080 752	8

3. Resultaten van de analyses van de fiscale data

3.1 Aanpak analyses

Om de analyse van de fiscale data op een gestructureerde manier uit te voeren, zijn de analyses als volgt opgesplitst.

Eerst is de evolutie over de jaren bekeken van het aantal belastingplichtigen dat een belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven krijgt t.o.v. het totaal aantal belastingplichtigen dat een aangifte indient en het totale bedrag aan belastingvermindering dat per jaar wordt verkregen, t.o.v. het totaal netto belastbaar inkomen en t.o.v. de totale geïnde personenbelastingen. Dan zijn deze gegevens verder opgesplitst naar type aangifte, leeftijd, eigenaarstype en inkomensgroep.

Vervolgens wordt specifiek het belastingkrediet geanalyseerd, eerst t.o.v. het totaal aantal belastingplichtigen dat een aangifte indient en t.o.v. het aantal belastingplichtigen dat een vermindering krijgt en daarna wordt ook hier de verdeling volgens inkomensgroep bekeken.

Om tenslotte de populariteit van bepaalde energiebesparende maatregelen na te gaan, zijn enkel de data voor inkomensjaar 2009, aanslagjaar 2010 beschikbaar (zie ook 1.2.2). Hier kan het onderscheid gemaakt worden tussen het aantal belastingplichtigen dat een fiscaal voordeel voor een bepaalde maatregel aanvraagt en het aantal belastingplichtigen dat het ook verkrijgt, het bedrag dat wordt aangevraagd en het bedrag dat wordt verkregen. Vervolgens worden deze gegevens weer verder opgesplitst naar leeftijd, inkomensgroep, eigenaarstype en type aangifte.

Afsluitend wordt een vergelijking gemaakt tussen de premies en de belastingvermindering, zowel naar populariteit van maatregelen als naar totaal uitbetaald bedrag.

3.2 Globale resultaten

3.2.1 Algemene resultaten over de belastingaangiften personenbelasting

Alvorens de resultaten voor de belastingvermindering te bespreken, worden hieronder enkele algemene resultaten gegeven over het aantal belastingaangiften, en de verdeling ervan over type aangifte (individueel of gemeenschappelijk), leeftijdscategorie, eigenaarstype en inkomensgroep. Deze algemene verdelingen moeten immers meegenomen worden bij de analyse van de verdeling van de belastingverminderingen.

Per jaar wordt gemiddeld 64% van de aangiften voor personenbelasting als individuele aangiften ingediend en 36% als gemeenschappelijke aangiften. De individuele aangiften zijn dus in aantal ruim in de meerderheid. Wel is het zo dat een gemeenschappelijke aangifte de aangifte voor twee belastingplichtigen vertegenwoordigt, terwijl een individuele aangifte voor slechts één belastingplichtige staat. Dit maakt dat 47% van de belastingplichtigen een individuele aangifte doet en 53% zijn aangifte via een gemeenschappelijke aangifte. Qua netto belastbaar inkomen vertegenwoordigen de individuele aan-

giften gemiddeld 40% van het totale netto belastbare inkomen en ook in de totale geïnde personenbelastingen vertegenwoordigen zij 39%. De gemeenschappelijke aangiften vertegenwoordigen daarentegen 60% van het totale netto belastbaar inkomen en 61% van de totale geïnde personenbelastingen. Deze verdeling blijft redelijk constant voor de aanslagjaren 2006-2013 ($\pm 1\%$).

De verdeling volgens leeftijdscategorie verschilt sterk tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften (tabel 19). Bij de gemeenschappelijke aangiften is de groep 65+ het sterkst vertegenwoordigd (27%) en de groep jonger dan 30 het minst (3%). De verdeling naar leeftijd bij de gemeenschappelijke aangiften blijft ook redelijk constant voor de aanslagjaren (AJ) 2006-2013 ($\pm 1\%$). Bij de individuele aangiften daarentegen is de groep jonger dan 30 het grootst (gemiddeld 37%), gevolgd door de groep 65+ (gemiddeld 20%). Bij dit type aangiften is er wel een verschuiving qua verdeling over de jaren: zo was het aandeel jonger dan 30 38% in AJ2006 en daalt dit tot 33% in AJ2013. Dit verschil in aandeel wordt verdeeld over de leeftijdsklasse 30-34 jaar en de klassen boven 44 jaar, want daar komt in de periode 2006-2013 telkens ca. 1% bij. Dit sluit aan bij de maatschappelijke evolutie van een groeiend aantal alleenstaanden in alle leeftijdscategorieën. Ook samenwonenden zonder wettelijk samenlevingscontract vallen voor de fiscus onder de individuele aangiften. Bijkomend moet vermeld worden dat jongeren vanaf 18 jaar een aangifteformulier krijgen, ongeacht of zij al effectief belastingen moeten betalen (bv. als zij nog ten laste zijn van hun ouders en onder het minimum netto belastbaar inkomen blijven). Zij vallen ook onder de individuele aangiften, jonger dan 30 jaar en bovendien met een inkomen lager dan 10 000 euro en zijn een van de verklaringen waarom deze groep zo groot is (zie ook tabel 21). Echter, vanuit het oogpunt op belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven heeft het geen zin hen mee te nemen in de cijfers. Toch laten de fiscale data niet toe om hen eruit te filteren en zullen we dus voor deze groep conclusies met de nodige voorzichtigheid moeten nemen.

Tabel 19 Gemiddelde verdeling van de aangiften per type aangifte en per leeftijdscategorie

Type aangifte Leeftijdsklasse	Gemeenschappelijke aangifte (in %)	Individuele aangifte (in %)
<30 jaar	3	37
30-34 jaar	6	8
35-39 jaar	9	7
40-44 jaar	11	7
45-49 jaar	12	7
50-54 jaar	11	6
55-59 jaar	11	5
60-64 jaar	10	4
65+	27	20
	100	100

Ook de verdeling volgens eigenaarstype verschilt sterk tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften. Bovendien is er ook een opvallende verschuiving over de jaren heen, vooral dan bij de eigenaars (tabel 20). Zowel bij de gemeenschappelijke als bij de individuele aangiftes neemt het aandeel eigenaars die genieten van bouwsparen zeer sterk af tussen 2006 en 2013: van 34% naar 19% bij gemeenschappelijke aangifte en van 13% naar 6% bij individuele aangifte. Het aandeel eigenaars die genieten van de woonbonus neemt nog sterker toe: van 2% bij beide types aangifte in 2006 naar 21% bij gemeenschappelijke aangifte in 2013 en naar 13% bij individuele aangifte. Het aandeel rest vertegenwoordigt bij beide type aangiften steeds de grootste groep, maar neemt bij beide type aangiften ook af met 3 tot 5% tussen 2006 en 2013. Wel blijkt hier duidelijk uit dat bij de individuele aangiften een

grote meerderheid (ca. 80%) geen woongerelateerde fiscale voordelen geniet en bij de gemeenschappelijke aangiften ongeveer de helft geen woongerelateerde fiscale voordelen geniet. Het aandeel eigenaars tweede woning/private verhuurders blijft bij beide type aangiften constant over de jaren (10% van de gemeenschappelijke aangiften en 3% van de individuele aangiften).

Tabel 20 Verdeling van de aangiften per type aangifte en per eigenaarstype volgens aanslagjaar

Type aangifte Type eigenaar	2006 (in %)	2007 (in %)	2008 (in %)	2009 (in %)	2010 (in %)	2011 (in %)	2012 (in %)	2013 (in %)
<i>Gemeenschappelijk</i>								
Eigenaars bouwsparen	34	32	30	28	26	23	21	19
Eigenaars woonbonus	2	4	6	9	12	15	18	21
Rest	55	54	54	53	53	52	51	50
Eigenaars 2 ^e woning/private verhuurders	10	10	10	10	10	10	10	10
<i>Individueel</i>								
Eigenaars bouwsparen	13	12	11	9	8	7	7	6
Eigenaars woonbonus	2	5	6	8	9	10	11	13
Rest	81	80	80	80	79	79	79	78
Eigenaars 2 ^e woning/private verhuurders	3	3	3	3	3	3	3	3

En ook bij de verdeling volgens inkomensgroep zijn er grote verschillen tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften. Bovendien zijn er binnen bepaalde inkomensgroepen grote evoluties over de aanslagjaren 2006-2013 (tabel 21). Belangrijke bemerking is dat bij de gemeenschappelijke aangifte het netto belastbaar inkomen het inkomen van beide belastingplichtigen samen is, terwijl dit bij de individuele aangifte over het inkomen van één belastingplichtige gaat. Dit verklaart het grote aandeel aan hogere inkomens bij de gemeenschappelijke aangiften, maar niettemin zijn er daar de laatste jaren grote verschuivingen opgetreden. Zo is bij de gemeenschappelijke aangiftes de groep met een netto belastbaar inkomen van 40 000 euro en meer steeds de grootste en neemt deze bovendien nog toe van 36% naar 48% tussen 2006 en 2013. De groep met inkomen tussen 10 000 en 19 999 euro neemt duidelijk af bij de gemeenschappelijke aangiften, van 23% naar 11%. De andere groepen blijven redelijk constant en de laagste inkomensgroep is duidelijk de kleinste groep (2%). Bij de individuele aangiftes daarentegen is de groep met netto belastbaar inkomen lager dan 10 000 euro in 2006 het sterkst vertegenwoordigd (37%), maar daalt dit naar 28% in 2013. Vanaf 2008 is de grootste groep degene met een inkomen tussen 10 000 en 19 999 euro. De daling binnen de laagste inkomensgroep wordt gecompenseerd door een verhoging van het aandeel belastingplichtigen binnen de drie hoogste inkomensgroepen met telkens 3 à 4%. Zoals hoger reeds vermeld, vallen onder de groep individuele aangiften met inkomen lager dan 10 000 euro ook de jongeren vanaf 18 jaar die nog geen belastingen betalen, bv. omdat ze nog ten laste van hun ouders zijn.

Tabel 21 Verdeling van de aangiften per type aangifte en per inkomensgroep

Type aangifte Inkomensgroep	2006 (in %)	2007 (in %)	2008 (in %)	2009 (in %)	2010 (in %)	2011 (in %)	2012 (in %)	2013 (in %)
<i>Gemeenschappelijk</i>								
<10 000 euro	3	3	3	2	2	2	2	2
10 000-19 999 euro	23	22	20	18	16	15	14	11
20 000-29 999 euro	22	22	22	22	22	22	22	21
30 000-39 999 euro	16	16	16	16	16	17	17	17
+40 000 euro	36	38	39	42	43	44	46	48
<i>Individueel</i>								
<10 000 euro	37	36	34	32	32	32	30	28
10 000-19 999 euro	35	35	35	35	35	35	35	34
20 000-29 999 euro	19	19	20	21	21	20	22	22
30 000-39 999 euro	6	6	7	7	8	8	8	9
+40 000 euro	3	4	4	5	5	5	6	7

Combineren we leeftijdscategorie, eigenaarstype en inkomensgroep, dan blijkt bij de gemeenschappelijke aangiften de grootste groep de 65-plussers te zijn, 'rest' qua eigenaarstype (dus zonder fiscale woonvoordelen) en met een inkomen tussen 10 000 en 29 999 euro (samen ca. 17%). De tweede grootste groep zijn de 35- tot 49-jarigen, eigenaars met bouwsparen met een inkomen boven 40 000 euro (15%). Bij de individuele aangiften is de grootste groep de jongeren onder 30 jaar met een inkomen lager dan 10 000 euro en 'rest' qua eigenaarstype (van 22% in 2006 naar 18% in 2013). De 65-plussers met inkomen tot 20 000 euro en 'rest' qua eigenaarstype is de tweede grootste groep bij de individuele aangiften (van 17% in 2006 naar 15% in 2013). Bij alle andere combinaties van leeftijdscategorie, eigenaarstype en inkomensgroep ligt het aandeel max. op 5% van het aantal gemeenschappelijke of individuele aangiften. Algemeen zien we dus dat qua laagste inkomens 65-plussers en min 30 jarigen die geen fiscaal woonvoordeel (meer) genieten het sterkst vertegenwoordigd zijn, terwijl bij de hoogste inkomens we vooral eigenaars tussen 35 en 49 jaar die genieten van bouwsparen terug vinden.

Na deze algemene analyse van de samenstelling van de belastingplichtigen volgens type belastingaangifte, leeftijdscategorie, eigenaarstype en inkomensgroep, gaan we hierna specifiek in op de belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen.

3.2.2 Globale evolutie van de belastingvermindering

In de fiscale data wordt onderscheid gemaakt tussen belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven, belastingvermindering voor passiefhuizen, lage energie en nulenergiehuizen en het belastingkrediet. Dit belastingvoordeel geldt steeds per woning. Bij een individuele aangifte komt dit voordeel bij 1 belastingplichtige terecht, terwijl bij een gemeenschappelijke aangifte de vermindering over beide belastingplichtigen wordt verdeeld. De fiscale data geven de vermindering bij de gemeenschappelijke aangiften voor de eerste aangever (A-IPCALcodes) en voor de tweede aangever (B-IPCALcodes) apart. In de analyses wordt verder steeds de gemiddelde vermindering per aangifte gegeven. Hieronder wordt in eerste instantie de belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven besproken. Afhankelijk van het aanslagjaar betreft het hier uitgaven voor isolatie, verwarming en/of hernieuwbare energie, zoals weergegeven in tabel 4 onder paragraaf 1.2.3. De gepresenteerde cijfers zijn dus exclusief het belastingvoordeel dat voor passiefhuizen, lage energie- of nulenergiehuizen is gegeven en exclusief het belastingkrediet. Deze worden verderop apart besproken.

In de periode 2006-2013 (aanslagjaren) is in totaal aan 3 510 303 belastingplichtigen (die samen 2 260 081 aangiften vertegenwoordigen) een belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen toegekend voor een totaalbedrag van 3 079 188 017 euro. Tabel 22 geeft het aantal aangiften met toegekende verminderingen en het totaal toegekende bedrag aan belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen per aanslagjaar. Het aantal aangiften met verminderingen is ook procentueel weergegeven ten opzichte van het totaal aantal aangiften, terwijl het totaal toegekende bedrag ook procentueel weergegeven is ten opzichte van zowel het totale netto belastbare inkomen als ten opzichte van de totale geïnde personenbelastingen. In de laatste kolom is ook de gemiddelde belastingvermindering per aanslagjaar weergegeven. Dit is de gemiddelde belastingvermindering per woning. Figuur 41 toont de procentuele evolutie over de jaren van het aantal aangiften met toegekende vermindering en het totaal toegekende bedrag. Uit deze tabel en figuur blijkt dat tussen 2006 en 2012 zowel het aantal aangiften met toegekende belastingvermindering als het totaal toegekende bedrag procentueel sterk gestegen is. In 2012 is in 14% van de aanslagformulieren een belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen ingerekend en komt het totale toegekende bedrag overeen met 3,3% van de totaal geïnde personenbelastingen. In 2013 is er een duidelijke terugval, zowel van het aantal toekenningen als van het totaal toegekende bedrag. Dit is een gevolg van het sterk reduceren van de mogelijkheden voor belastingvermindering en van toekenningen in 2013 op basis van overdracht van overschot voor uitgaven in 2012 en 2011 (zie 1.2.3). Wel valt op uit de gemiddelde toekenning per aangifte per aanslagjaar (laatste kolom van tabel 22) dat het gemiddeld toegekend bedrag stelselmatig stijgt tussen 2006 en 2013 (van 665 naar 1 687 euro).

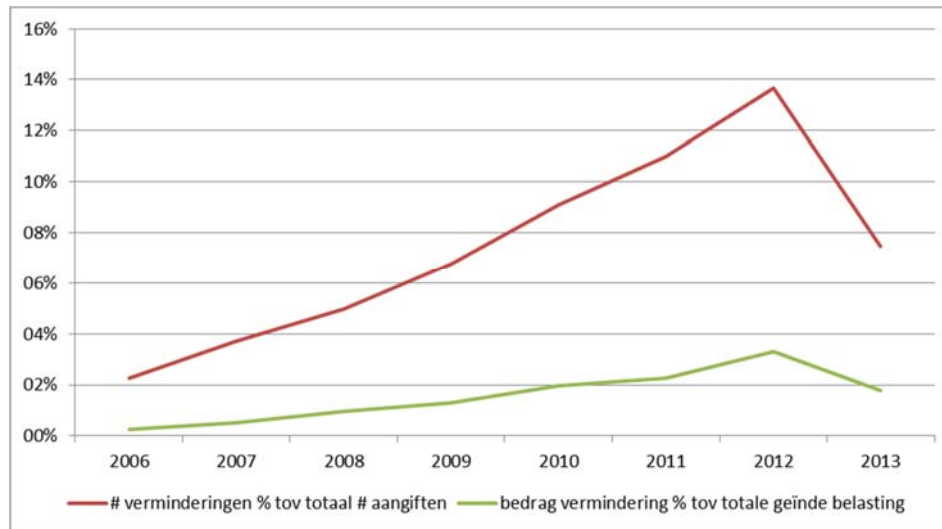
Gemiddeld betekent dit een totaal toegekende belastingvermindering van 384 898 502 euro per aanslagjaar (federale middelen) aan in totaal gemiddeld 438 788 belastingplichtigen of 282 510 huishoudens in het Vlaams Gewest per aanslagjaar. Vergelijken we deze fiscale uitgaven door de federale overheid voor Vlaamse huishoudens met de totale uitgaven van de Vlaamse overheid voor woongereleerde subsidies voor 2013 (Haffner et al., 2014), zijnde 594 700 747 euro, dan zien we dat deze belastingvermindering overeenkomt met ca. 65% van de Vlaamse woongereleerde subsidies.

Om na te gaan welke huishoudens het meest van deze belastingverminderingen hebben genoten, worden hieronder de beschikbare data verder opgesplitst naar type aangifte, leeftijdsgroep, eigenaars-type en inkomensgroep.

Tabel 22 Aantal aangiften met toegekende belastingverminderingen en totaal bedrag aan belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen voor de periode 2006-2013 (aanslagjaren): absolute aantallen en procentueel t.o.v. het totaal aantal aangiften, t.o.v. het totaal netto belastbaar inkomen en t.o.v. de totale geïnde personenbelastingen; gemiddelde belastingvermindering per jaar per aangifte

Aanslagjaar	Aantal	% t.o.v. totaal # aangiften	Toegekend bedrag (euro)	% t.o.v. totaal netto belastbaar inkomen	% t.o.v. totaal geïnde belastingen	Gemiddelde vermindering (euro)
2006	82 147	2,2	54 662 675	0,06	0,3	665,43
2007	138 000	3,7	114 564 588	0,12	0,5	830,18
2008	188 626	5,0	223 182 639	0,23	1,0	1 183,20
2009	258 714	6,7	321 293 269	0,32	1,3	1 241,89
2010	351 560	9,1	467 813 110	0,45	2,0	1 330,68
2011	429 443	11,0	565 030 258	0,54	2,3	1 315,73
2012	527 784	13,7	853 905 165	0,78	3,3	1 617,91
2013	283 807	7,4	478 736 312	0,42	1,8	1 686,84
Totaal/gemiddelde	2 260 081	7,4	3 079 188 017	0,38	1,6	1 362,42

Figuur 41 Evolutie van het aantal toegekende belastingverminderingen (procentueel t.o.v. het totaal aantal aangiften, rode curve) en het bedrag aan toegekende verminderingen (procentueel t.o.v. het totaal aan geïnde personenbelasting, groene curve)

3.3 Resultaten volgens type aangifte, leeftijd, eigenaarstype en inkomen

3.3.1 Belastingvermindering volgens type aangifte

Zoals tabel 23 aangeeft, ligt het overwicht aan toegekende belastingverminderingen zowel in aantal als in bedrag bij de gemeenschappelijke aangiften (waarbij 1 gemeenschappelijke aangifte steeds

2 belastingplichtigen vertegenwoordigt): in totaal hoort 64,5% van het aantal en 71,6% van het toegekende bedrag aan verminderingen bij een gemeenschappelijke aangifte. Bovendien is tussen AJ2006 en 2013 het overwicht van het aandeel gemeenschappelijke aangiften in de aangiften met vermindering nog sterk toegenomen (van 59,9% in 2006 naar 67,7% in 2013). Ook heeft in de aanslagjaren 2006-2013 gemiddeld 13,3% van alle gemeenschappelijke aangiften een toekenning gekregen tegenover slechts 4,1% van de individuele aangiften. In 2012 zijn het hoogste aantal belastingverminderingen gegeven en toen heeft slechts 7,4% van de individuele aangiften een belastingvermindering gekregen tegenover 24,9% bij de gemeenschappelijke aangiften. Ook ligt het gemiddeld toegekend bedrag per aangifte beduidend hoger bij de gemeenschappelijke aangiften dan bij de individuele: bij de individuele aangiften bedraagt het gemiddeld toegekend bedrag 1 089,47 euro (stijging van 596,39 euro in AJ2006 tot 1 278,39 euro in AJ2013) tegenover 1 512,50 euro bij de gemeenschappelijke aangiften (stijging van 711,55 euro in AJ2006 tot 1 881,94 euro in AJ2013).

Zoals reeds vroeger vermeld, wordt in geval van een gemeenschappelijke aangifte de vermindering verdeeld over beide personen. Zo kan in de fiscale data onderscheid gemaakt worden tussen de 'eerste aangever' (IPCAL-codes A) en de 'tweede aangever' (IPCAL-codes B). Analyse van de verdeling van de belastingvermindering bij gemeenschappelijke aangiften over de eerste en tweede aangevers (A- en B-codes) toont aan dat 54% van het aantal belastingverminderingen (op niveau van de belastingplichtige) aan de eerste aangever toekomt en 46% aan de tweede aangever. Qua toegekend bedrag komt 63% bij de eerste aangever en 37% bij de tweede aangever. Van deze totale vermindering per huishouden zal gemiddeld 63% aan de eerste aangever worden toegewezen en 37% aan de tweede aangever, maar voor het huishouden als geheel maakt dit weinig tot geen verschil uit. Verder in het rapport wordt steeds het onderscheid gemaakt tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften, ook bij de opsplitsing volgens leeftijd, eigenaarstype en inkomensgroep. Afhankelijk van de analyse gelden de vermelde gemiddelde bedragen aan belastingvermindering per belastingplichtige of per huishouden, maar dit wordt steeds expliciet vermeld.

Tabel 23 Procentuele verdeling van het aantal toegekende belastingverminderingen en totaal bedrag aan belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen voor de periode 2006-2013 (aanslagjaren) volgens type aangifte + gemiddelde belastingvermindering per jaar

Aanslagjaar	% t.o.v. totaal # aangiften ¹	% t.o.v. jaarlijks # verminderingen ²	Gemiddelde vermindering (euro)
<i>Individuele aangifte</i>			
2006	1,4	40,1	596,39
2007	2,2	38,3	769,22
2008	2,9	37,9	1 101,97
2009	3,9	37,2	1 088,15
2010	5,0	35,5	1 046,83
2011	5,8	34,6	1 017,45
2012	7,4	34,7	1 259,00
2013	3,8	32,3	1 278,39
Gemiddeld	4,1	35,5	1 089,47
<i>Gemeenschappelijke aangifte</i>			
2006	3,6	59,9	711,55
2007	6,3	61,7	867,98
2008	8,6	62,1	1 232,77
2009	11,9	62,8	1 332,84
2010	16,6	64,5	1 487,23
2011	20,5	65,4	1 473,36
2012	24,9	65,3	1 808,79
2013	13,8	67,7	1 881,94
Gemiddeld	13,3	64,5	1 512,50

¹ Voor de individuele aangiften geeft dit percentage telkens de verhouding van het aantal individuele aangiften met belastingvermindering in een bepaald aanslagjaar tot het totaal aantal individuele aangiften van dat aanslagjaar; idem voor de gemeenschappelijke aangiften.

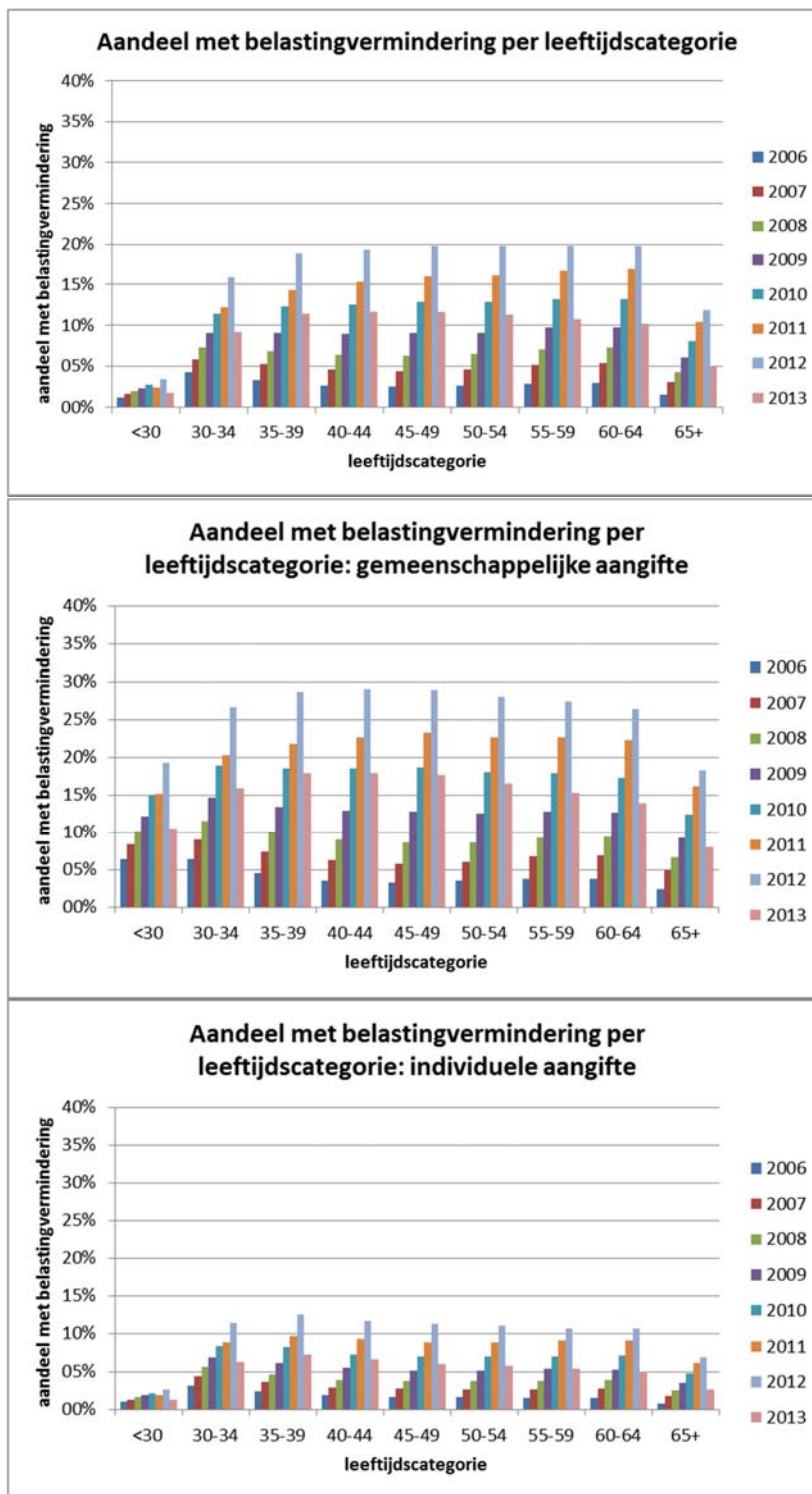
² Per aanslagjaar is de som van het percentage voor de individuele aangifte en het percentage voor de gemeenschappelijke aangifte steeds 100%.

3.3.2 Belastingvermindering volgens leeftijdscategorie

Zoals al in tabel 19 was weergegeven onder 3.2.1, verschilt algemeen de verdeling van belastingaangiften volgens leeftijdscategorie sterk tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften. Bij de gemeenschappelijke aangiften is de groep 65+ het sterkst vertegenwoordigd (27%) en de groep jonger dan 30 het minst (3%). Bij de individuele aangiften daarentegen is de groep jonger dan 30 het grootst (gemiddeld 37%), gevolgd door de groep 65+ (gemiddeld 20%).

Bekijken we dan het aandeel aangiften mét belastingvermindering per leeftijdscategorie (figuur 42 bovenste grafiek, zonder onderscheid naar type aangifte) dan is duidelijk dat de verdeling zeer homogeen is in de leeftijdsgroepen tussen 30 en 64 jaar. Gemiddeld voor de periode 2006-2013 heeft binnen deze leeftijdsgroepen tussen 9,5% en 11,0% een belastingvermindering genoten. Voor de leeftijdsgroep 65+ is dit nog 6,4%, terwijl dit voor de leeftijdsgroep onder 30 jaar gemiddeld slechts 2,2% is. Bovendien is het duidelijk uit de vergelijking van de middelste grafiek (gemeenschappelijke aangifte) en onderste grafiek (individuele aangifte) in figuur 42 dat binnen een bepaalde leeftijdscategorie een beduidend hoger aandeel aangiften met belastingvermindering te vinden zijn bij de gemeenschappelijke aangiften dan bij de individuele aangiften.

Figuur 42 Aandeel per aanslagjaar van het aantal aangiften mét belastingvermindering t.o.v. het totaal aantal aangiften volgens leeftijd: bovenste grafiek voor alle aangiften samen; middelste enkel voor gemeenschappelijke aangiften en onderste enkel voor individuele aangiften

Toch zeggen deze relatieve aandelen niet alles, want zo blijkt uit tabel 24 dat in absolute aantallen bij de -30-jarigen meer personen met een individuele aangifte een vermindering hebben genoten dan bij de gemeenschappelijke aangiften. Verder blijkt uit tabel 24 dat bij de individuele aangiften mét belastingvermindering de 'jongere' personen (tot 44 jaar) meer dan 50% van de aangiften mét belastingvermindering uitmaken, terwijl bij de gemeenschappelijke aangiften mét belastingvermindering het zwaartepunt bij de 40-plussers ligt. In absolute aantallen is deze laatste groep wel veel groter (ca. 1,2 miljoen gemeenschappelijke aangiften met belastingvermindering van 40-plussers tegenover ca. 450 000 individuele aangiften met belastingvermindering van min 50-jarigen). Opvallend is ook dat zowel bij de individuele als bij de gemeenschappelijke aangiften met belastingvermindering de 65-plussers het grootste aandeel vertegenwoordigen (gemiddeld 18 à 20% en een totaal van ca. 439 000 aangiften van 65-plussers). Kijken we echter naar de gemiddelde vermindering die ze genieten, dan blijkt bij deze groep de verkregen vermindering wel veel lager te liggen dan bij de andere leeftijdscategorieën (860 euro bij aangiften van 65+ tegenover gemiddeld 1 480 euro bij aangiften van 65-). Dit betekent dat 65-plussers wel degelijk energiebesparende investeringen doen, maar voor een beperkter bedrag dan de andere leeftijdsgroepen. De vermindering ligt het hoogst bij de groep tussen 40 en 49 jaar (ca. 1 800 euro vermindering in geval van een gemeenschappelijke aangifte).

Tabel 24 Verdeling van de belastingvermindering per type aangifte en per leeftijdscategorie voor periode aanslagjaren 2006-2013

Type aangifte Leeftijdsklasse	# aangiften met vermindering ¹	Bedrag vermindering ² (k euro)	% verdeling aantal ver- minderingen ¹	% verdeling bedrag ver- mindering ²	Gemiddelde vermindering ² (euro)
<i>Individueel</i>					
<30 jaar	126 163	141 906	15,7	16,2	1 124,79
30-34 jaar	112 999	131 753	14,1	15,1	1 165,97
35-39 jaar	95 296	114 048	11,9	13,1	1 196,78
40-44 jaar	83 576	101 232	10,4	11,6	1 211,26
45-49 jaar	76 515	93 811	9,5	10,7	1 226,05
50-54 jaar	65 650	77 974	8,2	8,9	1 187,73
55-59 jaar	53 172	59 219	6,6	6,8	1 113,73
60-64 jaar	44 441	43 906	5,5	5,0	987,97
65+	144 004	109 538	18,0	12,5	760,66
Confidentieel ³	273	168			616,03
<i>Subtotaal</i>	<i>801 816</i>	<i>873 557</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
<i>Gemeenschappelijk</i>					
<30 jaar	41 058	69 859	2,8	3,2	1 701,46
30-34 jaar	105 087	184 808	7,2	8,4	1 758,62
35-39 jaar	138 801	246 523	9,5	11,2	1 776,09
40-44 jaar	170 782	306 373	11,7	13,9	1 793,94
45-49 jaar	190 644	344 608	13,1	15,6	1 807,60
50-54 jaar	183 923	316 232	12,6	14,3	1 719,37
55-59 jaar	174 018	265 461	11,9	12,0	1 525,48
60-64 jaar	158 905	203 925	10,9	9,2	1 283,32
65+	295 047	267 649	20,2	12,1	907,14
Confidentieel ³	240	193			803,60
<i>Subtotaal</i>	<i>1 458 265</i>	<i>2 205 631</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
<i>Totaal</i>					
<30 jaar	167 221	211 765	7,4	6,9	1 266,38
30-34 jaar	218 086	316 562	9,6	10,3	1 451,55
35-39 jaar	234 097	360 571	10,4	11,7	1 540,26
40-44 jaar	254 358	407 606	11,3	13,2	1 602,49
45-49 jaar	267 159	438 419	11,8	14,2	1 579,52
50-54 jaar	249 573	394 206	11,0	12,8	1 429,11
55-59 jaar	227 190	324 680	10,1	10,5	1 218,77
60-64 jaar	203;346	247 832	9,0	8,0	859,09
65+	439 051	377 186	19,4	12,2	703,78
Confidentieel ³	513	361			
Totaal	2 260 081	3 079 188	100	100	

¹ Aantallen per leeftijdscategorie is inclusief de belastingaangiften waarvoor het bedrag aan belastingvermindering confidentieel is.

² Berekend percentage geldt enkel voor de belastingaangiften in die leeftijdscategorie waarvoor het bedrag aan belastingvermindering niet confidentieel is.

³ De groep 'confidentieel' vertegenwoordigt de belastingaangiften die tot een combinatie van type aangifte, leeftijd, eigenaarstype en inkomen behoren waarin bij de hoofdaangevers slechts 1 of 2 personen zitten die een belastingvermindering gekregen hebben. Voor deze combinaties is wel het aantal aangiften dat een vermindering heeft gekregen beschikbaar gesteld, maar het bedrag van de vermindering is wel confidentieel. Het totaalbedrag kan voor de groep confidentiële als geheel wel worden afgeleid per type aangifte en is ook gegeven in de tabel.

3.3.3 Belastingvermindering volgens eigenaarstype en –statuut

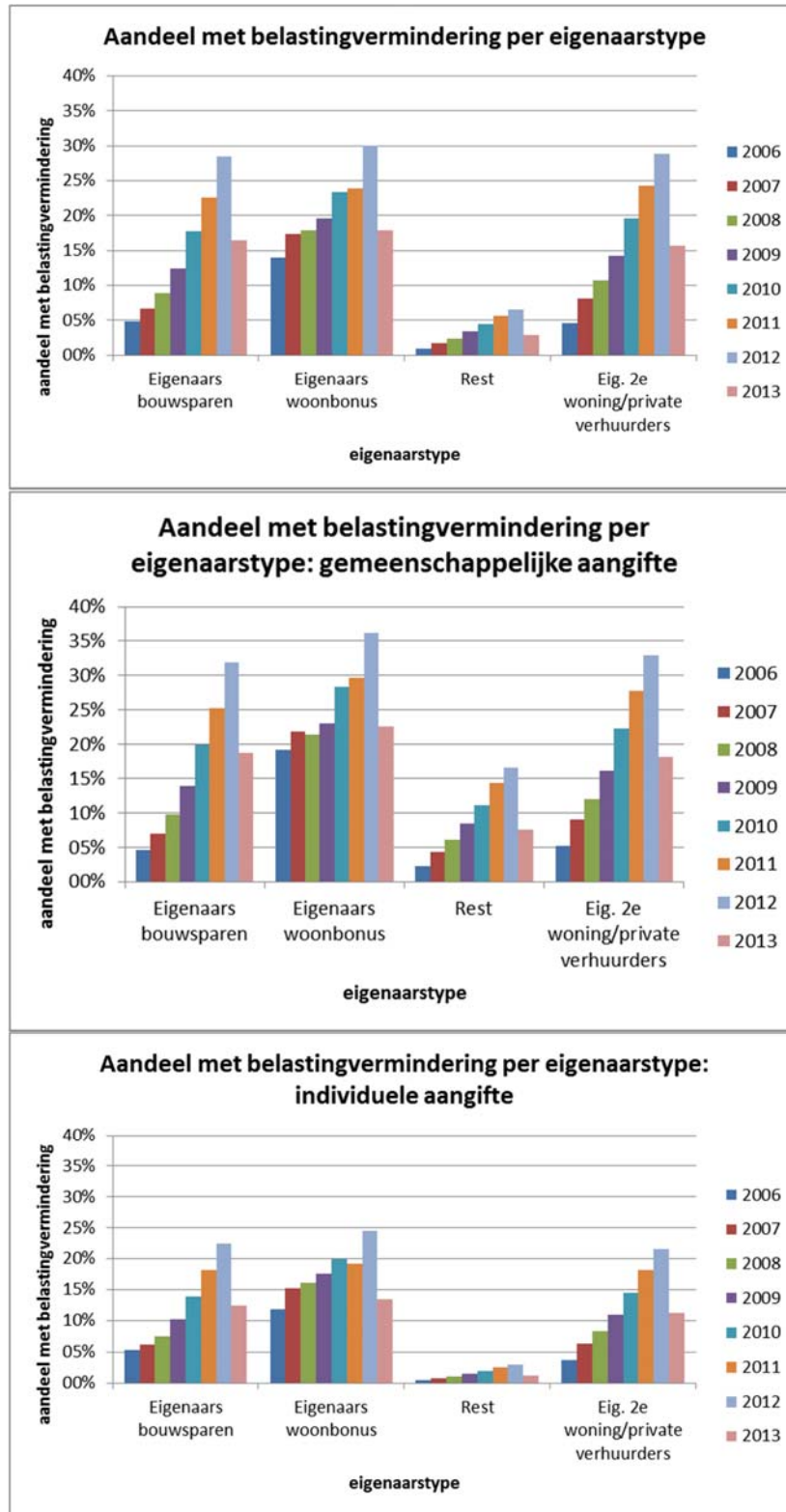
De fiscale data geven de mogelijkheid om een analyse te maken volgens eigenaarstype (eigenaars met bouwsparen, eigenaars met woonbonus, eigenaars met tweede woning/private verhuurders en rest) en volgens eigenaarsstatuut (eigenaar of huurder). Hieronder wordt eerst de belastingvermindering volgens eigenaarstype besproken. Daarna wordt geanalyseerd in welke mate belastingvermindering voor huurwoningen wordt verkregen, door huurders en door verhuurders.

3.3.3.1 Belastingvermindering volgens eigenaarstype

Zoals in 1.2.2 aangegeven, vertegenwoordigen de eigenaars met bouwsparen de eigenaars met fiscale woonvoordelen voor een lening aangegaan vóór 2005, terwijl eigenaars met woonbonus hun lening zijn aangegaan na 2005 (voor aanschaf of renovatie van de woning); de restgroep heeft geen fiscale woonvoordelen (meer) en is ook geen eigenaar van een tweede woning/private verhuurder. Zoals in tabel 20 onder 3.2.1 is weergegeven, behoren de meeste aangiften tot de restgroep (meer dan 50% van de gemeenschappelijke aangiften en meer dan 78% van de individuele aangiften) en vormen de eigenaars tweede woning/private verhuurders de minderheid (10% van de gemeenschappelijke aangiften en 3% van de individuele aangiften). De eigenaars vertegenwoordigen zo'n 36-40% van de gemeenschappelijke aangiften en zo'n 15-19% van de individuele aangiften, waarbij er tussen 2006 en 2013 een duidelijke verschuiving heeft plaatsgevonden van eigenaars met bouwsparen naar eigenaars met woonbonus.

Bekijken we de verdeling van de aangiften mét belastingvermindering volgens eigenaarstype (figuur 43, bovenste grafiek), dan valt op dat qua relatief aandeel de eigenaars met woonbonus het sterkst vertegenwoordigd zijn en de restgroep het minst: bij de eigenaars met woonbonus heeft gemiddeld 22,0% per jaar een belastingvermindering genoten; 15,9% bij de eigenaars tweede woning/private verhuurders; 13,4% bij de eigenaars met bouwsparen en slechts 3,5% bij de restgroep. We zien ook uit vergelijking van de middelste en onderste grafiek van figuur 43 dat voor elk eigenaarstype het aandeel toeneemt in geval van een gemeenschappelijke aangifte (tot gemiddeld 8,7% per jaar voor de restgroep en tot 27,4% per jaar voor de eigenaars met woonbonus), terwijl dit meer dan halveert bij de individuele aangiften.

Figuur 43 Aandeel per aanslagjaar van het aantal aangiften mét belastingvermindering t.o.v. het totaal aantal aangiften volgens eigenaarstype: bovenste grafiek voor alle aangiften samen; middelste enkel voor gemeenschappelijke aangiften en onderste enkel voor individuele aangiften

Toch zien we ook hier, in tabel 25, dat in absolute aantallen de restgroep de grootste groep uitmaakt van de aangiften met belastingvermindering (745 446 aangiften met belastingvermindering of 33,0%). Wel is hun aandeel in het totale verminderingsbedrag veel lager (23,8%). Dit blijkt ook uit de gemiddelde vermindering die veel lager ligt bij de restgroep (982,75 euro) dan bij de andere eigenaarstypes (tussen 1 445 euro en 1 686 euro). Verder valt op dat bij de individuele aangiften de eigenaars met woonbonus het sterkst vertegenwoordigd zijn (36,0% van de individuele aangiften met belastingvermindering), terwijl dat bij de gemeenschappelijke aangiften de restgroep is (34,5%), weliswaar gevolgd door de eigenaars met bouwsparen (29,9%). Kijken we naar het aandeel in het bedrag aan belastingvermindering, dan vertegenwoordigen de eigenaars met woonbonus zelfs 42,6% van het bedrag aan vermindering binnen de individuele aangiften. Zij krijgen ook de hoogste vermindering (1 289 euro). Bij de gemeenschappelijke aangiften gaat het meeste geld naar de eigenaars met bouwsparen (31,7%) gevolgd door de eigenaars met woonbonus (29,7%). Ook hier krijgen de eigenaars die van de woonbonus genieten de hoogste vermindering voor energiebesparende uitgaven (2 044 euro).

Tabel 25 Verdeling van de belastingvermindering per type aangifte en per eigenaarstype voor de aanslagjaren 2006-2013

Type aangifte Eigenaarstype	# aangiften met vermindering ¹	Bedrag vermindering ² (k euro)	% verdeling # verminderingen ¹	% verdeling bedrag vermindering ²	Gemiddelde vermindering ² (euro)
Individueel					
Eigenaars bouwsparen	198 587	218 452	24,8	25,0	1 100,03
Eigenaars woonbonus	288 563	371 942	36,0	42,6	1 288,95
Rest	242 167	190 489	30,2	21,8	786,60
Eigenaars 2 ^e woning/ private verhuurders	72 499	92 506	9,0	10,6	1 275,96
Confidentieel ³	273	168			616,03
<i>Subtotaal</i>	<i>801 816</i>	<i>873 557</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
Gemeenschappelijk					
Eigenaars bouwsparen	436 061	698 948	29,9	31,7	1 602,87
Eigenaars woonbonus	320 399	654 793	22,0	29,7	2 043,68
Rest	503 279	542 095	34,5	24,6	1 077,13
Eigenaars 2 ^e woning/ private verhuurders	198 526	309 602	13,6	14,0	1 559,50
Confidentieel ³	240	193			803,60
<i>Subtotaal</i>	<i>1 458 265</i>	<i>2 205 631</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
Totaal					
Eigenaars bouwsparen	634 648	917 399	28,1	29,8	1 445,52
Eigenaars woonbonus	608 962	1 026 736	26,9	33,3	1 686,04
Rest	745 446	732 584	33,0	23,8	982,75
Eigenaars 2 ^e woning/ private verhuurders	271 025	402 108	12,0	13,1	1 483,66
Confidentieel ³	513	361			703,78
Totaal	2 260 081	3 079 188	100	100	

¹ Opmerking idem als tabel 24.

² Opmerking idem als tabel 24.

³ Opmerking idem als tabel 24.

3.3.3.2 Belastingvermindering voor huurwoningen

Om na te gaan in welke mate energiebesparende maatregelen zijn uitgevoerd in huurwoningen, kan zowel naar de investeringen door verhuurders als door huurders worden gekeken.

De cijfers voor de verhuurders zijn hierboven al deels weergegeven. Zo blijkt uit tabel 25 dat gemiddeld 12,0% van de aangiften met belastingvermindering (totaal 271 025) aangiften door eigenaars van tweede woningen/private verhuurders zijn (13,6% bij gemeenschappelijke aangiften en 9,0% bij individuele aangiften). Bovendien blijkt uit figuur 43 dat in verhouding een even groot aandeel eigenaars van tweede woningen/verhuurders een belastingvermindering krijgt als eigenaars. Om na te gaan in welke mate deze belastingvermindering toegekend aan deze groep voor hun eigen tweede woning (door henzelf gebruikt) is dan wel voor een private huurwoning, hebben we de data geanalyseerd van het gemiddeld aantal woningen waarvoor energiebesparende uitgaven zijn gedaan (beschikbaar vanaf AJ2010). Hieruit blijkt dat in de periode 2010 tot 2013 (aanslagjaren) in 29 912 aangiften is aangeduid dat voor meer dan 1 woning energiebesparende uitgaven zijn gedaan (voor een totaal van 92 089 woningen). Deze aangiften vertegenwoordigen slechts 1,9% van alle aangiften mét belastingvermindering in deze periode. Maken we hierbij onderscheid tussen de groep eigenaars van tweede woning/verhuurders en de overige groep (eigenaars met bouwsparen, eigenaars met woonbonus, rest), dan blijkt dat 72% van de aangiften voor meer dan 1 woning bij de groep eigenaars van tweede woning/verhuurders hoort en slechts 28% bij de overige groep. Bovendien hoort binnen deze eerste groep bij gemiddeld 11,2% van de aangiften die een belastingvermindering krijgen een aangifte van energiebesparende uitgaven voor meer dan 1 woning, waarbij het gemiddeld aantal woningen waarin energiebesparende uitgaven zijn gedaan 3,3 is. Bij de overige groep is dat slechts 0,6% van degenen met een belastingvermindering en zij doen in gemiddeld 2,3 woningen energiebesparende uitgaven. Hierbij is het onmogelijk om na te gaan bij welke aangiften de energiebesparende uitgaven enkel voor huurwoningen dan wel ook voor de eigen tweede woning zijn geweest. Ook bij de belastingplichtigen uit deze groep die voor slechts 1 woning een belastingvermindering genieten, kan niet uitgemaakt worden of dit voor hun eigen tweede woning dan wel voor een private huurwoning geldt. Toch kan hieruit besloten worden dat vooral de groep van eigenaars van tweede woning/verhuurders investeren in energiebesparende maatregelen voor huurwoningen, maar dat hun aantallen zeer beperkt blijven.

Naast verhuurders kunnen ook huurders energiebesparende investeringen doen, en steeds hebben zowel eigenaars als huurders een belastingvermindering kunnen krijgen voor energiebesparende maatregelen in de woning waarin ze wonen. Echter enkel voor de aanslagjaren 2006 t.e.m. 2009 is dit onderscheid ook terug te vinden in de fiscale data. Bovendien laten de fiscale data enkel toe om binnen de aantallen die belastingvermindering hebben gekregen onderscheid te maken tussen eigenaars en huurders. We hebben hierbij geen informatie wat de verhouding eigenaars/huurders is binnen het totaal aantal aangiften, want huurders vallen binnen de fiscale data onder de 'rest' groep volgens eigenaarstype, maar in deze groep zitten ook de eigenaars die geen fiscaal voordeel (meer) krijgen voor hun woning (omdat bv. hun lening is afbetaald). Enkel op basis van andere bronnen dan de fiscale data kunnen we een verdeling eigenaars/huurders maken voor de volledige Vlaamse populatie. Zo was volgens het Grote Woononderzoek in 2013 70,5% eigenaar en 27,1% huurder, waarbij 20,4% private huurder en 6,7% sociale huurder [Winters et al., 2015, p. 15]. Zoals te verwachten, is het aandeel huurders dat een vermindering voor energiebesparende maatregelen krijgt zeer klein in vergelijking met het aandeel eigenaars. Zoals tabel 26 aantoont, is 97,6% van de aangiften met een belastingvermindering een aangifte van een eigenaar en slechts 2,4% een aangifte van een huurder. Het aandeel ligt iets

hoger bij de individuele aangiften (3,7%), maar dit blijft nog steeds zeer beperkt. Bovendien is dit aandeel nog lager, als we kijken naar het verminderingsbedrag: 99,1% van het totaal uitbetaald bedrag aan belastingvermindering tussen 2006 en 2009 is naar eigenaars gegaan en slechts 0,9% naar huurders. De verklaring hiervoor ligt waarschijnlijk in het feit dat, als huurders investeren, zij voor een veel lager bedrag investeren dan eigenaars. Dat blijkt ook uit de gemiddelde vermindering die huurders hebben gekregen (391,89 euro), die slechts 36% van de gemiddelde vermindering is die eigenaars hebben gekregen (1 085,46 euro).

Tabel 26 Verdeling van de belastingvermindering per type aangifte en per eigenaarsstatuut voor periode aanslagjaren 2006-2009

Type aangifte	# aangiften met vermindering	Bedrag vermindering (k euro)	% verdeling # verminderingen	% verdeling bedrag vermindering	Gemiddelde vermindering (euro)
<i>Individueel</i>					
Eigenaars	244 042	240 581	96,3	98,8	985,82
Huurders	9 337	2 945	3,7	1,2	315,47
<i>Gemeenschappelijk</i>					
Eigenaars	407 368	466 499	98,4	99,3	1 145,15
Huurders	6 740	3 355	1,6	0,7	497,75
Totaal					
Eigenaars	651 410	707 080	97,6	99,1	1 085,46
Huurders	16 077	6 300	2,4	0,9	391,89

Algemeen kan uit de fiscale data besloten worden dat slechts in een zeer beperkt aantal huurwoningen energiebesparende uitgaven zijn gedaan: in 16 077 woningen door huurders (aanslagjaren 2006-2009) en in maximum 92 089 tot 271 025 woningen (vooral) door verhuurders (aanslagjaren 2010-2013). Dit is slechts een ruwe schatting, want onder deze laatste zullen zeker ook eigendomswoningen zitten, maar tegelijk zullen er ook nog investeringen door huurders zijn gebeurd na 2009. En bovendien zal niet iedereen die energiebesparende uitgaven in een huurwoning heeft gedaan hiervoor belastingvermindering hebben aangevraagd. In die zin is het totaal van 108 166 tot 287 000 woningen slechts een indicatieve waarde, maar als we dit vergelijken met het totaal aantal aangiften met belastingvermindering tussen 2006 en 2013 (2 260 081), dan is duidelijk dat slechts een zeer beperkt aandeel hiervan naar huurwoningen gaat.

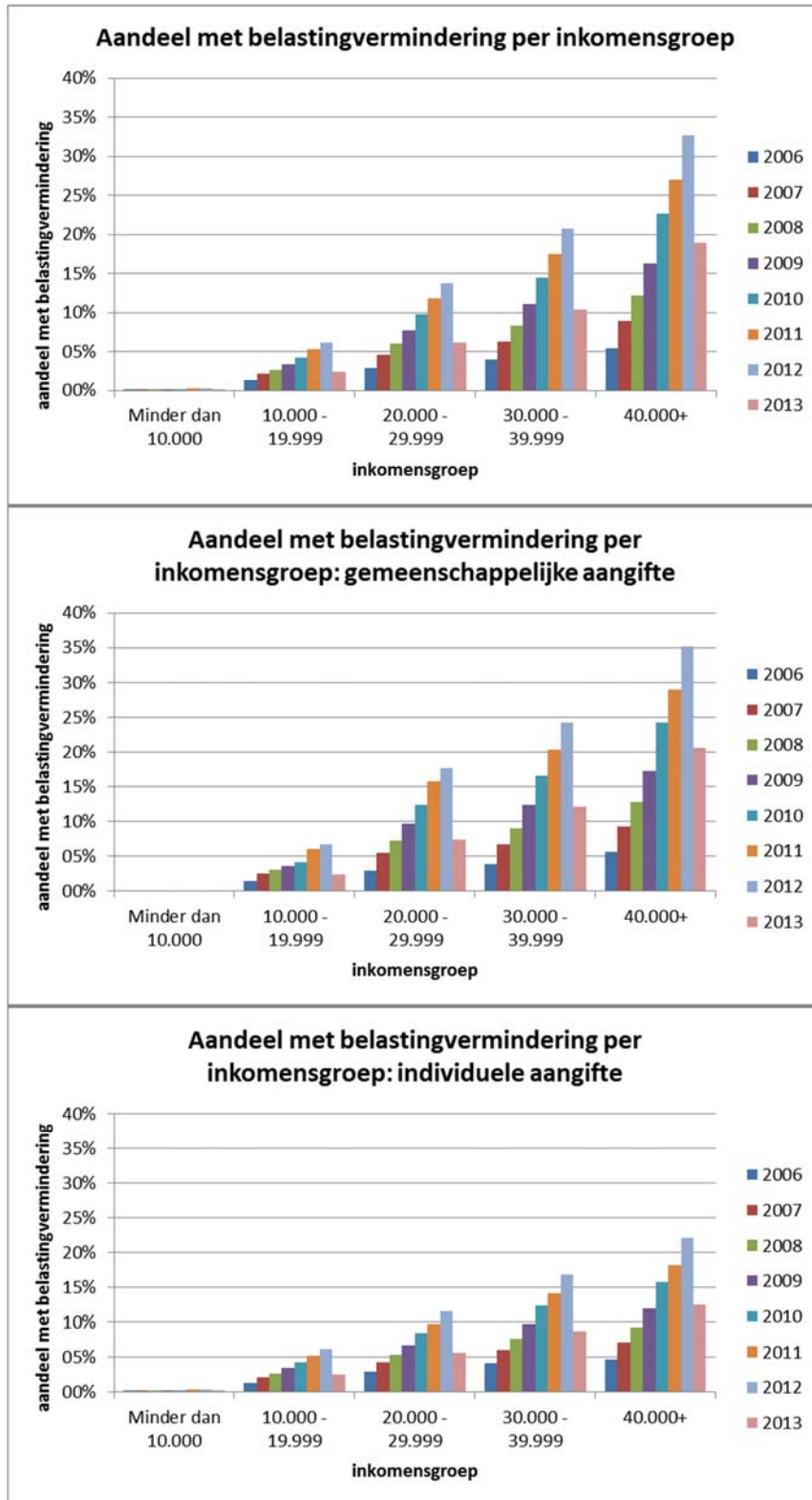
3.3.4 Belastingvermindering volgens inkomensgroep

Bekijken we tenslotte de aangiften volgens inkomensgroep. Zoals in 3.2.1 weergegeven, zijn er grote verschillen tussen individuele en gemeenschappelijke aangiften en zijn er binnen bepaalde inkomensgroepen grote evoluties binnen de periode 2006-2013 (tabel 21). Zo is bij de gemeenschappelijke aangiften de groep met een netto belastbaar inkomen van +40 000 euro de grootste en neemt deze bovendien nog toe van 36% naar 48% tussen 2006 en 2013. Bij de individuele aangiften daarentegen is de groep met netto belastbaar inkomen lager dan 10 000 euro in 2006 het sterkst vertegenwoordigd (37%), maar die daalt naar 28% in 2013. Vanaf 2008 is de grootste groep bij de individuele aangiften degene met een inkomen tussen 10 000 en 19 999 euro.

Figuur 44 (bovenste grafiek) geeft per aanslagjaar de verdeling van het aandeel aangiften binnen een inkomensgroep dat een belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven heeft gekregen. Dit

toont aan dat ook het aandeel aangiften met een belastingvermindering zeer sterk afhangt van de inkomensgroep. Gemiddeld voor de periode 2006-2013 heeft binnen de groep met een belastbaar inkomen minder dan 10 000 euro slechts 0,2% een belastingvermindering gekregen en binnen de groep met belastbaar inkomen tussen 10 000 en 19 999 euro slechts 3,5%. Voor de groep met belastbaar inkomen tussen 20 000 en 29 999 euro stijgt dit tot 8,0%; voor de groep met belastbaar inkomen tussen 30 000 en 39 999 euro is dit al 12,0% en voor de groep met een belastbaar inkomen van 40 000 euro of meer is dat gemiddeld 18,9%. Maken we het onderscheid tussen gemeenschappelijke en individuele aangiften (middelste en onderste grafiek van figuur 44), dan blijkt er bij de gemeenschappelijke aangiften een zeer duidelijke kloof te zijn tussen de inkomens boven en onder 20 000 euro: bij de inkomens onder 10 000 euro heeft in de periode 2006-2013 niemand een belastingvermindering gekregen en bij de inkomens tussen 10 000 en 19 999 euro gemiddeld slechts 3,5%. Bij de hogere inkomens daarentegen stijgt het gemiddeld aandeel naarmate het inkomen stijgt: van 9,8% bij de inkomens tussen 20 000-29 999 euro over 13,2% bij de inkomens tussen 30 000 en 39 999 euro tot gemiddeld 20,0% bij de inkomens van 40 000 euro of meer (35,1% zelfs in 2012). Bij de individuele aangiften daarentegen blijft het aandeel met belastingvermindering veel lager voor alle inkomensgroepen: 0,2% voor de inkomens onder 10 000 euro, steeds onder de 10% voor de inkomens onder 30 000 euro en ook voor de hogere inkomens stijgt het quasi nooit boven de 14% (enkel in 2012 tot 22%). Weliswaar zullen een aantal van de aangiften uit de laagste inkomensgroepen wel in aanmerking zijn gekomen voor een belastingkrediet (zie verder 3.3.5), maar toch geeft dit al duidelijk aan dat het grootste deel van de belastingverminderingen naar de aangiften uit de hoogste inkomensgroepen is gegaan.

Figuur 44 Aandeel per aanslagjaar van het aantal aangiften mét belastingvermindering t.o.v. het totaal aantal aangiften volgens inkomen: bovenste grafiek voor alle aangiften samen; middelste enkel voor gemeenschappelijke aangiften en onderste enkel voor individuele aangiften

Dit blijkt ook uit tabel 27 waarin de absolute aantallen zijn gegeven. Hieruit blijkt dat iets meer dan 1 miljoen aangiften met vermindering of 46% van het aantal aangiften met vermindering en 58% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen horen bij de hoogste inkomensgroep (+40 000 euro). Bij de gemeenschappelijke aangiften hoort zelfs 63% van alle aangiften met vermindering en 73% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen bij de hoogste inkomensgroep. Bovendien valt hierbij de grote kloof met de andere inkomensgroepen op: de inkomensgroepen tussen 20 000-29 999 euro en 30 000-39 999 euro vertegenwoordigen ieder nog zo'n 17-23% van de aangiften met vermindering (17% van het uitbetaalde bedrag) en de inkomensgroep tussen 10 000 en 19 999 euro nog zo'n 13% van de aangiften met vermindering (8% van het uitbetaald bedrag), terwijl de laagste inkomensgroep zelfs minder dan 1% van de aangiften met vermindering (13 167) vertegenwoordigt en zelfs slechts 0,2% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen. Zoals gezegd zullen een deel van de aangiften uit deze lage inkomensgroepen een belastingkrediet gekregen hebben en zij zijn hier dus niet vertegenwoordigd, maar toch kan uit deze cijfers duidelijk besloten worden dat het grootste deel (58%) van de belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven in de periode 2006-2013 is gegaan naar de hoogste inkomensgroep. Bovendien is de hoogste inkomensgroep ook de groep die gemiddeld de hoogste vermindering heeft gekregen (1 708,77 euro).

Tabel 27 Verdeling van de belastingvermindering per type aangifte en per inkomensgroep voor de aanslagjaren 2006-2013

Type aangifte Inkomensgroep	# aangiften met vermindering ¹	Bedrag vermindering ² (k euro)	% verdeling # verminderingen ¹	% verdeling bedrag vermindering ²	Gemiddelde vermindering ² (euro)
<i>Individueel</i>					
<10 000 euro	13 167	4 637	1,6	0,5	352,19
10 000-19 999 euro	236 493	202 388	29,5	23,2	855,79
20 000-29 999 euro	277 885	313 527	34,7	35,9	1 128,26
30 000-39 999 euro	148 785	182 746	18,6	20,9	1 228,26
+40 000 euro	125 486	170 091	15,7	19,5	1 355,46
Confidentieel ³	273	168			616,03
<i>Subtotaal</i>	<i>801 816</i>	<i>873 557</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
<i>Gemeenschappelijk</i>					
<10 000 euro	0	0	0	0	0,00
10 000-19 999 euro	66 998	36 707	4,6	1,7	547,88
20 000-29 999 euro	234 906	223 886	16,1	10,2	953,09
30 000-39 999 euro	239 084	333 094	16,4	15,1	1 393,21
+40 000 euro	917 277	1 611 751	62,9	73,1	1 757,10
Confidentieel ³	240	193			803,60
<i>Subtotaal</i>	<i>1 458 265</i>	<i>2 205 631</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	
<i>Totaal</i>					
<10 000 euro	13 167	4 637	0,6	0,2	352,19
10 000-19 999 euro	303 491	239 094	13,4	7,8	787,81
20 000-29 999 euro	512 791	537 413	22,7	17,5	1 048,02
30 000-39 999 euro	387 869	515 840	17,2	16,8	1 329,93
+40 000 euro	1 042 763	1 781 842	46,1	57,9	1 708,77
Confidentieel ³	513	361			703,78
Totaal	2 260 081	3 079 188	100	100	

¹ Opmerking idem als tabel 24.

² Opmerking idem als tabel 24.

³ Opmerking idem als tabel 24.

3.3.5 Fiscaal voordeel via het belastingkrediet

Tussen 2010 en 2013 (aanslagjaren) bestond er ook een fiscaal voordeel voor energiebesparende uitgaven via een belastingkrediet. Een belastingkrediet geldt in principe voor het geval men investeert in energiebesparende maatregelen, maar geen belastingen moet betalen. Hierbij moet wel vermeld worden dat of een belastingvoordeel voor energiebesparende uitgaven als belastingvermindering dan wel als belastingkrediet gegeven is niet altijd zo eenduidig te bepalen is. Zo geldt het principe dat als de belastingvrije som groter is dan het te betalen bedrag aan belastingen, het bedrag aan energiebesparende uitgaven als belastingkrediet wordt gerekend. Echter, als er toch nog belastingen moeten betaald worden na aftrek van de belastingvrije som, wordt het bedrag aan energiebesparende uitgaven wel eerst bij de belastingvermindering gerekend. Tenzij men onder een van de volgende categorieën valt (netto-inkomen uitsluitend uit pensioenen, andere vervangingsinkomsten, werkloosheidsuitkeringen of wettelijke ziekte- en invaliditeitsuitkeringen), want dan krijgt men nog een extra belastingaftrek en als men door deze aftrek toch geen belastingen meer moet betalen, wordt het bedrag aan energiebesparende uitgaven nog een keer bij het belastingkrediet geteld. Dit leidt dus tot dubbel-tellingen, want deze laatste groep wordt zowel bij de belastingverminderingen als bij de belastingkredieten geteld, zowel qua aantallen als qua bedrag. En de data zoals ze ons gegeven zijn, maken het niet mogelijk om specifiek deze groep eruit te halen. Dus wordt het belastingkrediet als een apart fiscaal voordeel besproken, zoals dat hierboven ook voor de belastingvermindering is gebeurd, zonder rekening te houden met eventuele dubbel-tellingen.

In de periode 2010-2013 is een belastingkrediet verrekend in 646.700 belastingaangiften voor een totaalbedrag van 1,2 miljard euro of gemiddeld 308 miljoen euro per jaar. Dit betekent een gemiddeld krediet van 1 905 euro per aangifte die een belastingkrediet toegekend kreeg. Uit tabel 28 blijkt dat er een duidelijke toename is van deze kredieten van 2010 naar 2012, waarbij in 2012 bij 7,1% van de belastingaangiften een belastingkrediet wordt toegekend. In 2013 is er een sterke terugval van deze kredieten, omdat toen nog enkel belastingkrediet voor uitgaven vóór 28 november 2011 konden worden ingebracht.

Vergeleken met de totaal toegekende belastingvermindering in dezelfde periode (aanslagjaren 2010-2013 uit tabel 22) is het totale belastingkrediet ongeveer half zo groot als (52%) als het toegekende belastingvermindering. Tegelijk valt uit vergelijking van tabel 22 en 28 op dat het gemiddeld toegekend belastingkrediet in deze periode 30% hoger is dan de gemiddelde belastingvermindering, met een uitschieter in 2010 waar het zelfs 2,2 maal zo hoog was; in 2013 was het gemiddeld krediet ongeveer 30% lager dan de gemiddelde vermindering.

Tabel 28 Aantal toegekende belastingkredieten en totaal bedrag aan belastingkrediet voor energiebesparende maatregelen voor de periode 2010-2013 (aanslagjaren): absolute aantallen en procentueel t.o.v. het totaal aantal aangiften en t.o.v. de totale geïnde personenbelastingen; gemiddeld belastingkrediet per jaar

Aanslagjaar	Aantal aangiften	% t.o.v. totaal # aangiften	Toegekend bedrag (k euro)	% t.o.v. totaal geïnde belastingen	Gemiddeld krediet (euro)
<i>Individuele aangiften</i>					
2010	27 325	1,1	66 618		2 438,00
2011	50 210	2,0	92 444		1 841,16
2012	75 309	3,0	158 161		2 100,17
2013	21 015	0,9	27 789		1 322,36
<i>Gemeenschappelijke aangiften</i>					
2010	65 638	4,8	201 880		3 075,66
2011	144 184	10,5	214 997		1 491,13
2012	198 571	14,4	397 954		2 004,09
2013	64 448	4,6	72 286		1 121,61
<i>Totaal</i>					
2010	92 963	2,4	268 498	1,1	2 888,23
2011	194 394	5,0	307 442	1,2	1 581,54
2012	273 880	7,1	556 116	2,2	2 030,51
2013	85 463	2,2	100 075	0,4	1 170,98
Totaal/gemiddeld	646 700		1 232 131	1,2	1 905,26

Zoals uit 3.3.4 bleek, is bij de belastingvermindering een groot deel van het belastingvoordeel naar de hoogste inkomensgroepen gegaan. Om na te gaan of het belastingkrediet hierop een correctie heeft gecreëerd qua verdeling van de fiscale voordelen voor energiebesparende uitgaven naar lagere inkomensgroepen, is nader bekeken wie van dit belastingkrediet heeft genoten.

Uit tabel 29 blijkt dat deze herverdeling via het belastingkrediet niet gebeurt. Kijken we naar het totaal aantal aangiften dat een belastingkrediet geniet, dan blijkt slechts 2,6% naar een belastingplichtige met inkomen <10 000 euro te gaan, terwijl 38,5% van de kredieten naar aangiften gaan met een netto inkomen hoger dan 40 000 euro. Van het toegekende bedrag aan belastingkrediet gaat zelfs 51,9% naar de hoogste inkomensgroep en zoals uit de laatste kolom van tabel 29 blijkt, krijgt deze groep ook gemiddeld het hoogste krediet, namelijk 2 568,55 euro. Dit is 724 euro hoger dan het gemiddeld krediet voor de laagste inkomensgroep en 1 000 tot 1 200 euro hoger dan de tweede en derde laagste inkomensgroep.

Bij de individuele aangiften waar het aantal lage inkomens het hoogst is, is het beeld iets genuanceerder. Zo gaat 40% van de kredieten en 31% van het bedrag aan krediet naar de tweede laagste inkomensgroep (maar slechts 8% naar de laagste inkomensgroep). Toch zien we ook hier dat de hoogste inkomensgroepen gemiddeld een veel hoger belastingkrediet genieten dan de laagste inkomensgroepen, nl. 1 100 tot 1 500 euro méér.

Tabel 29 Aantal toegekende belastingkredieten en totaal bedrag aan belastingkrediet voor energiebesparende maatregelen voor de periode 2010-2013 (aanslagjaren) volgens inkomensgroep: absolute aantallen en procentueel t.o.v. het totaal aantal belastingkredieten en t.o.v. het totaal uitbetaalde belastingkrediet; gemiddeld belastingkrediet per jaar

Inkomensgroep	Aantal aangiften	Toegekend bedrag (k euro)	% t.o.v. aantal kredieten	% t.o.v. toegekend bedrag	Gemiddeld krediet (euro)
<i>Individuele aangiften</i>					
<10 000 euro	13 785	23 688	7,9	6,9	1 178,41
10 000-19 999 euro	69 899	105 751	40,2	30,7	1 512,92
20 000-29 999 euro	44 050	93810	25,3	27,2	2 129,62
30 000-39 999 euro	23 853	62 989	13,7	18,3	2 640,72
+40 000 euro	22 272	58 736	12,8	17,0	2 637,21
<i>Gemeenschappelijke aangiften</i>					
<10 000 euro	2 768	6 840	0,6	0,8	2 471,29
10 000-19 999 euro	37 544	56 183	7,9	6,3	1 496,47
20 000-29 999 euro	115 821	120 317	24,5	13,6	1 038,82
30 000-39 999 euro	90 221	123 474	19,1	13,9	1 368,58
+40 000 euro	226 487	580 215	47,9	65,4	2 561,80
<i>Totale aangiften</i>					
<10 000 euro	16 553	30 529	2,6	2,5	1 844,30
10 000-19 999 euro	107 443	161 935	16,6	13,1	1 507,17
20 000-29 999 euro	159 871	214 127	24,7	17,4	1 339,37
30 000-39 999 euro	114 074	186 464	17,6	15,1	1 634,58
+ 40 000 euro	248 759	638 950	38,5	51,9	2 568,55
Totaal/Gemiddeld	646 700	1 232 131			1905,26

Deze cijfers laten dan ook duidelijk zien dat het belastingkrediet helemaal niet de herverdeling heeft gegeven die men er misschien van verwacht had. Ook hier zijn het vooral de hoge inkomens die het grootste fiscale voordeel krijgen. Bovendien betreft het hier huishoudens, die omwille van andere fiscale voordelen een voldoende hoge belastingvrije som halen om geen belastingen meer te krijgen ondanks hun hoge inkomen, en daar bovenop ook nog een belastingkrediet voor energiebesparende uitgaven genieten. Meer dan 600 miljoen euro is in de periode 2010-2013 naar dergelijke huishoudens gegaan. Het is duidelijk dat dit niet de bedoeling kan zijn van fiscale uitgaven door de overheid.

3.4 Resultaten volgens type energiebesparende maatregel

Tenslotte wordt hieronder de analyse gemaakt van voor welke energiebesparende maatregelen het meest energiebesparende uitgaven zijn gedaan. Hiervoor zijn 2 groepen aan data beschikbaar: de data voor fiscaal voordeel voor passiefhuizen voor de periode 2008-2013 (aanslagjaren) en de data voor aangevraagde vermindering per maatregel voor de periode 2010-2013 (aanslagjaren).

3.4.1 Belastingvermindering voor passiefhuizen

3.4.1.1 Algemeen

De data over de belastingvermindering voor passiefhuizen geeft per aanslagjaar het aantal gemeenschappelijke en individuele aangiften dat een vermindering voor passiefhuis heeft verkregen en het totaal bedrag. Echter moet bij de analyse rekening gehouden worden met verschillende elementen:

- deze vermindering kan 10 opeenvolgende jaren worden aangevraagd, dus in de aantallen per aanslagjaar zitten vaak dezelfde huishoudens. De gegevens laten echter niet toe om onderscheid te maken tussen nieuwe verminderingen en verminderingen die een voortzetting van vorige jaren betreffen. Aangezien de mogelijkheid tot belastingvermindering voor passiefhuizen pas vanaf aanslagjaar 2008 is ingevoerd, zou men verwachten dat deze aantallen elk jaar toenemen. Dit is echter niet het geval. Dit kan een gevolg zijn van het feit dat vanaf 2011 ook nulenergiewoningen een vermindering kregen die bovendien hoger lag dan voor passiefhuizen. Indien een nieuw certificaat kon aantonen dat de passiefwoning aan de strengere norm van de nulenergiewoning voldeed, kreeg men voor de resterende van de 10 jaren de verhoogde vermindering. Dergelijke woningen verdwijnen uit de data voor passiefhuizen;
- zoals alle energie-gerelateerde verminderingen wordt ook deze vermindering per woning gegeven en niet per belastingplichtige. Voor de individuele aangiften vallen woning en belastingplichtige samen, maar voor de gemeenschappelijke aangiften is het aantal woningen bepaald op basis van het aantal 'hoofd'aangevers (A-codes);
- tenslotte zijn de aantallen per gecombineerde categorie van type aangifte, type eigenaar, leeftijdsgroep en inkomensgroep vaak zo klein (<3) dat de toegekende belastingvermindering voor veel van de categorieën onder 'confidentieel' valt.

Dit alles maakt dat hieronder per aanslagjaar telkens het totale aantal woningen en de totale uitgekeerde vermindering wordt vermeld en dat analyses per subcategorie (leeftijd en inkomen) enkel zal gebeuren op basis van de aantallen en niet op basis van de uitgekeerde vermindering.

Zo geeft tabel 30 het aantal passiefhuizen waarvoor een belastingvermindering is gegeven per type aangiften en per aanslagjaar. Ook het totale toegekende bedrag en de gemiddelde vermindering is weergegeven. In de laatste kolom is ook per aanslagjaar de belastingvermindering gegeven zoals ze in de fiscale wettelijke teksten wordt vermeld. Zoals in de legende van tabel 30 ook is weergegeven, wordt deze vermindering verleend gedurende 10 opeenvolgende belastbare tijdperken. De fiscale teksten geven wel geen duidelijkheid of de vermindering jaar na jaar wordt aangepast of dat de vermindering bepaald wordt door het eerste jaar waarin deze belastingvermindering wordt verleend. Hoe dan ook valt uit vergelijking van de gemiddelde vermindering en de vermindering volgens de fiscale wetgeving op dat de gemiddelde vermindering steeds lager ligt dan het bedrag dat in de wetgeving wordt vermeld. Het is niet duidelijk wat hiervan de oorzaak is.

Bijkomend is het niet mogelijk om na te gaan over hoeveel effectieve passiefhuizen het hier gaat, gezien de vermindering 10 achtereenvolgende jaren kan worden aangevraagd. Op basis van de cijfers van 2013 kan aangenomen worden dat ca. 220 gezinnen hiervan gebruik hebben gemaakt.

Tabel 30 Aantal toegekende belastingverminderingen en totaal bedrag aan vermindering voor passiefhuizen voor de periode 2008-2013 (aanslagjaren): absolute aantallen; gemiddeld belastingkrediet per jaar

Aanslagjaar	Aantal verminderingen	Toegekend bedrag (euro)	Gemiddelde vermindering (euro)	Vermindering volgens wetgeving (euro) ¹
Individuele aangiften	438	226 455	517,02	
Gemeenschappelijke aangiften	556	429 983	773,35	
Totaal				
2008	151	57 739	382,38	780
2009	151	90 658	600,38	790
2010	149	81 383	546,20	830
2011	132	98 199	743,93	830
2012	191	150 519	788,06	850
2013	220	177 939	808,81	880
Totaal/gemiddeld	994	656 437	660,40	

¹ Deze belastingvermindering wordt verleend per belastbaar tijdperk en per woning en gedurende 10 opeenvolgende belastbare tijdperiodes vanaf het belastbaar tijdperk waarin is vastgesteld dat de woning een passiefhuis is.

3.4.1.2 Verdeling belastingvermindering voor passiefhuis volgens inkomen en leeftijd

Hieronder bekijken we wie vooral een belastingvermindering voor een passiefhuis krijgt, naar inkomen en naar leeftijd. Tabel 31 geeft de verdeling volgens type aangifte en volgens inkomensgroep. Daaruit blijkt dat bij de individuele aangiften het zwaartepunt ligt bij de inkomens tussen 10 000 en 39 999 euro, terwijl bij de gemeenschappelijke aangiften het merendeel (77,0%) een inkomen van 40 000 euro of meer heeft. Ook in absolute aantallen is deze laatste groep de grootste en bijna zo groot als alle individuele aangiften met belastingvermindering voor een passiefhuis samen (428 vs. 438). Dit maakt ook dat voor alle aangiften samen quasi de helft van alle belastingverminderingen voor passiefhuis naar belastingaangiften gaat met een inkomen van 40 000 euro of meer.

Bekijken we de verdeling volgens leeftijdsklasse (tabel 32), dan valt op dat bij de individuele aangiften bijna de helft van het aantal belastingverminderingen voor een passiefhuis gaat naar de jongere leeftijdsklassen (tot 39 jaar). Bij de gemeenschappelijke aangiften gaat het vooral naar de groep 30- tot 44-jarigen. Opvallend is echter ook dat zowel bij de individuele als bij de gemeenschappelijke aangiften ca. 14% van het aantal belastingverminderingen voor een passiefhuis gaat naar aangiften van 65-plussers. Vooral in de aanslagjaren 2008-2010 was de groep van 65-plussers sterk vertegenwoordigd en maakten ze 24,8% van alle toegekende belastingverminderingen voor een passiefhuis uit. Daarna is dit teruggelopen tot 6,1% van alle toegekende verminderingen voor een passiefhuis. Daarnaast is er ook een verschuiving de laatste jaren van de jongste naar de iets oudere leeftijdsklassen (tot 54 jaar), vooral dan bij de gemeenschappelijke aangiften.

Tabel 31 Verdeling van de belastingvermindering voor passiefhuizen per type aangifte en per inkomensgroep voor de aanslagjaren 2008-2013

Type aangifte Inkomensgroep	# aangiften met vermindering	% verdeling # verminderingen
<i>Individueel</i>		
<10 000 euro	13	3,0
10 000-19 999 euro	120	27,4
20 000-29 999 euro	142	32,4
30 000-39 999 euro	99	22,6
+40 000 euro	64	14,6
<i>Subtotaal</i>	<i>438</i>	<i>100</i>
<i>Gemeenschappelijk</i>		
<10 000 euro	0	0
10 000-19 999 euro	11	2,0
20 000-29 999 euro	65	11,7
30 000-39 999 euro	52	9,4
+40 000 euro	428	77,0
<i>Subtotaal</i>	<i>556</i>	<i>100</i>
Totaal		
<10 000 euro	13	1,3
10 000-19 999 euro	131	13,2
20 000-29 999 euro	207	20,8
30 000-39 999 euro	151	15,2
+ 40 000 euro	492	49,5
Totaal	994	100

Tabel 32 Verdeling van de belastingvermindering voor passiefhuis per type aangifte en per leeftijdscategorie voor periode aanslagjaren 2008-2013

Type aangifte Leeftijdsklasse	# aangiften met vermindering	% verdeling aantal verminderingen
Individueel		
<30 jaar	80	18,3
30-34 jaar	67	15,3
35-39 jaar	67	15,3
40-44 jaar	41	9,4
45-49 jaar	41	9,4
50-54 jaar	29	6,6
55-59 jaar	33	7,5
60-64 jaar	17	3,9
65+	63	14,4
<i>Subtotaal</i>	<i>438</i>	<i>100</i>
Gemeenschappelijk		
<30 jaar	20	3,6
30-34 jaar	72	12,9
35-39 jaar	114	20,5
40-44 jaar	80	14,4
45-49 jaar	62	11,2
50-54 jaar	48	8,6
55-59 jaar	44	7,9
60-64 jaar	34	6,1
65+	82	14,7
<i>Subtotaal</i>	<i>556</i>	<i>100</i>
Totaal		
<30 jaar	100	10,1
30-34 jaar	139	14,0
35-39 jaar	181	18,2
40-44 jaar	121	12,2
45-49 jaar	103	10,4
50-54 jaar	77	7,7
55-59 jaar	77	7,7
60-64 jaar	51	5,1
65+	145	14,6
Totaal	994	100

3.4.2 Uitgaven voor specifieke maatregelen

Zoals in tabel 2 is aangegeven, is er over de jaren een evolutie geweest in de maatregelen waarvoor een belastingvermindering kon worden aangevraagd. Tegelijk is het zo (tabel 4) dat de mate van detail in de fiscale data sterk verschilt van jaar tot jaar én dat de FOD Economie ons enkel de volledige data heeft gegeven over uitgaven voor energiebesparende maatregelen in 2009. Dit maakt dat we hieronder enkel een analyse kunnen maken per energiebesparende maatregel voor uitgaven gemaakt in 2009 waarvoor een vermindering is aangevraagd in AJ 2010, 2011, 2012 en 2013. Hierbij presenteren we hieronder de aangiften met uitgaven voor isolatie, uitgaven voor zonne-energie (zonneboiler en zonnepanelen) en ‘andere’ uitgaven. Deze laatste slaat op de uitgaven voor de andere individuele maatregelen uit tabel 2 (vervanging van een oude ketel of onderhoud van een ketel, geothermische opwekking, thermostatische kranen of kamerthermostaat met tijdsinschakeling en energie-audit).

Het is belangrijk om bij de cijfers hieronder in het achterhoofd te houden dat het hier gaat om de uitgaven zoals ze zijn ingegeven op het belastingformulier (d.i. 40% van de uitgaven, eventueel afgetopt) en niet de effectief verleende belastingvermindering. Deze laatste is immers enkel onder geaggregeerde vorm voor alle verminderingen voor uitgaven in energiebesparing (dus niet alleen voor uitgaven in 2009) terug te vinden. Het is dan ook niet mogelijk om na te gaan voor welk aandeel effectief een vermindering is gegeven. Weliswaar geven de totale uitgaven per maatregel en de verdeling volgens leeftijdsklasse en inkomensgroep wel een aanwijzing welke huishoudens hebben geïnvesteerd in deze maatregelen en hiervoor een belastingvermindering hebben aangevraagd. Ook hier stelt zich het probleem dat we bij onderverdeling naar subgroep vaak op confidentiële cijfers botsen voor de gedeclameerde uitgaven. Bij de verdeling volgens leeftijd en inkomen kijken we dan ook weer enkel naar aantallen en niet naar bedragen.

Bedragen kunnen wel geanalyseerd worden op globaal niveau. Zo geeft tabel 33 per type aangifte en per type maatregel het aantal aangiften dat uitgaven van 2009 voor energiebesparende maatregelen heeft ingediend voor de aanslagjaren 2010, 2011, 2012 en 2013. Ook het totaal ingediende bedrag en het gemiddeld bedrag per maatregel is gegeven. Hieruit blijkt, in overeenstemming met vroegere conclusies, dat voor alle maatregelen, deze meer voorkomen bij gemeenschappelijke aangiften dan bij individuele. Ook de gemiddeld ingediende uitgaven liggen hoger bij de gemeenschappelijke aangiften dan bij de individuele. Vooral bij zonne-energie is dit verschil het grootst, zowel qua aantallen (vier maal meer gemeenschappelijke dan individuele aangiften) als qua ingediende uitgaven. De gemiddeld ingediende uitgaven voor zonne-energie liggen ook bijna drie maal zo hoog als voor isolatie en 'andere' uitgaven.

Tabel 33 Aantal en totaal bedrag aan ingediende uitgaven voor energiebesparende maatregelen voor uitgaven in 2009: absolute aantallen en gemiddelde uitgave per maatregel

<i>Energiebesparende maatregel</i>	Aantal aangiften	Ingediende uitgaven (k euro)	Gemiddeld ingediende uitgaven (euro)
<i>Isolatie</i>			
Individuele aangiften	26 673	82 073	3 077,01
Gemeenschappelijke aangiften	37 084	127 832	3 447,09
<i>Totaal</i>	<i>63 757</i>	<i>209 905</i>	<i>3 292,27</i>
<i>Zonne-energie</i>			
Individuele aangiften	23 470	181 160	7 718,77
Gemeenschappelijke aangiften	102 122	937 808	9 183,21
<i>Totaal</i>	<i>125 592</i>	<i>1 118 968</i>	<i>8 909,55</i>
<i>Andere</i>			
Individuele aangiften	129 061	418 420	3 242,03
Gemeenschappelijke aangiften	209 558	681 631	3 252,71
<i>Totaal</i>	<i>338 619</i>	<i>1 100 051</i>	<i>3 248,64</i>

Bekijken we de uitgaven per maatregel volgens inkomensgroep (tabel 34), dan valt op dat voor zowel isolatie, zonne-energie als andere maatregelen de laagste inkomensgroep zeer beperkt vertegenwoordigd is bij de aangiften, terwijl de hoogste inkomensgroep zeer sterk vertegenwoordigd is. Dit verschil is nog het meest extreem bij de uitgaven voor zonne-energie: 0,4% van de aangiften met uitgaven voor zonne-energie horen bij de laagste inkomensgroep tegenover 70,7% bij de hoogste inkomensgroep. Voor isolatie en andere maatregelen hoort 43-45% van de aangiften bij de hoogste inkomensgroep, maar zijn ook de andere inkomensgroepen (behalve de laagste) meer vertegenwoordigd dan bij zonne-energie.

De verdeling volgens leeftijdsklasse is minder extreem, maar ook hier zijn opvallende observaties te maken. Voor isolatie en andere uitgaven is de verdeling redelijk homogeen, met iets hogere percentages voor isolatie bij de min 40-jarigen. Opvallend is ook dat 65-plussers beduidend meer aangiften doen voor uitgaven voor isolatie en 'andere' dan de leeftijdsgroep tussen 50 en 65 jaar. Bij de uitgaven voor zonne-energie daarentegen ligt het zwaartepunt duidelijk in de leeftijdsklassen 40-54-jarigen. De groep onder 35 jaar en boven 60 jaar investeert duidelijk minder in zonne-energie. Algemeen kan gesteld worden dat min 35-jarigen en 60-65-plussers eerder in isolatie en 'andere' maatregelen hebben geïnvesteerd, terwijl de groep daartussen (40-54 jaar) vooral in zonne-energie heeft geïnvesteerd. De investering in isolatie en 'andere' (vooral verwarmingsgerelateerde) maatregelen door min 35-jarigen kan zowel verklaard worden door de lagere investeringskost voor isolatie en sommige van de andere maatregelen (en in die zin eenvoudiger te realiseren voor minder kapitaalkrachtige jongeren) als door het feit dat de jongeren waarschijnlijk nog iets meer bezig zijn met de renovatie van hun woning. De investering in zonne-energie door de middelste leeftijdsklassen daarentegen kan verklaard worden doordat de meest kapitaalkrachtigen zich in deze groep bevinden, maar ook doordat het plaatsen van een zonneboiler of zonnepanelen een veel minder ingrijpende ingreep is en vandaar ook makkelijker toe te passen op een reeds bestaande woning waar men verder geen renovaties aan doet.

Tabel 34 Verdeling van de uitgaven voor energiebesparende maatregelen per maatregel en per inkomensgroep voor uitgaven in 2009 (in aangiften van AJ2010-2013)

Type aangifte Inkomensgroep	# aangiften met uitgaven	Verdeling # aangiften met uitgaven
<i>Isolatie</i>		
<10 000 euro	1 022	1,6
10 000-19 999 euro	7 927	12,4
20 000-29 999 euro	14 871	23,3
30 000-39 999 euro	11 026	17,3
+40 000 euro	28 911	45,3
<i>Subtotaal</i>	<i>63 757</i>	<i>100</i>
<i>Zonne-energie</i>		
<10 000 euro	954	0,8
10 000-19 999 euro	5 030	4,0
20 000-29 999 euro	13 649	10,9
30 000-39 999 euro	17 124	13,6
+40 000 euro	88 835	70,7
<i>Subtotaal</i>	<i>125 592</i>	<i>100</i>
<i>Andere</i>		
<10 000 euro	4 660	1,4
10 000-19 999 euro	49 246	14,5
20 000-29 999 euro	82 009	24,2
30 000-39 999 euro	58 495	17,3
+40 000 euro	144 209	42,6
<i>Subtotaal</i>	<i>338 619</i>	<i>100</i>

Tabel 35 Verdeling van de uitgaven voor energiebesparende maatregelen per type aangifte en per leeftijdsklasse voor uitgaven in 2009 (in aangiften van AJ2010-2013)

Type aangifte Leeftijdsklasse	# aangiften met uitgaven	Verdeling # aangiften met uitgaven
<i>Isolatie</i>		
<30 jaar	8 682	13,6
30-34 jaar	9 629	15,1
35-39 jaar	8 616	13,5
40-44 jaar	7 254	11,4
45-49 jaar	6 346	10,0
50-54 jaar	5 844	9,2
55-59 jaar	5 146	8,1
60-64 jaar	4 743	7,4
65+	7 497	11,8
<i>Subtotaal</i>	<i>63 757</i>	<i>100</i>
<i>Zonne-energie</i>		
<30 jaar	2 504	2,0
30-34 jaar	7 439	5,9
35-39 jaar	15 123	12,0
40-44 jaar	23 312	18,6
45-49 jaar	28 156	22,4
50-54 jaar	22 361	17,8
55-59 jaar	14 236	11,3
60-64 jaar	7 386	5,9
65+	5 075	4,0
<i>Subtotaal</i>	<i>125 592</i>	<i>100</i>
<i>Andere</i>		
<30 jaar	27 980	8,3
30-34 jaar	34 801	10,3
35-39 jaar	34 869	10,3
40-44 jaar	35 151	10,4
45-49 jaar	35 954	10,6
50-54 jaar	34 568	10,2
55-59 jaar	33 229	9,8
60-64 jaar	31 686	9,4
65+	70 381	20,8
<i>Subtotaal</i>	<i>338 619</i>	<i>100</i>

3.5 Conclusies

In de periode 2006-2013 (aanslagjaren) is in totaal aan 3 510 303 belastingplichtigen of 2 260 081 huishoudens een belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen toegekend voor een totaalbedrag van 3 079 188 017 euro. Het hoogtepunt lag in 2012, toen meer dan 1 op 5 belastingplichtigen en ca. 1 op 7 huishoudens in Vlaanderen een belastingvermindering voor energiebesparende investeringen heeft gekregen en 3,3% van de geïnde belastingen naar deze vermindering is gegaan. Vanaf 2013 is zowel het aantal verminderingen als het toegekende bedrag sterk gedaald als gevolg van het sterk reduceren van de mogelijkheden voor belastingvermindering. Wel is de gemiddelde toekenning per aangifte per aanslagjaar sinds 2006 blijven stijgen (van 665 euro in 2006 naar 1 687 euro in 2013).

Wel is duidelijk dat niet alle groepen even sterk genieten van deze belastingvermindering. Zo ligt het overwicht aan toegekende belastingverminderingen zowel in aantal als in bedrag bij de gemeenschappelijke aangiften, hoewel dit type aangifte in de minderheid is. Zo heeft in de aanslagjaren 2006-2013

gemiddeld 13% van alle gemeenschappelijke aangiften een toekenning gekregen tegenover slechts 4% van de individuele aangiften. Bovendien ligt bij een gemeenschappelijke aangifte de totale vermindering per huishouden gemiddeld 39% hoger dan bij individuele aangiften.

Zoals kon verwacht worden, genieten vooral eigenaars van een belastingvermindering voor energiebesparende investeringen. Wel valt op dat de eigenaars die van de woonbonus genieten, gemiddeld een hogere belastingvermindering voor energiebesparende uitgaven krijgen dan eigenaars die van bouwsparen genieten en dan de restgroep (eigenaars zonder fiscale woonvoordelen en huurders). Al is deze laatste groep (restgroep) het sterkst vertegenwoordigd in aantallen binnen de aangiften met belastingvermindering. Het aantal huurwoningen waarin energiebesparende investeringen worden gedaan blijft zeer beperkt. De cijfers kunnen slechts een ruwe schatting geven (max. 5 tot 13% van alle verminderingen gaan naar huurwoningen), omdat niet altijd eenduidig kan bepaald worden of een vermindering voor een huurwoning dan wel voor een eigendomswoning geldt, maar zowel huurders als verhuurders genieten slechts in zeer beperkte mate van een belastingvermindering voor energiebesparende ingrepen.

Naar leeftijd valt op dat in alle leeftijdsklassen energiebesparende investeringen worden gedaan. Bij de individuele aangiften maken de aangiften van personen tot 49 jaar meer dan 60% van de aangiften mét belastingvermindering uitmaken, terwijl bij de gemeenschappelijke aangiften het zwaartepunt bij de 45-plussers ligt, al is deze laatste groep in absolute aantallen wel veel groter (ca. 1 miljoen gemeenschappelijke aangiften met belastingvermindering van 45-plussers tegenover ca. 5000 000 individuele aangiften met belastingvermindering van min 50-jarigen). In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, investeren ook ouderen (65-plussers) nog steeds in energiebesparende ingrepen. Zij zijn zelfs zowel bij de individuele als bij de gemeenschappelijke aangiften met belastingvermindering de grootste groep (gemiddeld 19,4% en een totaal van ca. 439 000 aangiften van 65-plussers). Maar hun investeringsbedrag ligt waarschijnlijk veel lager, als we ons baseren op de verkregen vermindering: gemiddeld 860 euro bij 65+ tegenover gemiddeld 1 485 euro bij min 65-jarigen.

De meest bepalende factor blijkt echter het inkomen te zijn. Zo horen 1 miljoen aangiften met vermindering of 46% van alle aangiften met vermindering en 58% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen bij de hoogste inkomensgroep (+40 000 euro). Bij de gemeenschappelijke aangiften loopt dat zelfs op tot 63% van alle aangiften met vermindering en 73% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen. Bovendien is er een duidelijke kloof met de andere inkomensgroepen: de twee inkomensgroepen tussen 20 000 en 40 000 euro vertegenwoordigen samen zo'n 40% van de aangiften met vermindering en de inkomensgroep tussen 10 000 en 19 999 euro nog zo'n 13% van de aangiften met vermindering, terwijl de laagste inkomensgroep zelfs minder dan 1% van de aangiften met vermindering vertegenwoordigt (in absoluut aantal 13 167) en zelfs slechts 0,2% van het totaal uitbetaalde bedrag aan verminderingen. Bovendien is de hoogste inkomensgroep ook de groep die gemiddeld de hoogste vermindering heeft gekregen. Dit wijst erop dat deze groep ook de meeste investeringen in energiebesparende maatregelen doet. Er is weliswaar het belastingkrediet sinds 2009 (AJ2010) dat toelaat dat ook gezinnen die geen belastingen moeten betalen een fiscaal voordeel kunnen genieten voor energiebesparende investeringen, maar deze geeft helemaal niet de herverdeling die men er misschien van verwacht had. Ook hier zijn het vooral de hoge inkomens die het grootste fiscale voordeel krijgen. Zo is via het belastingkrediet meer dan 600 miljoen euro in de periode 2010-2013 naar deze hoge inkomens gegaan. Ook als we toespitsen op specifieke maatregelen (isolatie, passiefhuis, zonne-energie en andere), dan blijken telkens weer de hoogste inkomens het sterkst vertegenwoordigd te zijn. Bij aangiften met uitgaven voor zonne-energie in 2009 is het zelfs zo dat 70%

van de aangiften horen bij hoogste inkomensgroep en slechts 0,8% bij de laagste inkomensgroep. Het is dan ook duidelijk dat het herverdelingseffect via de fiscale voordelen onbestaande is en dat vooral de groep die er financieel misschien de minste nood aan heeft het meest geniet van deze fiscale voordelen.

4. Algemene conclusies

In voorliggend rapport zijn de Vlaamse REG-premies, uitbetaald door de netbeheerders tussen 2009 en 2014, en de (federale) fiscale voordelen voor energiebesparende investeringen voor de aanslagjaren 2006-2013 geanalyseerd (enkel deze uitbetaald in het Vlaams Gewest). Hieruit blijkt dat tussen 2009 en 2014 aan ca. 1,1 miljoen huishoudens een premie is uitbetaald voor een totaal bedrag van ca. 370,5 miljoen euro en tussen 2006 en 2013 in totaal aan ca. 3,5 miljoen belastingplichtigen een belastingvermindering voor energiebesparende maatregelen is toegekend voor een totaalbedrag van iets meer dan 3 miljard euro.

Deze investeringen komen in principe de verbetering van de energieprestatie van het Vlaamse woningenpark ten goede. Ondanks dat onderzoek al vaak heeft aangetoond dat een investering in energiebesparing niet noodzakelijk tot een lager energieverbruik leidt (als gevolg van het reboundeffect), tonen cijfers over de globale evolutie van het energieverbruik in Vlaamse woningen ook aan dat het verbruik per woning en per huishouden effectief daalt, van ca. 25 000 kWh/jaar per huishouden en ca. 24 000 kWh/jaar per woning in 2006 naar ca. 20 500 kWh per huishouden en ca. 19 000 kWh per woning in 2013. Deze daling is een gevolg van een samenspel van verschillende factoren, zoals de invoering van de energiewetgeving en stelselmatige verstrenging sinds 2006, een verschuiving bij nieuwbouw van woningen naar flats, een stijging van de (energie)renovaties van woningen, ... Hierbij is het onmogelijk om te achterhalen wat de effectieve impact van de premies en fiscale voordelen op deze daling is. Een goede opvolgingsindicator voor energierenovaties bestaat er immers momenteel nog niet. Toch kunnen uit deze analyses enkele besluiten worden genomen.

Globale conclusies over de REG-premies enerzijds en de fiscale voordelen anderzijds zijn terug te vinden in paragraaf 2.6 respectievelijk 3.5. Afsluitend zou ik hier willen stilstaan bij het feit dat deze premies en fiscale voordelen absoluut niet gelijkmatig verdeeld zijn over alle huishoudens en wat hiervan de oorzaak zou kunnen zijn. Zo tonen tabel 18 die de gemiddelde premiehoogte per maatregel vergelijkt met het gemiddelde factuurbedrag en tabel 23 die de gemiddelde belastingvermindering geeft, dat de financiële ondersteuning voor de meeste maatregelen slechts een beperkt percentage van de reële kost vertegenwoordigt. Enkel voor zonneboilers en zonnepanelen kon in het verleden een wezenlijk deel van de investeringskost gedekt worden door financiële ondersteuningsmaatregelen van verschillende overheden. Zo waren er naast de REG-premies voor zonneboilers ook nog de extra premie die sommige provincies in het verleden gaven en naast de fiscale vermindering voor zonnepanelen ook nog de royale groenestroomcertificaten waar zeer veel huishoudens nu nog van genieten. In welke mate deze financiële ondersteuning een stimulans zijn geweest om over te gaan tot investeren, is moeilijk te achterhalen, maar de indruk leeft wel dat het een sensibiliserend en mobiliserend effect heeft gehad. De grote vertegenwoordiging van vooral economisch sterkere huishoudens bij de fiscale voordelen lijkt erop te wijzen dat dit effect het grootst is geweest bij de meer gegoede huishoudens die waarschijnlijk ook zonder deze ondersteuning de middelen hadden gehad om de investering te doen. Vraag is echter of zij deze stap hadden gezet zonder deze stimulans. Voor de minst gegoede huishoudens, die het meeste baat zouden hebben bij energiebesparende investeringen, vanuit een nood aan beter comfort en/of een lagere energiefactuur, blijkt de stimulans duidelijk niet groot genoeg te zijn en/of te weinig bekend. Zo blijkt zowel uit de premies voor beschermde afnemers als voor de

fiscale voordelen voor de laagste inkomensgroep dat zij zeer sterk ondervertegenwoordigd zijn en slechts in zeer beperkte mate hiervan gebruik hebben gemaakt. Voor hen is hoogstwaarschijnlijk de hoge initiële investeringskost een (voorlopig) onoverbrugbare barrière. Dit wordt bevestigd door de resultaten van de laatste bevraging van VEA bij 1 000 Vlaamse huishoudens over o.a. de kennis van premies en fiscaal voordeel, de barrières voor investering en de mate waarin de bestaande ondersteuningsmaatregelen hen aanzetten tot investeren (VEA, 2015). Hieruit valt op dat bij de barrières die ze zelf aangeven om te investeren, vooral de passieven significant méér aangeven geen geld te hebben, terwijl vooral de idealisten significant méér aangeven onvoldoende info over de mogelijkheden en premies te hebben of niet te voldoen aan de voorwaarden; autonoom gemotiveerden geven significant minder aan geen geld te hebben of het te duur te vinden (VEA, 2015, p. 115-116). Daarnaast geeft 62% van de passieven aan dat de ondersteuning te laag tot veel te laag is, tegenover 55% van de idealisten en 41% van de autonoom gemotiveerden. Bovendien geeft 42% van de autonoom gemotiveerden aan dat de ondersteuningsmaatregelen juist genoeg stimuleren (VEA, 2015, p. 113). Volgens de socio-demografische segmentering zijn er onder de passieven significant minder hooggeschoolden en behoren ze significant meer tot de laagste sociale groep, terwijl bij de idealisten en autonoom gemotiveerden significant meer hooggeschoolden zijn en zij ook significant meer tot de hoogste sociale groep horen (VEA, 2015, p. 99). In die zin geeft zowel de VEA-enquête als de fiscale data aan dat de financiële ondersteuningsmaatregelen waarschijnlijk wel degelijk een (psychologische?) stimulans zijn voor de sociaal sterkste groep om effectief te investeren, ook al zijn ze over het algemeen voldoende kapitaalkrachtig om het zonder de ondersteuning te doen, terwijl het voor de sociaal zwakste groep geen voldoende sterke hulp is, omdat het voor hen een te beperkt deel van de investeringskost dekt.

Momenteel zijn zowel de premies als de fiscale voordelen sterk gewijzigd. Bij de premies wordt meer en meer geopteerd voor combinatiepremie waarmee 2, 3 of meer ingrepen tegelijk moeten worden uitgevoerd om voor een premie in aanmerking te komen (dit zal dus de investeringskost nog doen toenemen), terwijl bij de fiscale voordelen enkel nog de belastingvermindering voor dakisolatie kan worden verkregen. Uit de laatste bevraging van VEA valt alvast op dat beduidend minder mensen op de hoogte zijn van de premies tegenover de voorbije jaren (53% in 2015 tegenover 71% in 2013). Enkel bij de autonoom gemotiveerden is nog 66% op de hoogte (VEA, 2015, p. 105). Ook ten aanzien van de kennis van de belastingvermindering voor dakisolatie is er een daling merkbaar (van gekend bij 67% in 2013 naar 58% in 2015). Ook hier zijn enkel de autonoom gemotiveerden meer op de hoogte (72%) (VEA, 2015, p. 107). Toch geeft ca. 30% van zowel de idealisten en autonoom gemotiveerden als van de passieven aan van plan te zijn om binnen de 5 jaar minstens 2 of 3 investeringen te doen in energiebesparende maatregelen, al geeft ook gemiddeld 64% van alle ondervraagden aan geen investeringsplannen te hebben. Zeker voor de sociaal hoogste groepen zouden de combinatiepremie de extra stimulans kunnen zijn om effectief deze maatregelen uit te voeren. Voor de sociaal laagste groep zou naast de (nu Vlaamse) belastingvermindering voor dakisolatie (30% van de factuur tot max. 3 050 euro), de Vlaamse energielening tot 10 000 euro, die voor kwetsbare groepen renteloos is en inclusief gratis trajectbegeleiding een hefboom kunnen zijn. Via de voorbije beleidsacties (campagnes en financiële ondersteuning) blijkt er al een zekere sensibilisering en mobilisering voor energierenovatie op gang te zijn gekomen, maar het is de vraag in welke mate de veranderde ondersteuningsmaatregelen een positief effect zullen hebben op de renovatiegraad.

Bibliografie

Ceulemans, W., & Verbeeck, G. (2015). *Grote Woononderzoek 2013. Deel 6: Energie*, Leuven: Steunpunt Wonen.

Haffner, M., Van den Broeck, K., Winters, S., & Buyst, E. (2014). *Onderzoek naar de woonfiscaliteit in Vlaanderen. Deel 1 Literatuurstudie en Instrumenten*. Leuven: Steunpunt Wonen.

VEA (2015). *Het energiebewustzijn en –gedrag van de Vlaamse huishoudens 2015*. Brussel.

Verbeeck, G., & Ceulemans, W. (2015). *Analyse van de EPC databank. Resultaten tot en met 2012*. Leuven: Steunpunt Wonen.

Verbeeck, G., & Dreesen, A. (2010). *Evaluatie REG-openbaardienstverplichtingen in het Vlaams Gewest*. Onderzoeksrapport in opdracht van VEA, juni 2010.

Winters, S., Ceulemans, W., Heylen, K., Pannecoucke, I., Vanderstraeten, L., Van den Broeck, K., De Decker, P., Ryckewaert, M., & Verbeeck, G. (2015). *Wonen in Vlaanderen anno 2013. De bevindingen uit het Grote Woononderzoek 2013 gebundeld*. Leuven: Steunpunt Wonen.